

(Logo mediawijsheid.nl, 2015)

Wijs worden in sociale media

“Welke interventies met betrekking tot sociale media kan een leerkracht inzetten bij de leerlingen van groep 6 waardoor de leerlingen mediawijzer worden in de periode van februari 2017 tot en met mei 2017 passend bij de hedendaagse ontwikkelingen in het onderwijs zodat dit voor leerkracht en leerling bijdraagt aan hun algemene ontwikkeling?”

Opleiding: Stenden Hogeschool Emmen
PABO

Onderzoeksschool: OBS de Iemenhof Schoonebeek

Naam: Sanneke van der Veen

Studiejaar: 2016-2017

Studentnummer: 347582

Begeleider en beoordelaar: Cathrien Kats

Tweede beoordelaar: Karel Eggen

Algemene gegevens

Studentgegevens:

Sanneke van der Veen
Vuurdoorn 1
7742SW Coevorden

Studentnummer: 347582
Studiejaar: 4

Opleiding gegevens:

Stenden Hogeschool Emmen
Van Schaikweg 94
7811KL Emmen

Voorwoord

Voor u ligt het eindonderzoek dat is uitgevoerd op OBS de Iemenhof in Schoonebeek. Het onderzoek was gericht op de leerlingen van groep 6 en de leerkrachten van de bovenbouw, waarin onderzoek is gedaan naar het gebruik, de effecten en de omgang met elkaar op sociale media.

Ik wil daarvoor enkele mensen bedanken. Allereerst de onderzoeksschool, die tevens mijn stageschool was: OBS de Iemenhof. Mijn dank gaat daarbij in het specifiek uit naar dhr. A. Tinge, voor het begeleiden van mijn stage en mijn onderzoek. Tevens wil ik de leerkrachten van de bovenbouw bedanken voor hun medewerking door middel van de enquête. Mijn dank gaat uit naar mijn ouders, vriend en vriendinnen; bedankt voor jullie adviezen en goede raad.

Sanneke van der Veen
Coevorden
Juni 2017

Inhoud

Voorwoord en samenvatting	2
Inleiding	4
Hoofdstuk 1 Probleemanalyse	7
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	9
2.1 Sociale media	9
2.2 Communicatie	11
2.3 Ontwikkeling van het oudere kind	12
2.4 De rol van de leerkracht(en)	14
Hoofdstuk 3 Probleemstelling en onderzoeksaanpak	17
Hoofdstuk 4 Resultaten	23
Hoofdstuk 5 Conclusie, aanbevelingen en discussie	37
Bijlage 1 Bibliografielijst	43
Bijlage 2 Logboek	45
Bijlage 3 Procesverslag	51
Bijlage 4 Nulmeting enquête	55
Bijlage 5 Enquête voor- en na de lessenserie	58
Bijlage 6 Enquête voor leerkrachten	60
Bijlage 7 Uitkomst enquêtes	61
Bijlage 8 Opzet lessenserie voorafgaand	95
Bijlage 9 Reflectie per les	97
Bijlage 10 Folder voor de school	101
Bijlage 11 Lessenserie	103

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd om meer ervaring en informatie te krijgen in het geven van lessen op het gebied van sociale media. Het onderzoek heb ik uitgevoerd in groep 6 van een openbare basisschool in de regio Emmen, Drenthe. Tijdens voorgaande studiejaren heb ik kennis gemaakt met mediawijsheid en ik wist direct dat ik mijn onderzoek over mediawijsheid wilde doen. Door mijn eigen interesse in dit onderwerp was mijn kennis al groot. Mijn doel was om kinderen mediawijzer te maken op het gebied van sociale media, zodat ze dit in het dagelijks leven kunnen toepassen. In dit onderzoek heb ik bewust onderzoek gedaan naar de effecten, het gebruik en de omgang met elkaar op sociale media bij de leerlingen van groep 6 onderzocht. Voorafgaand heb ik literatuuronderzoek gedaan naar de definitie van sociale media en hoe die toepasbaar zijn bij de 21^e -eeuwse vaardigheden, welke vormen van communicatie passen bij sociale media, de ontwikkeling van het oudere kind en de rol van de leerkrachten en de ouders. Aan de hand van de nulmeting enquête is een lessenserie ontwikkeld en aangeboden aan de onderzoeksschool. Uit afgenomen enquêtes onder bovenbouw leerkrachten bleek dat ze daar behoefte aan hadden. Met de informatie die door de enquêtes en lessenserie is verkregen, kan een antwoord worden geformuleerd op de deelvragen en de onderzoeksvraag van dit onderzoek. De onderzoeksvraag luidt:

Welke interventies met betrekking tot sociale media kan een leerkracht inzetten bij de leerlingen van groep 6 waardoor de leerlingen mediawijzer worden in de periode van februari 2017 tot en met mei 2017 passend bij de hedendaagse ontwikkelingen in het onderwijs zodat dit voor leerkracht en leerling bijdraagt aan hun algemene ontwikkeling?

Het onderzoek heeft mij als persoon verder gebracht in mijn algemene ontwikkeling. Ik weet nu meer van sociale media, hoe mijn leerlingen daarmee omgaan en hoe ik sociale media toe kan passen in lessen. Ik heb mijn leerlingen beter leren kennen en kan nu in de dagelijkse omgang beter met hen overweg. Het onderzoek heeft daarbij tevens een grote bijdrage geleverd aan de algemene ontwikkeling van de kinderen; hoe ze met elkaar omgaan op sociale media en eveneens in het dagelijks leven. De conclusie van dit onderzoek is dat het geven van sociale medialessen bijdraagt aan de algemene ontwikkeling van kinderen. Het is een toevoeging voor het hedendaagse onderwijs, omdat de 21^e -eeuwse vaardigheden daarin worden toegepast. Leerkrachten krijgen meer inzicht in de mening, de ervaringen en vaardigheden van het kind en kan deze inzichten toepassen in de overige lessen. De relatie onderling tussen de leerlingen wordt verbeterd, omdat ze tijdens de lessen van en met elkaar leren. De lessen sluiten goed aan bij de voorkennis en de leef-en belevingswereld van de bovenbouwkinderen. De kinderen hebben vaardigheden opgedaan die ze toe kunnen passen in het hedendaagse, technologische leven.

Inleiding

“Don’t say anything online that you wouldn’t want plastered on a billboard with your face on it.” - Erin Bury (Wortham & Bury, 2009)

Vrijwel iedereen heeft een mening over sociale media. De één vindt het een fantastisch middel om in contact te komen met bedrijven of familie, de ander moet er niets van weten en ziet er de gevaren van in. De generatie die nu wordt geboren, weet niet anders dan dat technologische apparaten in huis zijn. Zij groeien ermee op en moeten ermee leren omgaan. Dat is niet voor elke leerkracht en elk kind even gemakkelijk, want wat zet je wel op sociale media en wat niet? Wat zijn de voor- en nadelen ervan? En hoe kunnen sociale media toegepast worden in het hedendaagse onderwijs?

In dit onderzoek wordt verslag gelegd in welke mate kinderen in de leeftijd van 9-12 jaar actief zijn op sociale media en of ze zich bewust zijn van de mogelijke effecten. Het onderzoek wordt gedaan naar de inzet van sociale media in het onderwijs door bovenbouwleerkrachten. De aanleiding hiervoor is de snelle opkomst van sociale media en de rol die de makers van de video's – ook wel de YouTubers genoemd - spelen in het leven van de bovenbouwleerlingen. De afgelopen tijd was er veel media-aandacht voor bijvoorbeeld treitervloggers¹ maar eveneens negatieve ervaringen met sociale media². Leerlingen moeten leren hoe ze goed om kunnen gaan met sociale media, de positieve kanten maar tevens de negatieve kanten ervan.

Het schoolbestuur, Openbaar Onderwijs Emmen stelde vraag: “Hoe maken we onze leerlingen mediawijs?” De school waarop het onderzoek plaats zal plaatsvinden, OBS de Iemenhof te Schoonebeek, merkt dat de leerlingen vanaf groep 5 bezig zijn met sociale media. De bovenbouwleerkrachten weten echter nog niet op welke manieren ze daarmee om kunnen gaan. In de onderzoeksgroep, groep 6, wordt veel gebruik gemaakt van sociale media. Vooral YouTube is een populaire vorm van sociale media vanwege het volgen van bekende YouTubers. De leerlingen imiteren het gedrag van de YouTubers. Ze kopen dezelfde producten die YouTubers in hun video's laten zien. Welke acties de YouTubers ondernemen, ondernemen de leerlingen eveneens. Dit pakt veelal goed uit, maar het kan tevens zo zijn dat leerlingen niet nadenken over wat de gevolgen zijn van het kopiëren van de activiteiten.

Op sociale media worden veel reacties geplaatst door gebruikers. Jonge en oudere kinderen plaatsen eveneens reacties onder een status, foto of video. De berichten die de kinderen plaatsen zijn soms aangrijpend. De reacties vertonen tekenen van pestgedrag. Kinderen weten niet welke effecten de geplaatste berichten op anderen kunnen hebben. Daarnaast worden leerlingen in groep zes van de onderzoeksschool door middel van dit onderzoek bewust gemaakt van de voor- en nadelen, de eventuele gevaren van sociale media en hoe ze daarmee kunnen omgaan. Daarnaast zullen leerkrachten van de bovenbouw van de onderzoeksschool worden geïnformeerd over de wijzen waarop sociale media in het hedendaagse onderwijs kunnen worden ingezet.

Dit probleem heeft geleid tot de volgende onderzoeksvraag:

“Welke interventies met betrekking tot sociale media kan een leerkracht inzetten bij de leerlingen van groep 6 waardoor de leerlingen mediawijs worden in de periode van februari 2017 tot en met mei 2017 passend bij de hedendaagse ontwikkelingen in het onderwijs zodat dit voor leerkracht en leerling bijdraagt aan hun algemene ontwikkeling?”

In hoofdstuk 1 staat de probleemanalyse. Hierin wordt beschreven welke problemen op sociale media gebied de school en de leerkrachten ervaren.

Het theoretisch kader, hoofdstuk 2, wordt vanuit verschillende theoretische bronnen onderzocht wat sociale media is, wat de rol van communicatie in samenwerking met sociale media is, de ontwikkeling van het oudere kind en de rol van de leerkracht in de bovenbouw.

In hoofdstuk 3 staat de probleemstelling en de onderzoeksaanpak, wordt de basisschool en de groep beschreven en worden ethische kwesties over de school en de groep benoemd. De resultaten van dit onderzoek worden in hoofdstuk 4 weergegeven door middel van staaftgrafieken en deze worden toegelicht.

In hoofdstuk 5 staan de antwoorden op de deelvragen, wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag en worden aanbevelingen, discussie en eventueel vervolgonderzoeken beschreven.

Tot slot volgen de bijlagen. Hierin staan de bibliografielijst, enquêtes voor leerlingen en voor leerkrachten en een opzet voor de lessenserie.

** Omwille van de leesbaarheid is steeds 'hij' gebruikt in de tekst. Waar 'hij' staat kan uiteraard ook 'zij' worden gelezen.*

Hoofdstuk 1 Probleemanalyse

In dit hoofdstuk wordt het praktijkprobleem beschreven en toegelicht vanuit verschillende bronnen.

1.1 Aanleiding en context

Overall waar je bent, wordt gebruik gemaakt van techniek. Van de automatische schuifdeur in een winkel tot contactloos betalen in het ziekenhuis. De nieuwe techniek ontwikkelt zich razendsnel en de huidige generatie groeit ermee op. Tegenwoordig worden veel kinderen in restaurants zoet gehouden door ze een telefoon of tablet te geven zodat ze een spelletje kunnen spelen of dat ze een filmpje kunnen kijken. De kinderen zullen moeten leren omgaan met de techniek en tevens met (sociale) media. Uit eigen ervaring is al gebleken dat er kinderen in groep 4 zijn met een eigen Facebookaccount waarop ze foto's en berichten plaatsen. Het is de vraag of die kinderen, ouders en leerkrachten de achterliggende gedachte van sociale media beseffen. Een goede omgang en kennis van sociale media hoort bij de ontwikkeling om 'mediawijs' te worden. Mediawijsheid is het veilig en slim inzetten van alle beschikbare media – analoog en digitaal – om de eigen kwaliteit van leven te vergroten en ervoor te zorgen dat er optimaal deel kan worden genomen aan de wereld om ons heen (Mediawijsheid.net, 2015). Het leven in een wereld waarin media een grote plaats innemen, vraagt om veranderingen. Dummer (2011) voegt hieraan toe dat kinderen opgroeien in een digitale wereld. Dat maakt kinderen behoorlijk ICT-vaardig maar brengt bovendien nieuwe opvoedvragen met zich mee. Ouders zijn daarbij de eerste voorbeelden voor de kinderen. Zij imiteren het gedrag van de volwassene, omdat ze tegen hem of haar opkijken (Eijkeren, 2011).

In de gedachtegang van het oudere kind is er sprake van een ontwikkeling, het kind wil er bij horen (Eijkeren, 2011). Als een klasgenootje of vriendje gebruik maakt van Snapchat (een vorm van sociale media), dan willen andere kinderen dit eveneens.

Een recent voorbeeld van een vorm van sociale media zijn de zogeheten 'connected toys'. Deze waren en zijn erg populair onder kinderen vanwege het realistische aspect.

Connected toys is speelgoed dat is verbonden met internet en reageert via wifi of bluetooth op het kind en op zijn of haar omgeving. Voorbeeld daarvan is "Meccanoid G15KS". Dit is een robot die de leerlingen eigenhandig kunnen programmeren. De robot kan geluid opnemen, praten en bewegen. De Meccanoid wordt bestuurd via een gratis app op de tablet of smartphone. Door middel van een bluetoothverbinding tussen het apparaat en de robot wordt er contact gemaakt^{3,4}. Het is pas later gebleken dat aan connected toys vele gevaren hangen⁵. Zo zijn ze gevoelig voor hacken. Privacygevoelige gegevens (naam, geslacht en leeftijd) van ruim 100.000 Nederlandse kinderen werden gestolen bij de hack van een groot speelgoedbedrijf. Kinderen, leerkrachten en ouders zullen zich steeds meer bewust worden van de gevaren in het gebruik van sociale media. Leerkrachten kunnen daarin een grote rol spelen in het hedendaagse onderwijs, waarin technologie niet meer weg te denken is.

1.2 De school

De onderzoeksschool, OBS de Iemenhof in Schoonebeek, maakt deel uit van de onderwijsstichting Openbaar Onderwijs Emmen. De opdrachtgever, Openbaar Onderwijs Emmen, kwam met een voorstel om onderzoek te doen naar de mediawijsheid van de leerlingen uit de bovenbouw.

De stichting Openbaar Onderwijs Emmen werd op meer scholen geconfronteerd met het probleem dat de leerlingen op niet gepaste wijze met elkaar omgaan op sociale media. Zo werd op de onderzoeksschool tijdens schooltijd maar ook buiten schooltijd een leerling in de klassenapp op WhatsApp uitgescholden. In de klas komt dergelijke pestgedrag nauwelijks tot nooit voor.

De onderzoeksschool wil er daardoor voor zorgen dat de leerlingen vanaf groep 6 beter met elkaar leren omgaan op sociale media zodat dergelijke situaties niet meer voorkomen.

Dit onderzoek beoogt de bewustwording van de leerlingen van groep 6 te verhogen op het gebied van sociale omgang op sociale media. Het beoogt tevens een basis te leggen voor een

veranderd sociaal online gedrag en zal in de komende jaren worden voortgezet door de collega's van de onderzoeksschool. De school wil ervoor zorgen dat de leerlingen correct met elkaar leren omgaan op sociale media, opdat de leerlingen later niet in dergelijke onwenselijke situaties terecht komen.

De keuze voor deze leeftijdsgroep is gemaakt omdat uit onderzoek blijkt dat de interesse in het volgen en delen van informatie bij kinderen sterk toeneemt vanaf een leeftijd van 9 a 10 jaar. (Mediawijzer.net, 2015). Daarnaast ontvangen de leerkrachten van de bovenbouw informatie en concrete lesideeën over de wijzen waarop sociale media kan worden toegepast in het onderwijs dat zij aanbieden.

De leerkracht kan hierdoor zelf kennis opdoen over het gebruik van bijvoorbeeld Twitter of Facebook in het onderwijs en hoe hij kinderen daarmee kan leren omgaan. Dit onderzoek wordt uitgevoerd op de basisschool die tevens fungeert als opdrachtgever. De onderzoeksactiviteiten zullen zowel binnen als buiten de school plaatsvinden door in de school enquêtes af te nemen bij de leerlingen van groep 6 en de leerkrachten van de bovenbouw van de onderzoeksschool. De lesactiviteiten worden gegeven aan de leerlingen van groep 6 waarvan de verwerking buiten de school kan plaatsvinden. Een dergelijk onderzoek is nog niet eerder op de onderzoeksschool afgenomen. De norm van de onderzoeksschool is dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan, binnen en buiten de school. Een verantwoord gebruik van sociale media is hiervoor een absolute voorwaarde.

In de schoolgids (Iemenhof, 2014) van de onderzoeksschool staat nauwelijks informatie over de omgang van (sociale) media. Daarnaast heeft de school heeft een website waar momenteel eveneens nauwelijks informatie over (sociale) media staat. In een gesprek met de directeur, dhr. Bakker, (september 2016) blijkt dat er momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe website voor de school.

Sinds kort wordt op de school gebruik gemaakt van Klasbord. Op Klasbord kan elke leerkracht een bericht of foto plaatsen over zijn of haar groep. De ouders kunnen hierop inloggen met hun eigen inlogcode. Niet elke ouder maakt gebruik van Klasbord en zij krijgen de informatie/foto's die daarop worden geplaatst via de e-mail.

Uit de probleemanalyse komen de volgende (deel)onderwerpen naar voren die in het theoretisch kader verder zullen worden beschreven:

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de theorie.

In paragraaf 2.1 staat de definitie van sociale media en hoe de leerkrachten dit toe kunnen passen in het hedendaagse onderwijs.

In paragraaf 2.2 zal een theoretische beschouwing worden gegeven over communicatie en communicatiemiddelen, hoe daarmee om te gaan en wat de connectie is met sociale media.

De ontwikkeling van het oudere kind en hun omgang met sociale media wordt beschreven in paragraaf 2.3.

Tot slot wordt in paragraaf 2.4 de rol van de leerkracht(en) beschreven.

2.1 Sociale media

In deze paragraaf wordt een definitie gegeven van sociale media en wat de koppeling daarvan is met het hedendaagse onderwijs.

Sociale media zijn niet meer weg te denken uit de 21^e eeuw. De generatie die nu geboren wordt, groeit op in het digitale tijdperk. Al op zeer jonge leeftijd zullen kinderen in contact komen met smartphones, tablets, televisies en andere technologische apparaten.

Het is mede daarom van belang dat kinderen verstandig leren omgaan met de verschillende soorten sociale media. In mei 2015 werden er gemiddeld per dag maar liefst 1000 apps per dag gelanceerd⁶. Kinderen zijn nieuwsgierig naar de functies van apps en worden beïnvloed door klasgenoten en vrienden om mee te doen aan een bepaald spel of om een bepaalde video te kijken. Kinderen vinden het belangrijk te laten weten dat het ze het bericht leuk vinden (door het een zogeheten 'like' te geven), maar eveneens door reacties achter te laten of het bericht te delen met anderen. De ouders, verzorgers en leerkrachten spelen daarin een belangrijke rol; zij moeten de kinderen wegwijs maken in de online wereld.

De rol van de leerkrachten wordt verder beschreven in paragraaf 2.4. In deze paragraaf wordt onderzocht wat sociale media zijn en wat de verbinding daarmee is met het hedendaagse onderwijs en de 21e-eeuwse vaardigheden.

2.1.1. Betekenis van sociale media

Sociale media kent vele kenmerken. Één van de belangrijkste is het gebruik van een account op sociale media. Door een account te hebben, maakt de gebruiker zich bekend voor de andere gebruikers van het sociale medium. Andere vormen van sociale media zijn ook mogelijk zonder te beschikken over een account. Vrijwel alle sociale media zijn gratis te gebruiken. Echter staan daar verschillende verdienmodellen tegenover, bijvoorbeeld het tonen van reclame of het aanbieden van betaalde abonnementen. Tussen meerdere gebruikers onderling wordt informatie uitgewisseld. Op de sociale media kan ervoor worden gekozen wie deze betreffende informatie te zien krijgt. De gebruiker kan ervoor kiezen dat iedereen het bericht ziet, alleen zijn vrienden of alleen een bepaalde groep of pagina. Sociale media is een speciale vorm van media; het is voornamelijk gericht op het sociale aspect. Dit aspect houdt in dat onderling met elkaar gecommuniceerd kan worden. Het uitwisselen van informatie met elkaar en het delen van deze informatie is een van de belangrijkste en meest gebruikte functie die sociale media bieden. Het biedt ook de mogelijkheid eenvoudiger te voldoen aan behoeften zoals sociaal gedrag, erkenning en zelfontplooiing. De verschillende soorten sociale media hebben ook allemaal hun eigen doeleinden.

2.1.2. Toepassing van sociale media

Sociale media kunnen voor veel doeleinden worden gebruikt. Hieronder worden enkele doeleinden en de daarbij behorende sociale media beschreven.

- Het publiceren van eigen bronnen (bijvoorbeeld foto's). Hiervoor kunnen de applicaties Tinypic, YouTube, Snapchat en Prezi gebruikt worden. Anderen kunnen deze bronnen beoordelen en van hashtags (trefwoorden die passen bij de inhoud van de bron) plaatsen.

- 'Content curation' oftewel bronnen rond een thema of vraag verzamelen. Dit wordt veelal gedaan op de applicaties Pinterest en Welke.
- Bloggen, het verlenen van informatie, delen van kennis, ervaringen, ideeën en meningen uitwisselen. De applicaties Twitter en Wordpress kunnen daarvoor gebruikt worden.
- Het voeren van dialogen en debatten gebeurt op verschillende fora, maar ook LinkedIn kan daarvoor gebruikt worden. Laatstgenoemde is tevens voornamelijk bedoeld voor het leggen van zakelijke connecties en het onderhouden van zakelijke relaties.
- Het verzamelen van kennis door individuen gebeurt op Wikipedia of Wikia. Gebruikers kunnen een pagina zelf voorzien van informatie over het onderwerp.
- Bestanden uitwisselen kan dankzij de applicaties WeTransfer en Dropbox.
- Het maken van afspraken met een of meerdere personen wordt overzichtelijk gemaakt dankzij de websites Datumprikker en Doodle.

2.1.3. Sociale media in de klas

Vanaf groep 5 neemt de interesse in sociale media toe. Kinderen bekijken steeds meer filmpjes op YouTube en voeren gesprekken met vrienden en familieleden op WhatsApp. In het onderwijs is het van belang dat lessen over sociale media worden opgenomen in het lesprogramma. Met sociale media wisselen mensen informatie met elkaar uit, voeren overleg en maken connecties voor een eventuele samenwerking. Sociale media wordt voornamelijk gebruikt om emoties te tonen, persoonlijke verhalen te delen en op de hoogte worden gehouden over gebeurtenissen door de omgeving.

Kinderen zullen moeten leren hier goed mee om te gaan, thuis maar vooral op de basisschool. Omgaan met sociale media hoort thuis in het hedendaagse onderwijs, het onderwijs van de

(SLO & Kennisnet, 2016)

21ste eeuw. Vrijwel alle aspecten van de 21^e-eeuwse vaardigheden passen bij het aspect mediawijs worden. Hieronder worden enkele aspecten beschreven, met daarin ook een voorbeeld hoe het aspect kan worden toegepast in de sociale media lessen. Deze aspecten sluiten het beste aan bij de vaardigheden die nodig zijn om media wijs te worden.

Communiceren

In het (hedendaagse) onderwijs wordt veel gecommuniceerd. Kinderen onder elkaar, leerkrachten naar kinderen en leerkrachten naar leerkrachten. Laatstgenoemde zullen de kinderen moeten leren hoe er op een sociaal geaccepteerde manier online gecommuniceerd kan worden met elkaar. De leerlingen zullen moeten leren welke communicatievorm het meest geschikt is om een boodschap over te brengen, bijvoorbeeld in tekstvorm of in videovorm. De leerkrachten zullen moeten weten welke andere mogelijkheden van communicatie er zijn als er geen gebruik kan worden gemaakt van non-verbale communicatie.

Samenwerken

Het samenwerken onderling gebeurt de laatste tijd steeds vaker (grotendeels) online. Bedrijven houden live vergaderingen via een videoverbinding om reistijd en -kosten te besparen. De online samenwerking werkt echter alleen als men goede afspraken met elkaar maakt. Bovendien is het van belang een houding aan te nemen waarin mensen informatie willen delen en elkaar willen helpen.

ICT-vaardigheden

Sociale media kan dienen als vraag en als aanbod. Een voorbeeld hiervan is het online Facebookspel Farmville. Hierbij kunnen gebruikers elkaar verder helpen in het spel. Beide gebruikers moeten de juiste toepassing weten te vinden om op efficiënte wijze met elkaar te kunnen samenwerken. Bij ICT-vaardigheden horen ook het gebruik van hard- en software, bijvoorbeeld het gebruik maken van Microsoft Word voor het maken van een verslag en Microsoft PowerPoint voor het maken van een presentatie die kan passen bij het verslag.

Creativiteit

In elk (onderwijs)werkveld zijn hedendaagse mensen nodig die zichzelf goed kennen en zichzelf willen verbeteren. De mensen die het onderwijs nodig heeft, kunnen creatief denken, reflecteren op proces en product en staan open voor een leven lang leren. Sociale media bieden volop mogelijkheden: de ene gebruiker houdt een blog bij, de andere maakt video's die hij plaatst op YouTube en weer een ander is (hobby)fotograaf en ontwerpt een fotocollage.

Kritisch kunnen denken

In het onderwijs zijn vele denkvaardigheden inzetbaar. Analytisch en logisch denken en redeneren krijgen op dit moment de meeste aandacht. Enkele belangrijke vaardigheden die onderzoeken ondersteunen zijn plannen, organiseren, structureren en onthouden. Het uitvoeren van een eigen onderzoek daagt uit tot zelfontwikkeling. Het interviewen en het afnemen van enquêtes bij mensen vergt initiatief, openheid en een open houding voor feedback. Daarnaast moeten mensen kritisch kunnen en willen kijken op het proces en het product.

Problemen kunnen oplossen

Tegenwoordig doemen zich steeds vaker problemen op waar niet meteen een antwoord op te vinden is. Dan komt het aan op "weten wat je moet doen als je niet weet wat je moet doen" zoals ook de ontwikkelingspsycholoog Jean Piaget (1896-1980) benoemde (Piaget, 1964). Het zal in de toekomst veel vaker voorkomen dat een bepaalde activiteit binnen een beroep niet meer gedaan hoeft te worden dankzij een nieuwe vorm van technologie.

Sociale en culturele vaardigheden

Het kunnen omgaan met alle verschillende mensen in de wereld en om je heen, met respect voor ieders achtergrond, is een vaardigheid die steeds belangrijker wordt. De samenhang tussen mensen wordt dankzij sociale media inzichtelijk gemaakt. Het contact maken met een gebruiker in het buitenland wordt gemakkelijker. De gebruiker in het buitenland houdt zijn omgeving op de hoogte door het delen van foto's of verhalen. Met sociale en culturele vaardigheden wordt het nadenken over de rol binnen sociale netwerken ontwikkeld en daarmee tevens de rol als burger (Mijland, 2012).

Omgaan met sociale media hoort in de 21ste eeuw en daarom moet het hedendaagse onderwijs eveneens aandacht besteden aan sociale media aan kinderen in de bovenbouw. Dit kan worden gedaan door de 21^e -eeuwse vaardigheden toe te passen, waarin alle aspecten voorkomen die te maken hebben met sociale media.

Communicatie is daar een groot onderdeel van; op welke manieren je het beste met elkaar om kunt gaan. In paragraaf 2.2 worden de verschillende vormen van communicatie beschreven.

2.2 Communicatie

In deze paragraaf wordt de relatie tussen communicatie en sociale media beschreven en hoe oudere kinderen daarmee omgaan.

Volgens Maes & Pijpers (2009) zijn Nederlandse jongeren koploper in Europa: 70 procent van de Nederlandse kinderen tussen 9 en 12 jaar heeft een profiel op een sociaal netwerk.

Jongeren zijn in hun vrije tijd druk bezig met sociale media, om contacten te leggen en bij te blijven bij wat er in de wereld speelt. Daarom is het van belang om leerlingen mediawijs te maken en te leren over welk gedrag getoond moet worden op sociale media.

2.2.1 Communicatievormen

Gedrag op sociale media heeft te maken met communicatie. Door middel van communicatie wordt (nieuwe) informatie verkregen, kunnen gebeurtenissen worden gedeeld en kunnen gesprekken worden gevormd. Communicatie kan worden opgedeeld in verschillende onderdelen. 55 procent van de algemene communicatie is non-verbaal. Non-verbale communicatie is lichaamshouding, gezichtsuitdrukking en gebruik maken van gebaren met handen of voeten tijdens het communiceren. Op sociale media wordt gebruik gemaakt van non-verbale communicatie, tenzij een video-gesprek (bijvoorbeeld Skype, een vorm van sociale media) wordt gebruikt. Met Skype kan met elkaar worden getelefoneerd waarbij de zender en de ontvanger elkaar dankzij camera of webcam zien.

De overige 45 procent van de algemene communicatie bestaat uit verbale communicatie. Echter kan verbale communicatie weer uitgesplitst worden in 38 procent intonatie – hoe je iets zegt – en slechts 7 procent inhoud – dat wat er gezegd wordt –.

Sociale media is een vorm van indirecte communicatie. Bij indirecte communicatie is het direct reageren onmogelijk. Hierbij zal gewacht moeten worden op een antwoord van de andere persoon. Die communicatie kan worden gedaan door middel van geschreven tekst, maar bovendien door middel van foto's/video's en icoontjes – ook wel smileys, emoticons of emoji's genoemd-. Bij persoonlijke gesprekken wordt gebruik gemaakt van directe communicatie. Onder directe communicatie verstaan we vormen waarbij de ontvanger onmiddellijk kan reageren op de boodschap van de zender. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een (telefoon)gesprek.

2.2.2. Communicatie op sociale media

Op sociale media wordt gebruik gemaakt van non-verbale communicatie.

Zoals op Facebook, waarop een profielfoto kan worden ingesteld. Anderen kunnen die foto liken, delen en/of erop reageren. Berichten kunnen worden geplaatst met een foto of video erbij. Wederom kan het bericht worden geliket (het bericht leuk vinden), gedeeld en een reactie worden achtergelaten. Echter zit er een keerzijde aan: een boodschap kan heel anders overkomen dan eigenlijk wordt bedoeld door een mogelijk verkeerde opvatting of andere manier van humor.

Dit kan in een eenmalig bericht zijn, maar ook in een digitaal gesprek met een ander, bijvoorbeeld chatten.

2.2.3. Chatten

Chatten is vooral populair onder kinderen. Niet-serieus of juist wel serieus met elkaar praten over de dingen waarmee ze zich bezighouden. Dit is een vorm van directe communicatie, mits de persoon met wie wordt gepraat ook online is en in staat is om een bericht terug te sturen. Op diverse populaire gamesites zoals Habbo Hotel, MovieStarPlanet en Runescape kan er met elkaar worden gecommuniceerd door middel van chatten. Dit kan met een klasgenoot of met iemand uit een ander land (Slegers, 2012).

Indirecte communicatie kan consequenties hebben: een zin of bericht kan verkeerd overkomen en waardoor verwarring kan ontstaan. Op sociale media (en vooral chatten) kan in de indirecte communicatie verwarring ontstaan door dezelfde redenen.

Hierin zullen ouders en leerkrachten een begeleidende rol hebben. Zij moeten de leerlingen leren hoe ze op een verstandige manier met elkaar online om kunnen gaan.

Communicatie kan op verschillende manieren gebeuren, maar op sociale media wordt non-verbale communicatie het meest gebruikt. Voor oudere kinderen die sociale media gebruiken, is het best lastig om in te schatten hoe een bericht overkomt. Ze kunnen niet de reactie van de ontvanger zien. De ontwikkeling van het oudere kind wordt beschreven in paragraaf 2.3.

2.3 Ontwikkeling van het oudere kind

In deze paragraaf wordt de ontwikkeling van het oudere kind beschreven en beschreven gezien die ontwikkelingen waarom het oudere kind actiever op sociale media is dan het jongere kind.

Uit onderzoek ⁷ van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat 47 procent van de ondervraagde jongeren tussen de 12 en 25 jaar negatieve invloed van sociale media ervaren. In dat onderzoek zijn 40.000 jongeren ondervraagd. 99 procent daarvan gebruikt sociale media. Jongeren gebruiken sociale media voor het plezier, om contact te houden maar tevens tegen verveling, aldus driekwart van de ondervraagde jongeren. Maar ze gebruiken het vooral om te kijken wat anderen doen, om op de hoogte te blijven van de gebeurtenissen die anderen mee maken.

Elk kind maakt in zijn levensfasen verschillende ontwikkelingen door. In deze paragraaf worden de fysieke, sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 9-12 jaar beschreven.

2.3.1. Fysieke ontwikkeling

Kinderen van 9-12 jaar maken een grote fysieke ontwikkeling door. De verschillen tussen meisjes en jongens is zichtbaar: meisjes raken sneller in de puberteit dan jongens.

Voor meisjes heeft de lichamelijke ontwikkeling vaak een grote invloed op andere ontwikkelingsgebieden. Vooral de emotionele, de sociale en de identiteitsontwikkeling worden sterk beïnvloed. De invloed op het zelfbeeld is vaak merkbaar in het gedrag van meisjes in de groepen zeven en acht. Sommige meisjes zullen zich groter voelen dan de rest, daar trots op zijn en alles willen bespreken met anderen. Andere meisjes hebben juist moeite met deze fysieke veranderingen, en zouden ze het liefst willen tegenhouden en verbergen.

Op deze leeftijd kunnen vooral meisjes heel gevoelig zijn voor alles dat met uiterlijk te maken heeft. Mode en trends zijn belangrijk: kleding, schoenen en haardracht moeten vooral passen bij de laatste trends en bij de rest van de groep. Er wordt kritisch naar elkaars uiterlijk gekeken en erover geoordeeld.

Jongens die nog op de basisschool zitten en al verder fysiek ontwikkeld zijn dan andere jongens, ontwikkelen geen negatief zelfbeeld, maar juist een positief zelfbeeld. Het duidt op zelfvertrouwen en als het kind daarnaast goed presteert en intelligent is, zijn dat factoren die maken dat ze populair kunnen zijn in de groep. Jongens die relatief laat zijn in de puberteit kunnen vaak minder populair en minder zeker van zichzelf zijn. Bovendien zijn ze minder goed in staat om voor zichzelf op te komen (Hooijmaaijers, et al., 2011).

Op sociale media wordt veelal naar elkaar gekeken, maar ook bij elkaar afgekeken. Voorbeeld: als leerling A een t-shirt ziet bij leerling B op Facebook (een vorm van sociale media) dan zal leerling A dat t-shirt ook willen hebben. Op sociale media wordt tegen elkaar 'opgebokst', om te laten zien wie verder is in zijn ontwikkeling. Het zelfvertrouwen van een kind kan hierdoor afnemen.

Het is belangrijk dat kinderen al op de basisschool zelfvertrouwen leren te ontwikkelen; het kind kan dan beter voor zichzelf opkomen in positieve en negatieve situaties.

2.3.2. Sociaal-emotionele ontwikkeling

Vanaf het moment dat het kind in de bovenbouwgroep zit, wordt de peer group een steeds belangrijker referentiekader. Kinderen willen erbij horen, niet anders zijn dan de kinderen uit de groep. Kinderen vergelijken zich veelal met een ander.

Ze leren door te doen, iemand na te doen en door feedback te krijgen op de dingen die ze doen. Tevens leren ze van de televisie, het internet en boeken. De kinderen identificeren zich met hun ouders en verzorgers, de leerkracht op school, een idool (bijvoorbeeld een YouTuber) of een kind uit hun klas. Volwassenen hebben volgens van Eijkeren (2011) een voorbeeldfunctie. Hooijmaaijers, Stokhof & Verhulst (2011) benoemen dit ook:

Het oudere kind vormt meer dan ooit hun identiteit onder invloed van sociale contacten met anderen. Door veel om te gaan met leeftijdsgenoten worden ze zich bewuster van wie ze zelf zijn en wat ze kunnen. Het kind vergelijkt zichzelf met anderen en stelt zo steeds opnieuw zijn identiteit bij. Hierbij gaat het om het aannemen van waarden, principes en maatschappelijke rollen die het kind als onlosmakelijk van de eigen persoon gaat beschouwen.

Identiteit heeft te maken met de overtuiging dat de mens een individu is dat zich onderscheidt van anderen. Hoe sterker de identiteit die hij heeft, des te meer hij bewust is van de eigen sterke en zwakke kanten (Hooijmaaijers, et al., 2011).

Vanaf de bovenbouw neemt de interesse in elkaar toe en ze blijven op de hoogte van elkaar door te praten op sociale media. Als de een een Instagram account heeft, willen de andere kinderen dit eveneens. Kinderen leren in deze ontwikkelingsfase beter omgaan met emoties. Ze zijn dan in staat om van een afstandje naar zichzelf te kijken en kunnen emoties beter verwoorden. Ze hebben ervaringen opgedaan met verschillende emoties die ze kunnen voelen. Het kind kan zich tevens beter verplaatsen in de emoties van een ander, of ze het zelf hebben meegemaakt of niet. Een bericht op sociale media kan heel anders overkomen dan wat eigenlijk bedoeld wordt. Kinderen kunnen zich ook beter inleven als iemand een minder leuk bericht plaatst, of een droevige foto.

Kinderen begrijpen dat iets (een bericht of foto/video) voor een ander leuk, vervelend of grappig kan zijn en daar kunnen ze actief rekening mee houden.

Als de kinderen terugkijken naar de situatie en hoe ze erop reageerden, levert dat voor hen zelfreflectie en zelfvertrouwen op. Het kind is trots op wat hij heeft bereikt en heeft geleerd hoe te handelen in dergelijke situaties (Hooijmaaijers, et al., 2011).

Volgens Eijkeren (2009) is zelfvertrouwen een belangrijk aspect van de persoonlijkheidsontwikkeling. Vertrouwen in elkaar hebben, vriendschappen die hechter worden en een conflict wordt zelfstandig of met de hulp van een ander opgelost.

Vriendschappen zijn zelfs zo belangrijk, dat kinderen zichzelf veel vergelijken met anderen wanneer ze zichzelf moeten omschrijven (Eijkeren, 2011).

Een eigen identiteit ontwikkelen - zoals hierboven al benoemd - is erg belangrijk, zo vindt ook de psycholoog Erik Erikson (1902-1994). Hij beschreef de ontwikkeling van de mens in het boek "Childhood and Society" in acht stappen. Het oudere kind bevindt zich in stap 4: Vlijt tegenover minderwaardigheid. In deze fase leert het kind lezen, schrijven, rekenen, sporten enzovoort. Het kind ontwikkelt zich volop. Vertrouwen in het eigen kunnen en het hebben van zelfvertrouwen is belangrijk. Dat ontstaat als het kind aangemoedigd en positief benaderd wordt. Het kind zal daardoor een positief zelfbeeld ontwikkelen, het gevoel hebben dat hij er mag zijn en de moeite waard is. (Erikson, 1950)

Door verstandig gebruik van sociale media kan het zelfvertrouwen van kinderen worden vergroot, doordat ze van en met elkaar leren. Tevens leren ze elkaars normen en waarden respecteren en leren ze hoe ze daarop moeten reageren. Niet alleen leren ze van leeftijdsgenoten, maar eveneens van (jong)volwassenen die een voorbeeld voor kinderen zijn.

2.3.3. Cognitieve ontwikkeling

Oudere kinderen breiden hun cognitieve kennis en vaardigheden uit en passen ze toe op nieuwe taken. Hierdoor ontstaan weer nieuwe kennis en vaardigheden. Typerend voor de leeftijd van negen tot twaalf jaar is dat de cognitieve verschillen tussen kinderen duidelijk zichtbaar en merkbaar worden in de klas. Jean Piaget (1964) ontwikkelde een theorie over de

opeenvolgende manieren van denken van kinderen. Kinderen in de leeftijd van 7-11 jaar zitten in de concreet-operationele periode. In deze periode leren kinderen logisch redeneren met problemen die concrete situaties betreffen. Ze moeten kunnen nadenken over onderwerpen, zonder dat deze concreet aanwezig zijn of dat ze die aan den lijve moeten ervaren om erover na te kunnen denken. Het concrete moet losgelaten kunnen worden. De vragen waarmee kinderen te maken krijgen zijn de 5 W's (wie, wat, waar, wanneer, waarom) en de hoe-vraag. Eventuele ervaringen kunnen worden omgezet in oplossingen voor anderen. Kinderen kunnen luisteren naar oplossingen van anderen en deze meenemen in hun eigen denken (Piaget, 1964).

Om logisch te kunnen redeneren over problemen die concrete situaties betreffen, moeten de kinderen leren verbanden te leggen. Tegelijkertijd moeten ze het geheel en losse delen in het oog kunnen houden en kunnen redeneren (Hooijmaaijers, et al., 2011).

Zoals werd beschreven in de *sociaal-emotionele ontwikkeling*, ontwikkelen oudere kinderen een toenemend vermogen tot zelfreflectie. Dit kunnen ze toepassen op school: het evalueren van eigen werkhouding en het eigen werk nakijken (Eijkeren, 2011).

Kinderen uit de bovenbouw maken een grote ontwikkeling door. Ze identificeren zich met anderen en ontwikkelen zelfreflectie. Dit komt van pas tijdens het gebruik van sociale media. Toch zullen ouders en leerkrachten daarin het kind moeten begeleiden.

2.4 De rol van de leerkracht(en)

In deze paragraaf wordt de rol van de leerkracht beschreven en het belang van het inzetten van sociale media in het hedendaagse onderwijs.

Ouders, verzorgers en leerkrachten reageren wel eens verwonderd – of bewonderend- op het gemak en de snelheid waarmee jonge gebruikers zich het digitale leven al zo vroeg eigen maakt. Echter maken ze zich daarover ook zorgen. Iedere dag komen nieuwe vormen van sociale media op de markt en kennen allemaal hun eigen gevaren. De kinderen zullen moeten leren omgaan met elkaar op sociale media, maar ook het beschermen van hun privacy en gegevens zullen ze moeten leren. De ouders, verzorgers en leerkrachten hebben hierin een begeleidende rol. Het is aan de leerkrachten om sociale media toe te gaan passen in het onderwijs.

2.4.1. Opvoeders

Ouders voeden hun kind thuis op en leerkrachten zijn op school de opvoeders van het kind. Leerkrachten zijn bewust of onbewust bezig met opvoeden. Hoe de leerkracht omgaat met de kinderen, heeft invloed op het gedrag van de leerlingen en dan is er sprake van opvoeden. Kinderen worden niet vanzelf volwassen, ze hebben andere mensen nodig om zich als mens te ontwikkelen. Het ontwikkelen gebeurt in de thuissituatie, maar ook op school. Volgens Alkema (2011) is er sprake van opvoeden wanneer de opvoeder bewust met het oog op een doel een opvoedingsmiddel hanteert. Bijvoorbeeld een compliment geven als het doel is om een leerling zelfstandig te laten worden. De opvoeder handelt zelf bewust, maar voor kinderen moet het zo ongemerkt mogelijk zijn. Een gewone omgangssituatie is van grote invloed en daarbij speelt de voorbeeldfunctie van de opvoeder een belangrijke rol (Alkema, et al., 2011). De opvoeding van het kind is gericht op het gedrag van kinderen en op de persoonlijkheid. Kinderen moeten leren hoe ze zich moeten gedragen, in de schoolomgeving maar eveneens daarbuiten. Opvoeden van de persoonlijkheid van het kind duurt langer dan het opvoeden van het gedrag. Het effect van de persoonlijkheidsontwikkeling is wel langdurig. Gedurende de periode dat kinderen op de basisschool zitten groeien ze uit tot zelfstandige, zelfbewuste mensen die keuzen durven te maken en de verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag.

De ontwikkeling van waarden en normen horen thuis in het ontwikkelen van de persoonlijkheid. Een goed gebruik en omgang met elkaar op sociale media behoren tot het opvoeden van persoonlijkheid.

Elke dag komen er nieuwe vormen van media bij en de leerkracht zal zichzelf moeten blijven ontwikkelen om kinderen hiermee om te leren gaan.

2.4.2. Nieuwe media

In paragraaf 2.1 is een relatie gelegd met het hedendaagse onderwijs, de 21^e-eeuwse vaardigheden. De generatie die nu op de basisschool zit, moet worden voorbereid op het leven van nu en het leven in de toekomst. In de toekomst zal nog steeds gebruik worden gemaakt van ICT. Mede daarom is het van belang dat ICT wordt toegepast in het hedendaagse onderwijs. Het goed gebruik van ICT in het onderwijs heeft een positief effect op de leerprestaties van de kinderen. Tevens vergroot het ook de motivatie van het kind (Haan & Pijpers, 2010).

Nieuwe media (ICT-mogelijkheden) ontwikkelen zich in een razendsnel tempo.

De beschikbaarheid en ontwikkelingen op het gebied van nieuwe media leveren drie redenen om het onderwijs te moderniseren. Het gaat daarbij om:

- Leerdoelen
- Beroepspraktijk
- Kwaliteitsverbetering

De eerste reden om het onderwijs te moderniseren is dat het de taak van het onderwijs is om leerlingen voor te bereiden op een leven als burger in een mediarijke kennissamenleving.

Daarmee is het voor het onderwijs noodzakelijk om nieuwe media op te nemen in het curriculum. Dit kan door de 21^e-eeuwse vaardigheden toe te passen in het onderwijs.

De digitale geletterdheid die in de toekomst voor iedereen noodzakelijk zal zijn, is daarmee afhankelijk van de thuissituatie en het onderwijsaanbod.

Het ontbreken van leerdoelen in het onderwijs voor het leren omgaan met nieuwe media heeft als risico een tweedeling die een bedreiging vormt voor de maatschappelijke ambitie om elke burger voor te bereiden op deelname aan de informatiemaatschappij.

De tweede reden om het onderwijs te moderniseren met behulp van ICT is het voorbereiden van leerlingen op het gebruik van ICT-toepassingen die ze nodig hebben in hun latere beroep. Deze noodzaak, die meestal geborgd is in beroepskwalificerende leerdoelen, geldt vooral voor het beroepsonderwijs.

Tot slot: nieuwe media kunnen het onderwijs aantrekkelijker, effectiever en efficiënter maken, wat tot kwaliteitsverbetering kan leiden.

Het niet gebruiken van deze mogelijkheden betekent dat talenten van leerlingen onvoldoende worden benut en dat de kosten van onderwijs hoger zullen zijn. (Haan & Pijpers, 2010).

2.4.3. Leerlingen en hun gebruik

Uit observaties is gebleken dat de computers op OBS de Iemenhof veelal gebruikt worden voor oefenprogramma's van methodes, spelletjes en het opzoeken van informatie.

Pijpers & Haan (2009) zien dit ook terug in het onderwijs:

Kinderen hebben op verschillende manieren ervaring met de nieuwe media. Daarin worden vier typen kinderen onderscheiden:

- Traditionalisten – Zij maken gebruik van e-mail, websurfen en zoeken informatie op.
- Netwerkers – Zij maken gebruik van *social software*; zoals Facebook en chatten om contact te zoeken en houden met vrienden. Deze groep bestaat voornamelijk uit meisjes.
- Gamers – Zij maken gebruik van pc-games, online games (via internet), console games (bijvoorbeeld een XBOX) en games op hun mobiel of tablet.
- Producenten – Deze groep komt in het basisonderwijs nog nauwelijks voor, ontwikkelt zich vanaf het voortgezet onderwijs. Dit zijn gebruikers die sociale media gebruiken om anderen te tonen wat interessant is, of om iets over anderen te weten te komen. (Pijpers & Haan, 2010)

Voor leerkrachten is het belangrijk om deze vier typen te herkennen, omdat het aanknopingspunten geeft voor de inrichting van het onderwijs.

Voordat de leerkracht dit onderwijs vorm gaat geven, kan die zichzelf vragen stellen als:

- Hoe ga je op een plezierige, respectvolle manier met elkaar om in de virtuele wereld?

- Hoe zeg je de dingen tegen elkaar als iedereen kan meelezen?
- Welke beelden zet je wel en welke niet op je profiel?
- Hoe houd je de regie en word je geen slaaf van je mobieltje ten koste van 'real life' sociaal contact en concentratie op je werk in het echte leven?

(Mijland, 2012)

De leerkracht zal eerst moeten kijken naar zijn eigen gebruik, kennis en omgang van sociale media voordat hij dit gaat toepassen in het onderwijs.

Terugblik:

Sociale media is overal en de komende jaren zal dat niet anders worden. Elke dag worden nieuwe media ontwikkelt en de mens zal ermee om moeten leren gaan. Vanaf de bovenbouwgroep neemt de interesse in sociale media toe en daarom zullen de bovenbouwleerkrachten lessen over de omgang met elkaar op sociale media moeten toepassen in hun onderwijs. Het onderwijs van nu vraagt daar ook om: sociale media horen thuis in alle aspecten van de 21e eeuwse vaardigheden.

Hoofdstuk 3 Probleemstelling en onderzoeksaanpak

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag en de daarbij opvolgende deelvragen gesteld. Er wordt een voorlopig theoretisch antwoord gegeven, terugblikkend op de theorie die in hoofdstuk 2 is genoemd.

Daarnaast wordt de onderzoeksgroep beschreven en er wordt een tijdspad aangegeven voor dit onderzoek.

3.1 Onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is te weten te komen in welke mate kinderen van groep 6 op de hoogte zijn van het gebruik, de effecten en de mogelijkheden van sociale media.

Vanuit de beginsituatie wordt gekeken naar de leerbehoeftes van de leerlingen.

De leerlingen krijgen voorafgaand aan het onderzoek een enquête over sociale media en welke van sociale media zij gebruiken. Mocht uit de enquête blijken dat de leerlingen Twitter en Instagram (vrijwel) niet gebruiken dan zal het onderzoek zich daar niet op richten.

Met dit onderzoek wordt bovendien onderzoek gedaan naar de toepassing van sociale media in het onderwijs dat de bovenbouwleerkrachten aanbieden. Aan de leerkrachten wordt een enquête aangeboden waarin gevraagd wordt naar het eigen gebruik en kennis van sociale media. Tevens zal worden gevraagd naar de inzet van sociale media in het onderwijs dat zij aanbieden. De enquête is te vinden in bijlage 7.

Tijdens dit onderzoek wordt een lespakket ontworpen en aangeboden aan de bovenbouwleerkrachten, zodat zij deze activiteiten de komende schooljaren kunnen toepassen in de groepen. Mediawijsheid is een van de 21^e -eeuwse vaardigheden. Het huidige onderwijs verwacht van leerkrachten dat aandacht wordt besteed aan deze vaardigheden, zoals eerder is beschreven in paragraaf 2.1.

3.2 Terugblik theorie

In paragraaf 2.1 is onderzoek gedaan naar de definitie van sociale media. Sociale media heeft alles te maken met het sociale aspect: het onderling communiceren met het doel informatie te delen. Bovendien beschreef deze paragraaf het hedendaagse onderwijs en de 21^e -eeuwse vaardigheden. Daaruit bleek dat een goede omgang met sociale media tot elk domein van de vaardigheden van 21^e -eeuwse vaardigheden behoort. Sociale vaardigheden omvatten de omgang met elkaar en omgang met het internet. Dit zijn de belangrijkste speerpunten uit het behandelen van mediawijsheid.

Uit paragraaf 2.2 blijkt dat communicatie niet alleen verbaal, maar tevens non-verbaal wordt toegepast. Non-verbale communicatie is bijvoorbeeld gesprekken voeren met anderen op het internet, waarbij gelet moet worden op de manier van overdracht.

Paragraaf 2.3 beschrijft het bovenbouw kind, het oudere kind. Zij maken vanaf de bovenbouw een explosieve ontwikkeling door, vooral op het sociaal-emotionele gebied. De leerlingen leren zich in te leven in een ander en leren dat een communicatiebericht anders over kan komen dan dat ze bedoelen.

Tot slot is in paragraaf 2.4 de rol van de leerkracht beschreven. Van een bovenbouwleerkracht wordt verwacht dat hij de leerlingen mediawijs maakt door middel van lessen die passen bij de leef- en beleavingswereld van zijn of haar leerlingen.

3.3 Onderzoeksvraag

Deze samenvatting van theoretische feiten leidt tot de volgende onderzoeksvraag die in de praktijk zal worden onderzocht:

“Welke interventies met betrekking tot sociale media kan een leerkracht inzetten bij de leerlingen van groep 6 waardoor de leerlingen mediawijzer worden in de periode van februari 2017 tot en met mei 2017 passend bij de hedendaagse ontwikkelingen in het onderwijs zodat dit voor leerkracht en leerling bijdraagt aan hun algemene ontwikkeling?”

3.4 Deelvragen

Vanuit de onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. *Wat zijn sociale media?*
2. *Welke vormen van sociale media gebruiken leerlingen uit de bovenbouw het meest en waarom?*
3. *Wat is de definitie van het hedendaagse onderwijs en wat is de relatie daarmee met sociale media?*
4. *Hoe kunnen sociale media lessen worden toegepast in het hedendaagse onderwijs?*
5. *In hoeverre zijn de leerkrachten van bovenbouwleerlingen op de hoogte van de toepasbaarheid van sociale media in de lessen?*
6. *Op welke manieren kunnen de leerkrachten van bovenbouwleerlingen geïnformeerd worden over de toepasbaarheid van sociale media in het onderwijs?*

3.5 Operationaliseren van begrippen

Sociale media: Digitale middelen om communicatie uit te voeren. Een account wordt meestal gebruikt om hier aan deel te nemen, maar er kan tevens gebruik worden gemaakt van de apps en websites zonder een account. De meeste sociale media zijn gratis te gebruiken.

Hedendaagse onderwijs: Ook wel het onderwijs van de 21^e eeuw genoemd. Hierbij wordt veelal gebruik gemaakt van de 21e eeuwse vaardigheden. Dit zijn vaardigheden; samenwerken, kritisch denken, creativiteit, filosoferen, onderzoeken, argumenteren, problemen oplossen, zelfsturing en analyseren.

3.6 Hypothese

Uit onderzoek ¹ blijkt dat het gebruik van sociale media steeds meer toeneemt, vooral onder jongeren (12-25 jaar). Deze gegevens komen terug in het algemeen (ouder dan 25 jaar) en jonger dan 12 jaar. Het is van belang dat jongeren onder de 12 jaar leren over de verstandige omgang met elkaar op sociale media en waar leerkrachten sociale media voor kunnen gebruiken in het onderwijs.

Ik verwacht dat het voor de leerlingen uit van groep 6 van belang zal zijn dat ze leren over de omgang op sociale media. De leerlingen worden namelijk beïnvloed door bekende gebruikers op YouTube, de zogeheten YouTubers. Enzo Knol is een jongen van 23 die dagelijks vlogt. Iedere dag filmt hij zijn leven en plaatst dat op zijn YouTube kanaal. Door zijn populariteit onder jongeren van 7 tot 14 jaar heeft hij zijn eigen merchandise ontwikkeld. Leerlingen uit groep 4 lopen al rond met een zogeheten 'Knolpower' trui. De leerlingen van groep 6 dragen zijn t-shirts, truien en petten en worden op deze manieren door Enzo Knol beïnvloed.

Andere YouTubers beïnvloeden tevens het leven van (jonge) kinderen, zo blijkt dat de kinderen op de onderzoeksschool uitspraken nazeggen die de YouTubers doen, of spullen kopen die de YouTubers aanprijzen in hun video's.

Ik vermoed dat het antwoord op de onderzoeksvraag het volgende zal zijn:

Ik verwacht dat door mijn lessen over sociale media en de inzet van sociale media in de lessen dat leerlingen leren over de privacy van sociale media, een goed gebruik en goede omgang met elkaar. Voor de leerkrachten verwacht ik dat mijn lessenspakket een voorbeeld voor ze is, maar bovendien een handreiking zodat ze het zelf eenvoudig toe kunnen passen in (methode)lessen. Tevens verwacht ik dat ze na mijn lessenspakket inzien dat het voor de leef- en beleevingswereld van het oudere kind van belang is om sociale media toe te passen in het onderwijs.

Ouders kunnen tevens worden betrokken tijdens een infoavond of de folder die uitgereikt zal worden aan de school. In de folder zullen de verschillende vormen van sociale media worden genoemd en de mogelijke gevolgen ervan. Daaropvolgend komen handige tips voor ouders en leerkrachten hoe ze hier thuis en op school mee om kunnen gaan.

Ik denk dat mijn onderzoek relevant is voor kinderen, leerkrachten, de school en zelfs ouders omdat ik alle aspecten van de ontwikkelingen in het hedendaagse onderwijs toepas en lesvoorbeelden kan aantonen aan leerkrachten.

3.7 Betrokkenen

De probleemstelling en de onderzoeksvraag zijn besproken met de onderzoeksbegeleider. Met de begeleider zijn gesprekken gevoerd over het onderzoeksplan. Dit heeft mede voor gezorgd dat ik een duidelijker beeld heb van het onderzoek en het doel erachter. Het onderzoeksplan is besproken met de stagementor en de directeur van de school. De stagementor is leerkracht van groep 6 waar het onderzoek uitgevoerd zal worden. Ik heb aan dhr. Tinge (mentor en leerkracht groep 6) en dhr. Bakker(directeur) gevraagd of zij problemen hebben opgemerkt in de school die ik zou kunnen onderzoeken. De directeur en de stagementor hebben aangegeven dat ze graag meer willen werken met Wetenschap en Technologie. Echter lag hier niet geheel mijn interesse en is dankzij de onderwijsstichting gekozen voor een ander onderwerp, namelijk omgang met sociale media. De school bevestigde dat dankzij sociale media voorgaande jaren problemen zijn voorgekomen. Tijdens gesprekken in december 2016 is er een conclusie geformuleerd: leerlingen van groep 6 moeten leren omgaan met sociale media, zodat een begin is gemaakt dat verder uitgevoerd wordt in groep 7 en 8.

3.8 Onderzoeksgroep

De school, OBS de Iemenhof in Schoonebeek, is gelegen in een woonwijk. Schoonebeek is een dorp met zo'n 5000 inwoners. In Schoonebeek staan twee scholen: de onderzoeksschool en CBS de Oliebron. De meeste huizen rondom de school zijn koopwoningen en het gemiddelde inkomen per inwoner ligt tussen de €18200 en €20100 per jaar (Edugis, 2010). Veel gezinnen wonen al enkele generaties in Schoonebeek of in de omgeving van Schoonebeek. Veel ouders hebben zelf op de onderzoeksschool les gekregen. De school ligt aan een weg waar niet veel verkeer langsrijdt. Voor- en naschooltijd is het wel druk op de weg en daarom staat na schooltijd een van de leerkrachten op de straat om het verkeer te regelen. Rondom de school zijn twee speelpleinen te vinden: een voor de peutergroep, groep 1 en groep 2 en een groter plein voor de overige groepen. Op de onderzoeksschool zitten ongeveer 180 leerlingen, in groep 6 - de onderzoeksgroep - zitten 20 leerlingen. Deze groep is gekozen omdat dit de stagegroep is van de onderzoeker. In deze groep zitten respectievelijk 13 jongens en 7 meisjes.

3.9 Methode van dataverzameling

Voorafgaand aan de uitvoering van de activiteiten worden passende observatielijsten gezocht en/of zelfontworpen observatielijsten die ingevuld worden door de leerkracht van de groep. Richtlijnen en kerndoelen zullen voorafgaand aan de uitvoering van de activiteiten ook worden onderzocht en als handvat dienen voor de activiteiten. Tijdens de uitvoering van de activiteiten zal gebruik worden gemaakt van werkbladen/werkboeken, foto's en filmmateriaal en lesformulieren met eigen reflectie. Het proces en het product worden tevens geëvalueerd. Voorafgaand aan het onderzoek zullen ouder(s)/verzorger(s) van de leerlingen toestemming geven voor het maken van foto's en/of filmmateriaal. Indien ze hier geen toestemming voor geven worden er geen foto's en/of filmmateriaal van die leerling gemaakt waar hij herkenbaar op staat. Verdere ethische kwesties worden beschreven in paragraaf 3.11. Voor het beantwoorden van de praktijk gebonden deelvragen zullen de enquêtes worden ingevuld door leerlingen van groep 6 en leerkrachten uit de bovenbouw. Tevens zullen lessen worden gegeven in groep 6 zodat de leerlingen leren over het gebruik en een goede omgang op sociale media. Aan de leerkrachten van de bovenbouw zal een lespakket worden uitgereikt waarin complete lessen staat waarbij een vorm van sociale media wordt toegepast. De resultaten worden verzameld door middel van uitwerking van de resultaten van de enquêtes in een grafiek, lesformulieren en beeldmateriaal van de lessen. Het lespakket en de folder die aangeboden wordt aan de school zullen tevens dienen als resultaten van dit onderzoek.

3.9.1 Theorie gerichte deelvragen

1. Wat zijn sociale media?

2. Welke vormen van sociale media gebruiken leerlingen uit de bovenbouw het meest en waarom?
3. Wat is de definitie van het hedendaagse onderwijs en wat is de relatie daarmee met sociale media?

3.9.2. Praktijk gerichte deelvragen

1. Welke vormen van sociale media gebruiken leerlingen uit de bovenbouw het meest en waarom?
2. In hoeverre zijn de leerkrachten van bovenbouwleerlingen op de hoogte van de toepasbaarheid van sociale media in de lessen?
3. Op welke manieren kunnen de leerkrachten van bovenbouwleerlingen geïnformeerd worden over de toepasbaarheid van sociale media in het onderwijs?

3.10 Onderzoeksactiviteiten voor de praktijk

Het onderzoek zal voor een groot deel in de praktijk worden uitgevoerd. Het andere deel van het onderzoek zal worden beschreven dankzij de gelezen en toegepaste theorie. In de onderstaande tabel wordt een voorlopige planning gegeven wat wanneer uitgevoerd zal worden in de praktijk.

Tijdpad voor de praktijk:

Wanneer	Wat	Hoe	Met wie	Theorie/doel	Tijd:
Week 48	Enquête voor leerlingen vormgeven	Digitaal in Word	-	Theorie: Praktijkonderzoek in de school	3 uur
Week 48	Enquête voor leerkrachten vormgeven	Digitaal in Word	-	Theorie: Praktijkonderzoek in de school	3 uur
Week 49	Enquête voor leerlingen bespreken	Digitaal in Word	Leerkracht groep 6 OBS de Iemenhof		1 uur
Week 49	Enquête voor leerkrachten bespreken	Digitaal in Word	Directeur OBS de Iemenhof		1 uur
Week 2	Enquête afnemen	Klassikaal Individueel	Groep 6 OBS de Iemenhof	Beginsituatie leerlingen over sociale media	45 minuten
Week 3	Enquête afnemen	Digitaal Papieren versie	Leerkrachten bovenbouw OBS de Iemenhof	Beginsituatie leerkrachten over sociale media	30 minuten
Week 4	Enquête analyseren	Digitaal in Excel	-	Theorie: Praktijkonderzoek in de school	4 uur
Vanaf week 2 t/m week 7	Lessenserie vormgeven	Digitaal in Word	Voor advies: Medestudenten PABO Docenten PABO Leerkrachten/directeur OBS de Iemenhof	Theorie: Bestaande handboeken: #mediawijsheid in de school Mediawijsheid op de basisschool Inspiratieboek sociale media op de basisschool	50 uur

				Methodes	
Vanaf week 7 t/m week 10	Lespakket vormgeven	Digitaal in Word	Voor advies: Medestudenten PABO Docenten PABO Leerkrachten/directeur OBS de Iemenhof	Theorie: Bestaande handboeken: #mediawijsheid in de school Mediawijsheid op de basisschool Inspiratieboek sociale media op de basisschool	40 uur
Vanaf 6-3-2017	Lessenserie uitvoeren	Klassikaal Werkvormen	Groep 6 OBS de Iemenhof	Leerlingen media wijs maken in sociale media	1 uur per week
8-5-2017	Folder ontwerpen	Digitaal in Word Papier	Leerkracht groep 6 OBS de Iemenhof Directeur OBS de Iemenhof	Duidelijke informatie verzorgen voor ouders/leerkrachten van bovenbouwleerlingen	6 uur
22-5-2017	Folder bespreken, eventueel aanpassen	Papier Digitaal in Word	Leerkrachten bovenbouw OBS de Iemenhof Directeur OBS de Iemenhof	Een folder maken die hanteerbaar is voor de school	1 uur

Totaal aantal uren: 120

3.11 Ethische kwesties

Ethiek is een manier van kijken naar de werkelijkheid die uitgaat van de vraag wat mensen behoren te doen met het oog op het hoogste goed. Er wordt gehandeld op een wijze waarvan aangenomen wordt dat anderen dit goed, zinvol, gepast en aanvaardbaar vinden (Donk, 2012). Tijdens dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van beeldmateriaal om het proces in beeld te brengen. Voorafgaand aan het onderzoek wordt schriftelijke toestemming aan de ouders/verzorgers van de leerlingen gevraagd voor het vastleggen van activiteiten door middel van foto en/of video. Aan de ouders/verzorgers en aan de school zal toestemming worden gevraagd mochten deze foto's/video's worden gebruikt voor een presentatie of online documentatie. De leerlingen waarvan de ouders geen toestemming hebben gegeven zullen niet herkenbaar in beeld worden gebracht of de foto/video zal bewerkt worden waarop het gezicht of de gezichten onherkenbaar worden gemaakt. De leerlingen zullen in het onderzoek aangeduid worden met hun initialen. Overige informatie van de leerlingen zal niet worden verstrekt, mits de leerkracht en ouder(s)/verzorger(s) het hebben goedgekeurd. Voorafgaand aan dit onderzoek is overleg gevoerd met de betrokkenen: de leerkracht van de groep (dhr. A. Tinge) en de directeur van de onderzoeksschool (dhr. K. Bakker). Zij hebben toestemming gegeven voor dit onderzoek, mits er geen privacygevoelige informatie over de leerlingen zal worden beschreven. In de onderzoeksgroep zijn weinig bijzonderheden. Sinds dit schooljaar zijn er drie nieuwe leerlingen bij gekomen, Ru. (jongen), He. (jongen) en Ra. (meisje). Vorig schooljaar hebben vier leerlingen de school verlaten; zij zaten allen toen der tijd in deze groep. In deze groep zit respectievelijk één leerling met dyslexie (Ki., meisje) en één leerling die op sociaal gebied wat zwakker is (We., jongen). Deze jongen heeft al sociale trainingen gevolgd en ten aanzien van vorig jaar functioneert hij thuis en in de groep beter. In deze groep zitten enkele leerlingen waarvan bekend is dat ze veelal actief zijn op het internet en dan met name YouTube. Voor hen zal dit onderzoek van waarde zijn; deze leerlingen kunnen meer media wijs worden, voornamelijk op het gebied van YouTube. In de groep heerst een goed sociaal klimaat. De leerlingen gaan goed met elkaar om. Enkele akkefietjes worden zelf opgelost of dankzij de leerkracht. Op maandag, woensdag, donderdag en vrijdagochtend staat meester

Tinge voor de groep. Op dinsdag staat de directeur, meester Bakker, voor de groep. Op vrijdagmiddag neemt juf Christina de groep over. Het onderzoek zal plaatsvinden op de maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdagochtend.

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. In paragraaf 4.1 wordt beschreven hoe en op welke manier de lessen zijn georganiseerd en de uitkomst van de nulmeting. In paragraaf 4.2 staat het verloop van de lessen en de uitkomsten van de begin- en eind enquête.

4.1 Voorbereiding

In deze paragraaf wordt de beginsituatie van de leerlingen op het gebied van mediawijsheid in kaart gebracht door middel van enquêtes.

4.1.1. Beginsituatie leerlingen

Uit (spontane) gesprekken die zijn gehouden met de leerlingen, blijkt dat ze over kennis van sociale media beschikken en daar gebruik van kunnen maken. YouTube is vooral populair door de bekende vloggers die video's over hun leven maken, maar tevens het volgen van muzikantiesten is populair. De leerlingen leken nog weinig kennis te hebben over de achtergrond van sociale media, privacy en het gebruik van ander soorten sociale media. Op maandag, dinsdag en woensdag wordt het Jeugdjournaal bekeken door de leerlingen. Na afloop wordt de uitzending besproken, door middel van open vragen door de leerkracht. De leerlingen reageren daarbij op elkaar en leren hun mening te vormen over de media en het nieuws dat ze zagen. Voor begrijpend lezen wordt de methode Nieuwsbegrip gehanteerd. In Nieuwsbegrip wordt de voorkennis van de tekst geactiveerd: wat weet je al over dit onderwerp? Waar heb je dit gezien of gehoord? De leerlingen weten vaak al veel over het onderwerp dankzij sociale media. Voorafgaand aan de lessenserie is onderzocht wat de beginsituatie van de leerlingen is op het gebied van sociale media, welke vormen zij gebruiken en waar ze wel of geen kennis van hadden.

4.1.3. Opzet nulmeting enquête

De enquête is opgezet in drie onderwerpen, respectievelijk:

1. Sociale media
2. WhatsApp
3. YouTube

Er is gekozen voor deze drie onderwerpen, omdat eerst een algemeen deel wordt onderzocht. Daarna komt de verdieping in WhatsApp en YouTube aan bod, omdat uit gesprekken bleek dat veel leerlingen hier gebruik van maakten.

1. Sociale media

In dit deel zijn zes vragen ontwikkeld, over sociale media in het algemeen:

1. Welke sociale media gebruik je zelf?
2. Hoeveel tijd zit je per dag ongeveer op sociale media?
3. Hoe vaak plaats je iets op sociale media?
4. Wat plaats je zoal op sociale media en op welke plaats je dat?
5. Wat zijn de positieve kanten van sociale media volgens jou?
6. Wat zijn de negatieve kanten van sociale media volgens jou?

Deze vragen zijn geformuleerd omdat hiermee inzicht kan worden gegeven in het gebruik van sociale media.

2. WhatsApp

In dit deel zijn vijf vragen ontwikkeld, over het gebruik van WhatsApp:

1. Zit je op WhatsApp?
2. Met wie voer je gesprekken?
3. Heb je weleens een positieve ervaring gehad op WhatsApp?

4. Heb je weleens een negatieve ervaring gehad op WhatsApp?
5. Heb je het er toen over gehad met je ouders? Hoe reageerden zij?

Deze vragen worden gesteld vanwege de negatieve ervaringen van groep 8 in het voorgaande schooljaar. Op WhatsApp werd daar gepest en door deze vragen werd duidelijk welke leerlingen actief zijn op WhatsApp en of zij weleens een negatieve ervaring hebben gehad.

3. YouTube

In dit deel zijn negen vragen ontwikkeld:

1. Kijk je weleens YouTube video's?
2. Wat voor soort video's kijk je dan?
3. Hoe vaak in de week kijk je naar YouTube video's?
4. Welke YouTubers/YouTube kanalen ken je?
5. Weten je ouders dat je naar deze video's kijkt?
6. Kijken zij weleens mee met de video's, kijken ze die zelf ook en/of praten ze er weleens over met je?
7. Heb je weleens een positieve ervaring gehad op YouTube?
8. Heb je weleens een negatieve ervaring gehad op YouTube?
9. Heb je het er toen over gehad met ouders? Hoe reageerden zij?

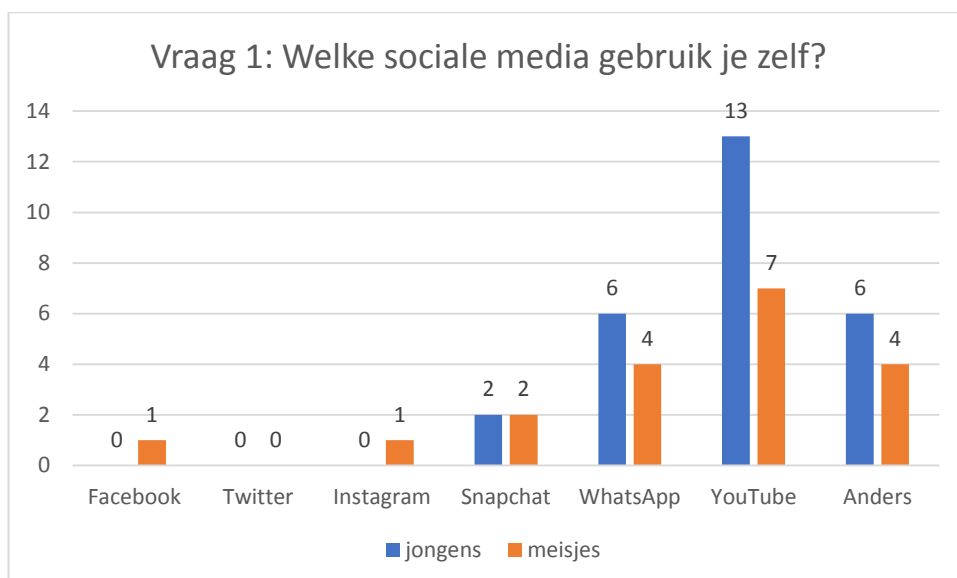
Deze vragen worden gesteld vanwege de grote interesse in YouTube. De leerlingen praten vrijwel dagelijks met elkaar over (nieuwe) YouTube video's. Door deze vragen wordt duidelijk welke video's zij bekijken en waarom ze die bekijken.

De enquête is voortgekomen uit literatuuronderzoek en (spontane) gesprekken met de leerlingen. De enquête zal klassikaal worden afgenomen onder 20 leerlingen, waarvan 13 jongens en 7 meisjes. Daardoor kunnen de vragen worden uitgelegd en kunnen de leerlingen vragen stellen als ze het niet begrijpen. In de volgende deelparagraaf worden de meest relevante uitkomsten toegelicht. De enquête staat in bijlage 5.

4.1.4 Uitkomst nulmeting enquête

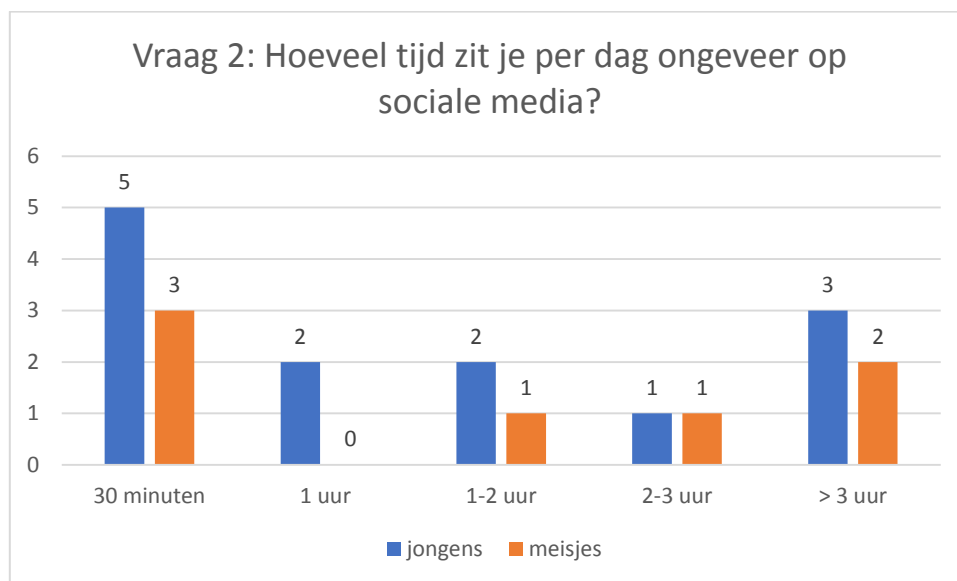
De uitkomst van de enquête was enigszins verrassend. De voorspelling was, dat veel leerlingen gebruik maakten van WhatsApp. Echter wordt dit slechts door een aantal leerlingen gebruikt. YouTube en online games zijn koploper; deze vormen worden door vrijwel elke leerling gebruikt.

Er is voor gekozen om de uitkomsten van enkele vragen toe te lichten. Deze vragen zijn relevant voor het beantwoorden van de deelvragen en daarmee het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De overige uitkomsten staan vermeld in bijlage 7. In de onderstaande staafgrafieken wordt de uitkomst weergegeven en toegelicht. Door middel van de staafgrafieken wordt de uitkomst van de enquête duidelijk vormgegeven en overzichtelijk gemaakt.

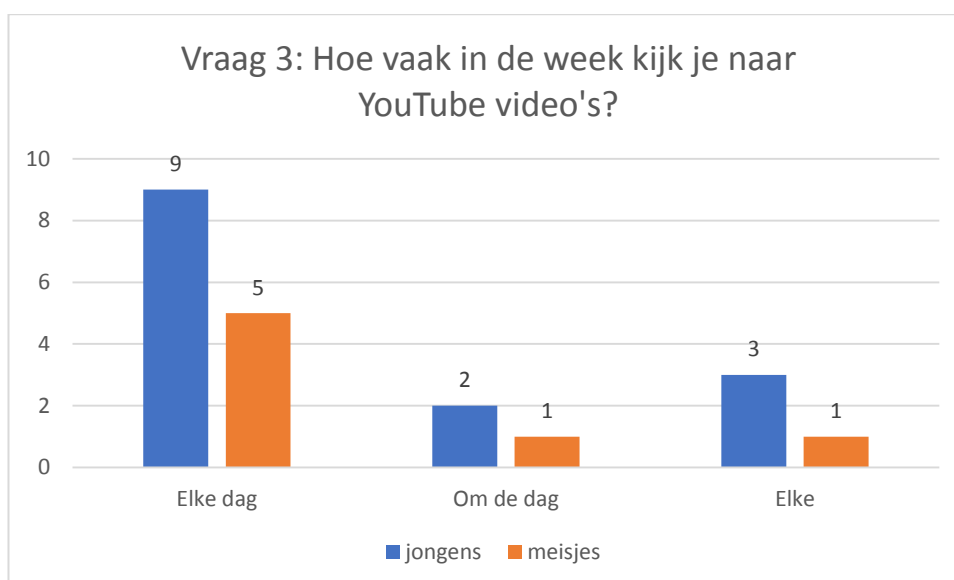
Sociale media, vraag 1: Welke sociale media gebruik je zelf?

In deze grafiek is te zien welke vorm(en) van sociale media het populairst zijn onder jongens en meisjes. Veruit de populairste is YouTube; deze zal in de onderstaande grafieken verder worden uitgelicht. Door 20 leerlingen wordt Twitter niet gebruikt. Bij de optie "anders" kozen de leerlingen veelal voor het spelen van online games, zoals Minecraft en MovieStarPlanet.

Sociale media, vraag 2: Hoeveel tijd zit je per dag ongeveer op sociale media?

Deze grafiek laat zien hoeveel tijd per dag wordt besteed aan sociale media. De meeste leerlingen maken zo'n 30 minuten per dag gebruik van sociale media. Slechts vijf leerlingen besteden meer dan drie uur per dag aan sociale media. Uit nagesprekken met die leerlingen blijkt dat ze het verdelen over de dag: 's ochtends, na schooltijd en 's avonds.

YouTube, vraag 3: Hoe vaak in de week kijk je naar YouTube video's?

In de eerste grafiek is zichtbaar dat alle leerlingen gebruik maken van YouTube. Meer dan de helft van de ondervraagde leerlingen gebruikt YouTube elke dag, drie leerlingen maken om de dag gebruik van YouTube en vier leerlingen elke bepaalde dag, bijvoorbeeld elke donderdag. Uit nagesprekken met die leerlingen bleek dat ze specifiek die dag(en) keken, omdat een YouTuber of een kanaal dan een nieuwe video plaatst.

4.1.5 Opzet enquête voorafgaand aan de lessenserie

Uit de nulmeting enquête blijkt dat alle leerlingen gebruik maken van YouTube en velen van online games. Hieruit vloeit een tweede enquête voor, die werd afgenomen vóór en na de lessenserie, zodat de resultaten met elkaar kunnen worden vergeleken.

De enquête is voortgekomen uit literatuuronderzoek en (spontane) gesprekken met de leerlingen. De enquête zal klassikaal worden afgenomen onder 20 leerlingen, waarvan 13 jongens en 7 meisjes. Daardoor kunnen de vragen worden uitgelegd en kunnen de leerlingen vragen stellen als ze het niet begrijpen.

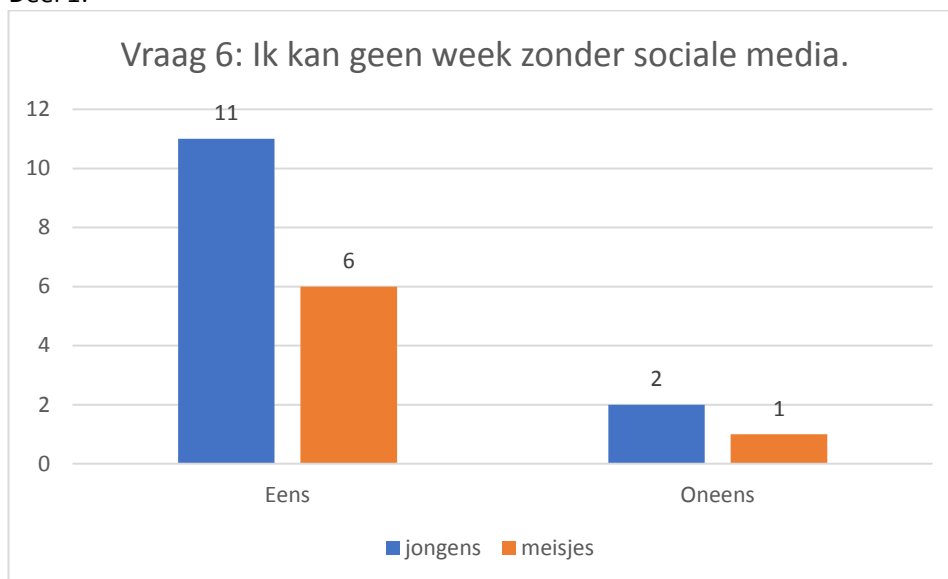
De enquête bestaat uit twee delen: het eerste deel bestaat uit dertien vragen die de leerlingen met eens of oneens kunnen beantwoorden. Het andere deel bestaat uit dertien stellingen, die de leerlingen kunnen beantwoorden met zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens en zeer mee eens. In de volgende deelparagraaf worden de meest relevante uitkomsten toegelicht. De enquête staat in bijlage 5 en de overige resultaten in bijlage 7.

4.1.6 Uitkomst enquête

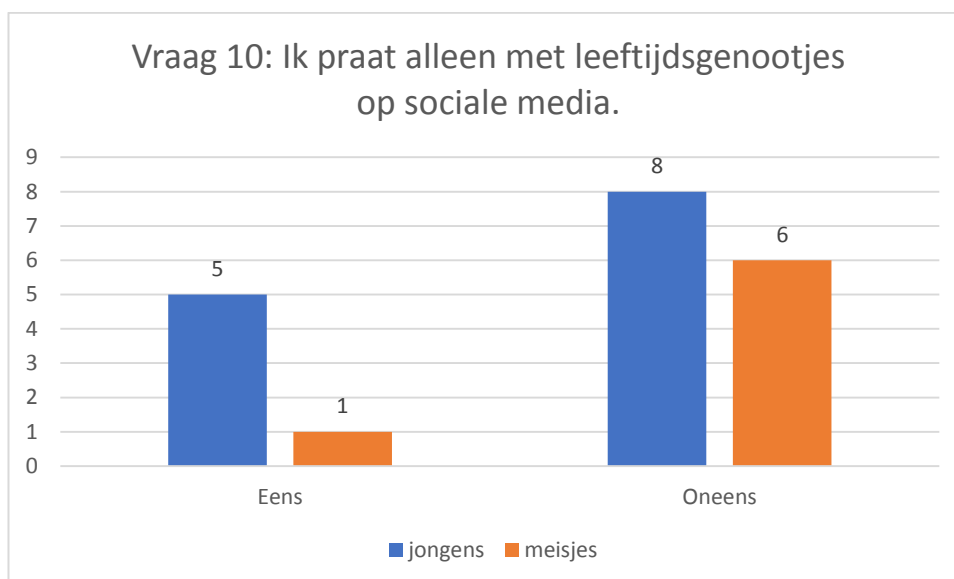
De uitkomst van deze enquête gaf een goed beeld over de destijds nog te ontwerpen lessenserie. De leerlingen hadden weinig kennis van het onderwerp privacy, in tegenstelling tot het omgaan met elkaar op sociale media.

Er is gekozen om de uitkomsten van enkele vragen toe te lichten. Deze vragen zijn van relevantie voor het beantwoorden van de deelvragen en daarmee het beantwoorden van de onderzoeksvraag. In de onderstaande staafgrafieken wordt de uitkomst weergegeven en toegelicht. Door middel van de staafgrafieken wordt de uitkomst van de enquête duidelijk vormgegeven en overzichtelijk gemaakt.

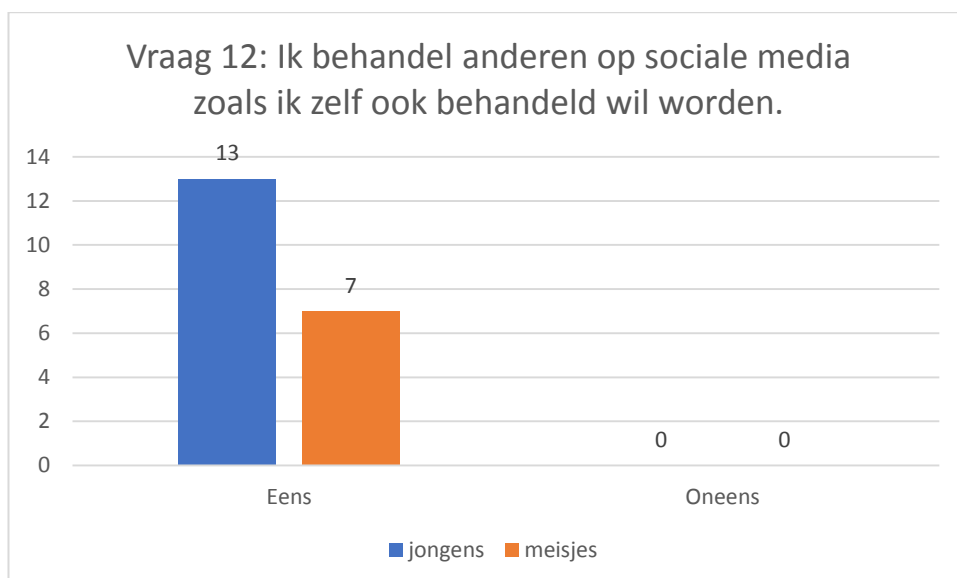
Deel 1:

Vraag 6: Ik kan geen week zonder sociale media

Hierin is te zien dat 17 van de 20 leerlingen geen week denkt geen week zonder sociale media te kunnen. Op deze leeftijd is dat best opvallend gezien de gegeven antwoorden op vraag 1 uit de nulmeting enquête: welke vormen van sociale media gebruik je? Daaruit bleek dat de leerlingen vrij weinig gebruik maakten van de verschillende vormen van sociale media.

Vraag 10: Ik praat alleen met leeftijdsgenootjes op sociale media.

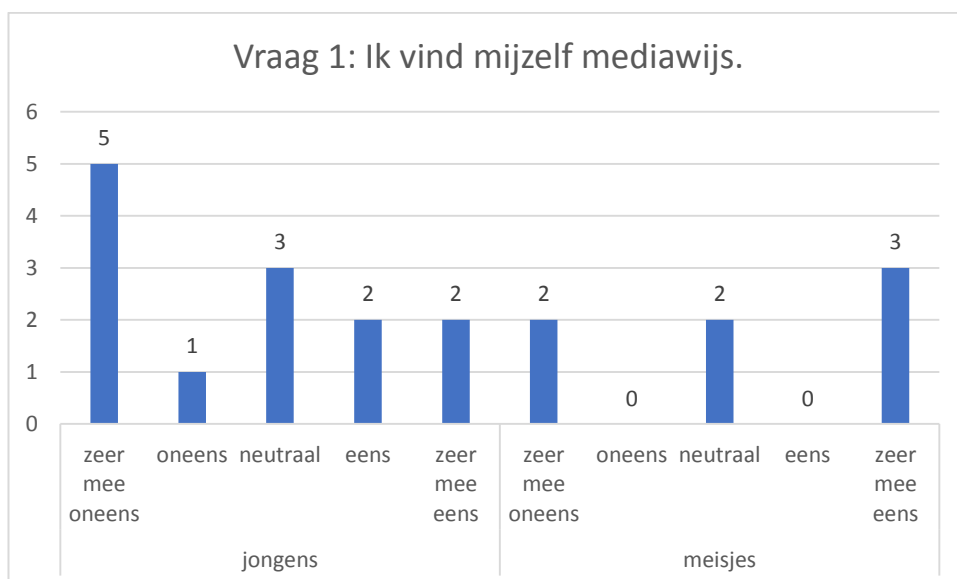
Op het eerste gezicht kan deze uitkomst opvallend overkomen. Uit nagesprekken met de leerlingen blijkt dat – als ze met niet-leeftijdsgenootjes praten – ze praten met familieleden en niet met onbekenden.

Vraag 12: Ik behandel anderen op sociale media zoals ik zelf ook behandeld wil worden.

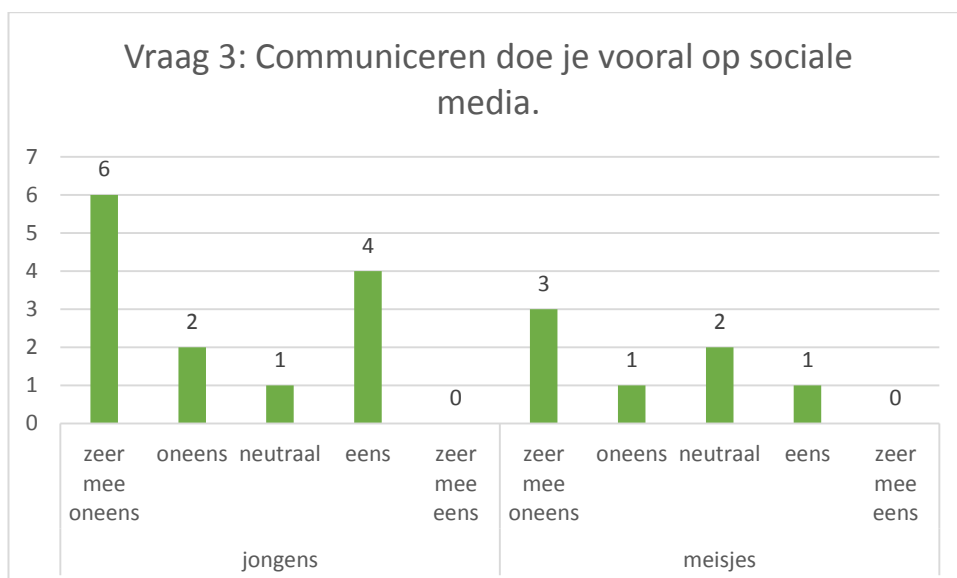
Dit is de nummer één regel van de school: behandel een ander zoals je zelf ook behandeld wilt worden. Het is interessant om te zien dat de leerlingen deze regel ook toepassen buiten schooltijd, op sociale media.

Deel 2:

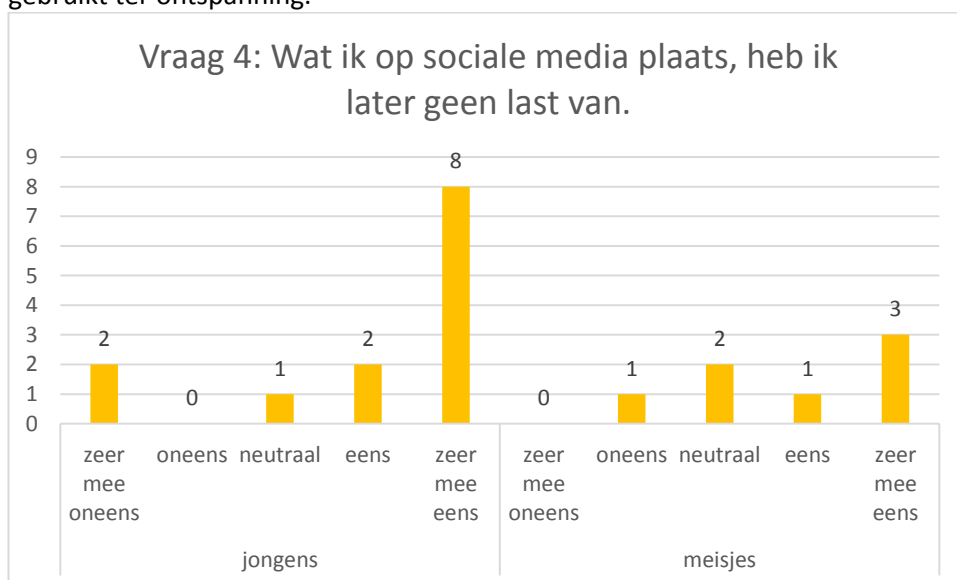
Vraag 1: Ik vind mijzelf mediawijs

Een verwachting was dat deze vraag wel hoger werd ingevuld. Vooral jongens vinden zichzelf niet erg mediawijs en hebben behoefte aan lessen mediawijsheid. Van de zeven meisjes zijn vier neutraal. Zij zullen eveneens behoefte hebben aan de lessen.

Vraag 3: Communiceren doe je vooral op sociale media.

Veel leerlingen waren het hier niet mee eens en vinden dat sociale media vooral is bedoeld ter ontspanning en dan pas om te communiceren. Echter is sociale media een vorm van communiceren; daarmee gebruik je communicatie vooral en tegelijkertijd wordt het gebruikt ter ontspanning.

Vraag 4: Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.

Door deze uitkomst werd duidelijk dat de leerlingen behoefte hadden aan lessen privacy, veiligheid en een stukje achtergrondinformatie over sociale media. Bedrijven mogen namelijk gegevens blijvend opslaan. De berichten die men op Facebook plaatst zijn altijd terug te vinden, zelfs als ze het bericht verwijderen.

4.1.5 Mediawijsheid leerlingen na de enquête

Zoals hierboven bij de grafieken en in de bijlage is beschreven, zijn de leerlingen over het algemeen vrij mediawijs; ze gaan zorgvuldig met sociale media om.

Op het gebied van privacy en veiligheid kunnen echter ze nog veel leren, zo blijkt uit de afgenomen enquête. Hier zal dan tijdens twee lessen de aandacht op liggen.

4.2 Verloop

In deze paragraaf wordt het verloop van de lessenserie beschreven, een algehele eigen reflectie op de lessen en de uitkomst van de eind-enquête.

4.2.1 Lessenserie

De lessenserie is op deze manier vormgegeven dankzij de uitkomsten van de enquêtes; daaruit bleek namelijk dat de leerlingen veel interesse hadden in YouTube, al veel kennis hadden over de omgang met elkaar op sociale media maar weinig kennis van privacy/veiligheid en WhatsApp. De lessenserie is als volgt opgebouwd en bestaat uit de volgende onderwerpen en de bijbehorende activiteiten:

Onderwerp	Activiteit
YouTube	Ontstaan, werking, storyboard uitleg, invullen, oefenen van de uitleg en filmen
WhatsApp	Ontstaan, werking, What's Wel/What's Niet posters maken, posters presenteren, 1 gezamenlijke poster maken
Challenge	Uitleg challenge, afspraken maken, ondertekenen
Privacy en veiligheid	Veilige wachtwoorden opschrijven, filmpjes over veilige wachtwoorden. Wachtwoord eventueel aanpassen -> waar moet een goed wachtwoord aan voldoen?
Instagram	Ontstaan, werking, plaatsen van reacties -> wat plaats je wel onder een foto en wat niet?
Stellingen	Algemene mediawijsheid/stellingen, leerlingen geven aan of ze het met de stelling eens/oneens zijn of dat de stelling waar/niet waar is.

4.2.2. Verloop lessenserie

Alle vragenlijsten voorafgaand aan de lessenserie werden volledig en naar waarheid ingevuld. Daardoor kon de lessenserie naar behoefte van de leerlingen worden vormgegeven. De lessenserie verliep qua activiteiten zoals verwacht. Echter zijn de lessen YouTube en WhatsApp uitgelopen in meerdere lessen vanwege de grote opdracht. De leerlingen hebben in drie lessen de activiteiten voor YouTube uitgevoerd, voor WhatsApp in twee lessen.

4.2.3. Reflecties lessen

Tijdens en na afloop van elke gegeven sociale media les is gereflecteerd op het verloop, de doelen en wat de verbeterpunten zijn. Hieronder wordt beschreven wat de algemene reflectie is op de lessenserie. Zie bijlage 9 voor reflecties per les en bijlage 11 voor de lessenserie.

Wat ging goed?

De lessenserie verliep goed, ze pasten goed bij de beginsituatie en de behoeftes van de leerlingen.

Wat kan beter?

Tijdsplanning kan beter. Ik had verwacht dat de eerste les, YouTube, in één a twee lessen kon worden gedaan. Hier hebben we echter drie lessen aan besteed.

Ik had niet verwacht dat de leerlingen daar meer tijd aan moesten besteden.

Zijn de doelen behaald?

Alle doelen zijn behaald, de leerlingen zijn mediawijzer geworden dan dat ze al waren op het gebied van sociale media.

Wat vonden de leerlingen van de lessenserie?

De leerlingen waren enthousiast over het onderwerp omdat het hen allemaal aansprak. De interesse was aanwezig en ook de nieuwsgierigheid naar het willen weten, nieuwe informatie willen weten. De ene les vonden ze geslaagder dan de andere vanwege het samenwerken tijdens de activiteiten maar over het algemeen vonden ze het een nuttige lessenserie.

4.2.4 Opzet enquête na de lessenserie

Uit de eerste enquête – die voorafgaand aan de lessenserie is afgenomen – bleek dat de leerlingen over privacy en veiligheid nog veel konden leren. Na afloop van de lessenserie wordt dezelfde enquête weer afgenomen, zodat de gegeven antwoorden met elkaar kunnen worden vergeleken.

De enquête zal wederom klassikaal worden afgenomen onder 20 leerlingen, waarvan 13 jongens en 7 meisjes. Daardoor kunnen de vragen worden uitgelegd en kunnen de leerlingen vragen stellen als ze het niet begrijpen.

De enquête is opgezet in twee delen: het eerste deel bestaat uit dertien vragen die de leerlingen met eens of oneens kunnen beantwoorden. Het andere deel bestaat uit dertien stellingen, die de leerlingen kunnen beantwoorden met zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens en zeer mee eens.

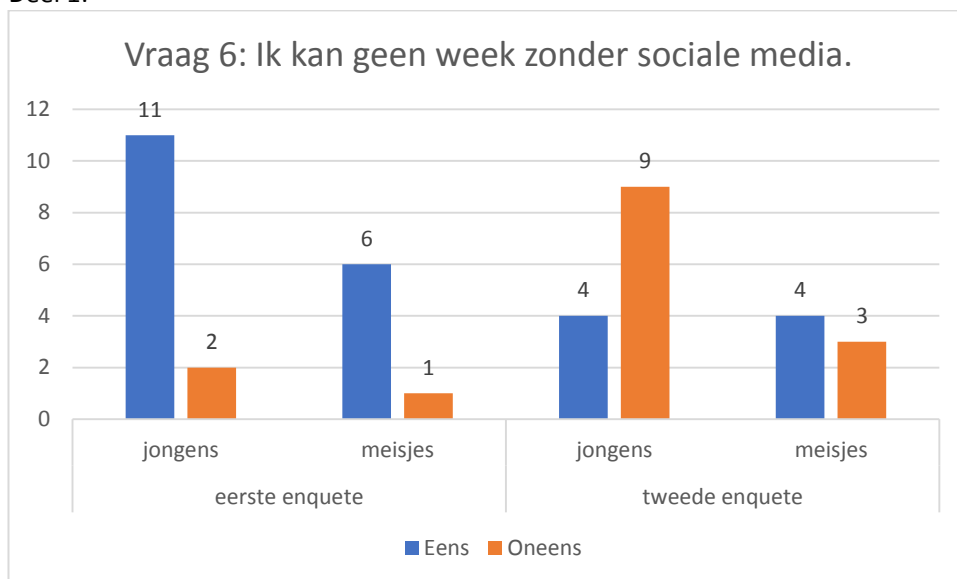
In de volgende deelparagraaf worden de meest opvallende resultaten beschreven. De enquête staat in bijlage 5 en de overige resultaten in bijlage 7.

4.2.4 Uitkomst enquête

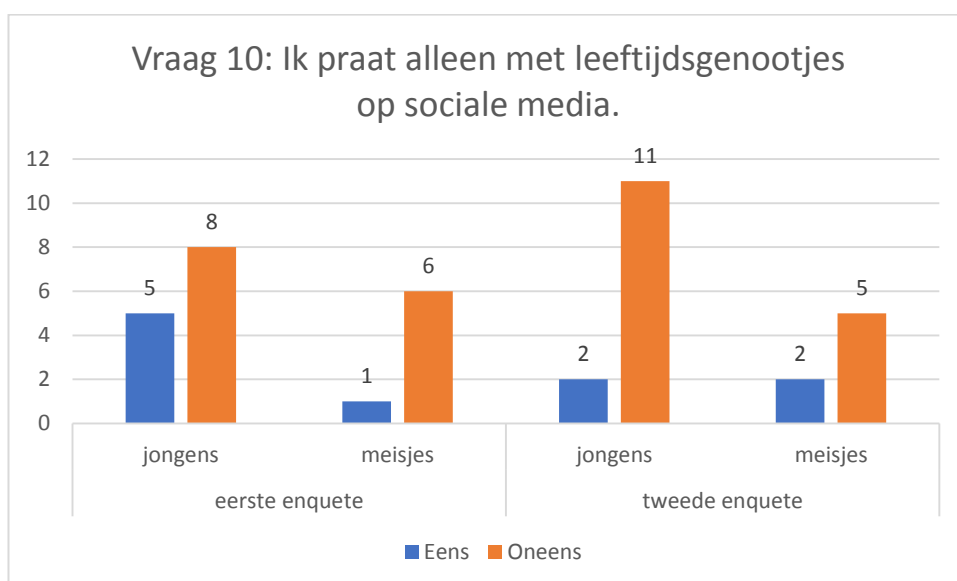
De uitkomst van de enquête gaf een goed beeld over het verloop van de lessenserie. De leerlingen hadden voorafgaand weinig kennis van het onderwerp privacy en dit is zichtbaar beter geworden.

In de onderstaande staafgrafieken wordt de uitkomst weergegeven en toegelicht. Door middel van de staafgrafieken wordt de uitkomst van de enquête duidelijk vormgegeven en overzichtelijk gemaakt.

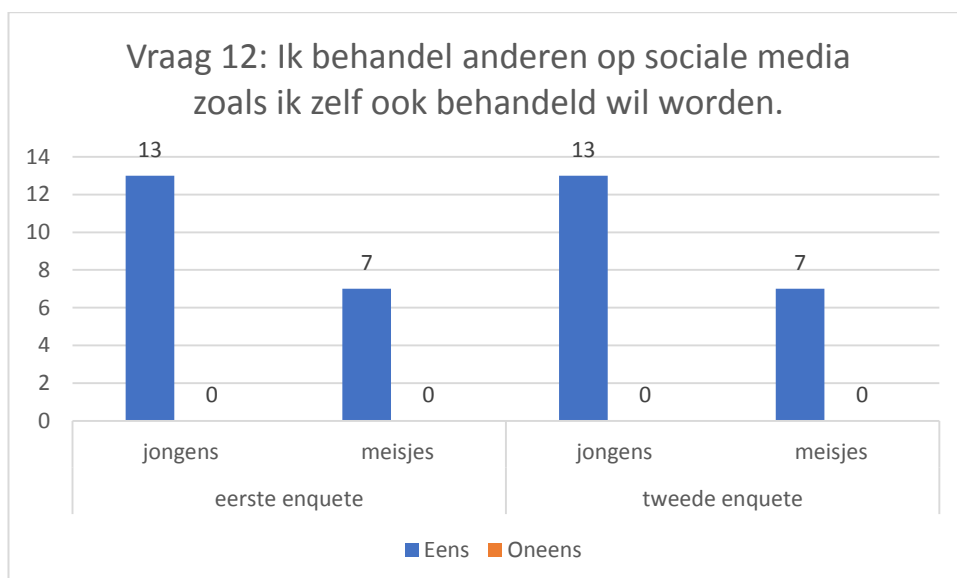
Deel 1:

Vraag 6: Ik kan geen week zonder sociale media

Voorafgaand aan de lessenserie waren 17 leerlingen het hiermee eens en dachten het geen week te kunnen volhouden zonder sociale media. In de lessenserie was dit een challenge: een week lang sociale media niet gebruiken. Vrijwel alle leerlingen deden mee én hielden het vol. De uitkomst van deze vraag laat zien dat de leerlingen hebben leren inzien dat ze wel daadwerkelijk een week zonder kunnen als het moet.

Vraag 10: Ik praat alleen met leeftijdsgenootjes op sociale media.

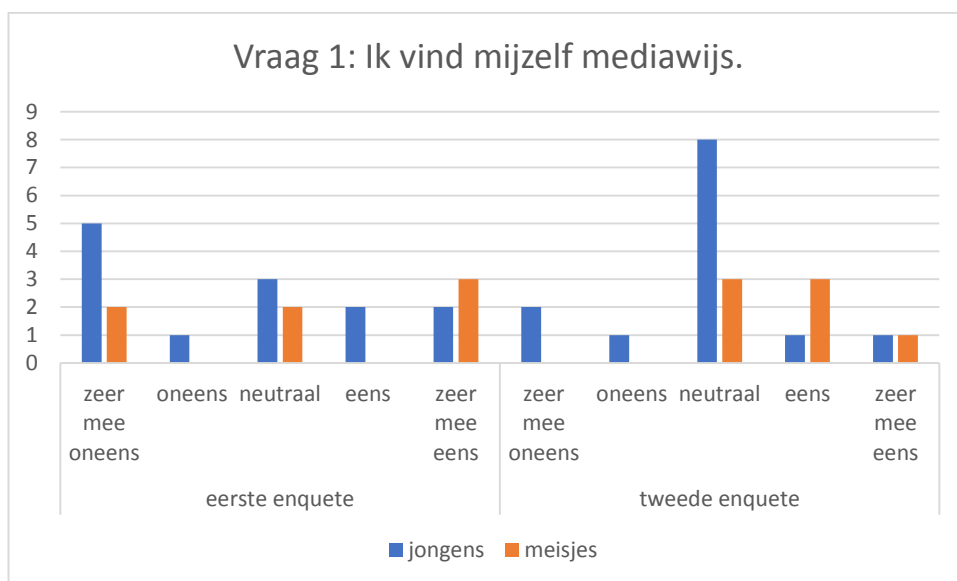
Deze uitkomst is vrijwel gelijk gebleven, omdat de leerlingen praten met familieleden op bijvoorbeeld WhatsApp. Uit navraag bij de leerlingen die oneens hadden ingevuld bleek dat niemand praatte met onbekenden op sociale media.

Vraag 12: Ik behandel anderen op sociale media zoals ik zelf ook behandeld wil worden.

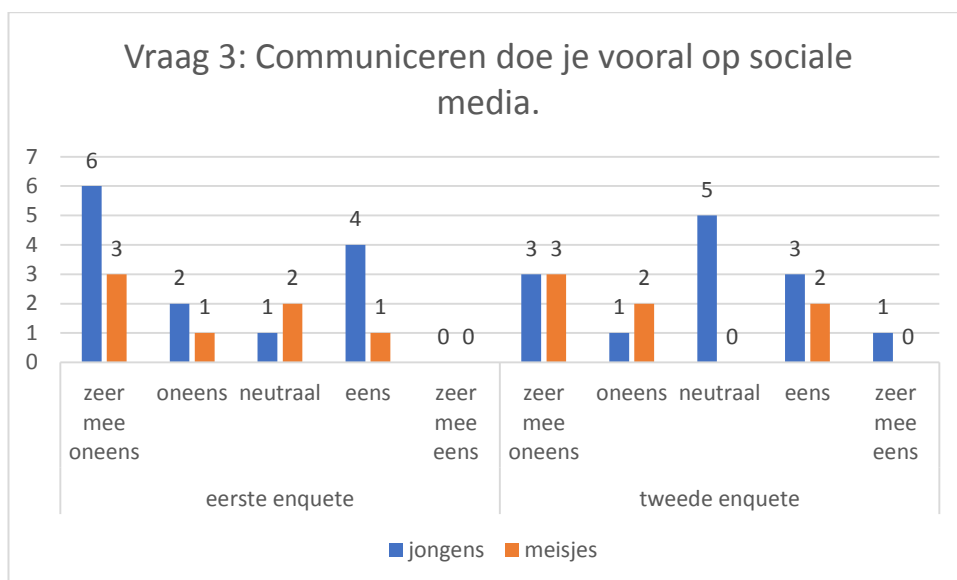
Ook deze vraag is hetzelfde ingevuld als bij de eerste enquête en dat is prettig om te zien. De leerlingen vinden het nog steeds belangrijk dat anderen net zo behandeld worden als dat zij zouden willen.

Deel 2:

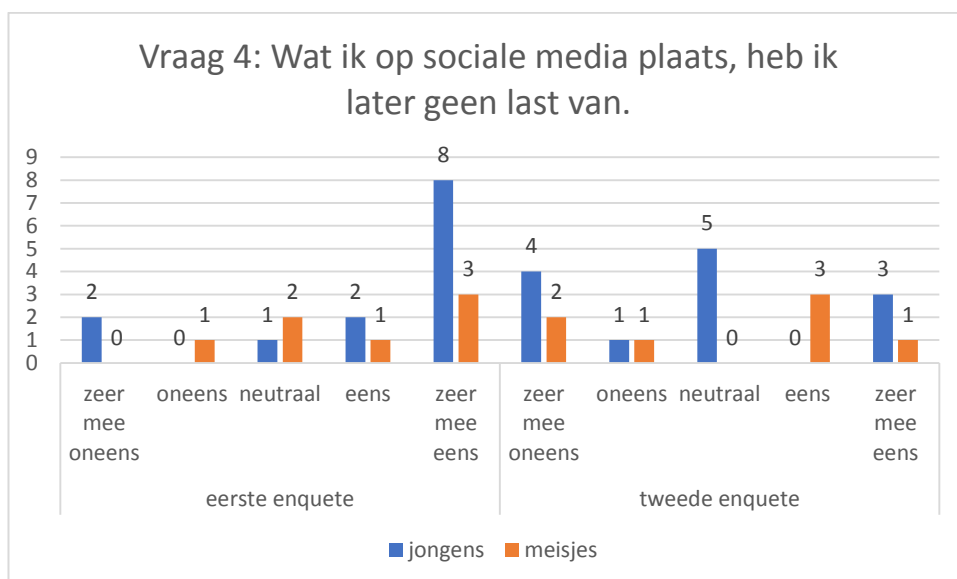
Vraag 1: Ik vind mijzelf mediawijs.

In deze grafiek zijn veel verschillen te zien. Waar in de eerste enquête nog zeven leerlingen zeer 'mee oneens' invulden, vullen na de lessenserie maar 2 leerlingen dit als antwoord in. De meeste leerlingen zijn neutraal en bij navraag bleek dat ze zich op het gebied van sociale media mediawijs vonden maar op andere gebieden (televisie, omgang met computer (maken van een verslag/werkstuk, presentatie) en andere media) minder.

Vraag 3: Communiceren doe je vooral op sociale media.

Deze uitkomst grotendeels gelijk gebleven. Er zijn meer leerlingen nu neutraal geworden en minder zeer mee oneens. Bij de eerste enquête waren zes jongens het zeer mee oneens met deze vraag, nu zijn dat drie jongens. De leerlingen ervaren sociale media ook als een vorm van ontspanning en informatief; ze leren van en met elkaar bijvoorbeeld dankzij het kijken van YouTube video's en die delen met elkaar.

Vraag 4: Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.

In deze uitkomst zit een grote verschuiving. In de eerste enquête gaven 11 van de 20 leerlingen aan dat zij het hier zeer mee eens waren en dat ze van hun geplaatste berichten later geen last ervaren.

Door lessen privacy, veiligheid en werking van sociale media hebben de leerlingen geleerd dat berichten nooit helemaal verwijderd kunnen worden en dat bedrijven ook ingevulde gegevens kunnen opslaan.

4.3 Onderzoek bij leerkrachten

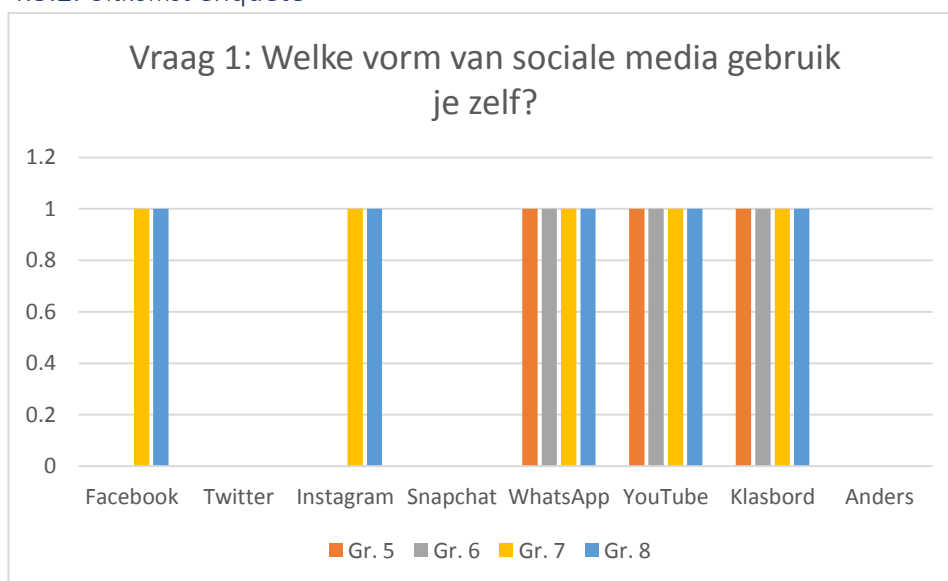
In deze paragraaf wordt de opzet van de enquête voor leerkrachten beschreven en de uitkomst door middel van staafgrafieken weergegeven en toegelicht.

4.3.1. Opzet enquête

Uit navraag bij de leerkrachten bleek dat er aan lessen mediawijsheid en sociale media specifiek weinig tot geen aandacht werd besteed. Om erachter te komen waar dat aan lag is een enquête verdeeld onder de leerkrachten in de bovenbouwgroepen, groep 5 tot en met 8.

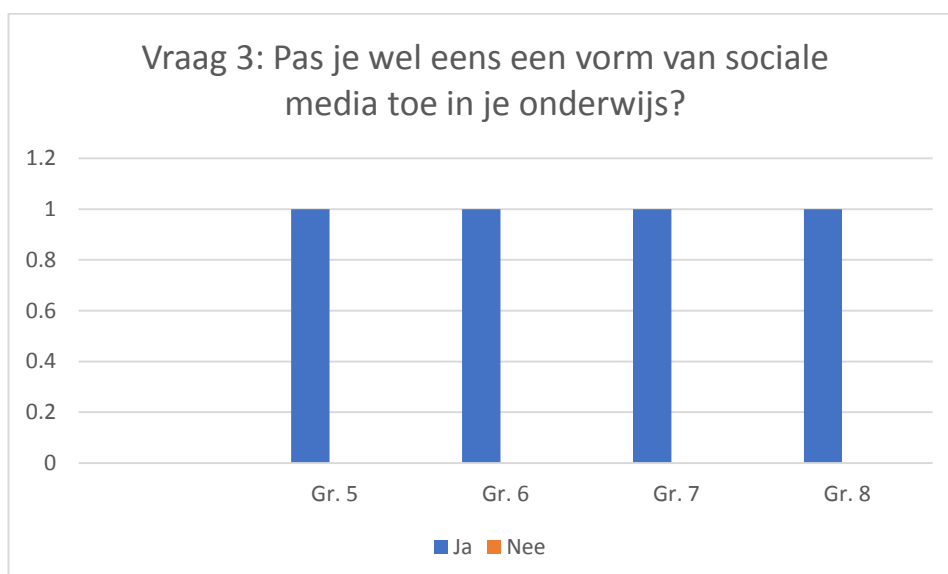
In de volgende deelparagraaf zullen de antwoorden van enkele vragen worden toegelicht. De enquête en gehele uitkomst is te vinden in bijlage 9.

4.3.2. Uitkomst enquête

Vraag 1: Welke vorm van sociale media gebruik je zelf?

Uit deze uitkomst blijkt dat de leerkrachten in privé situaties vooral gebruik maken van WhatsApp, YouTube en Klasbord (app waar berichten en foto's op kunnen worden geplaatst, ouders kunnen deze berichten ook lezen en op reageren).

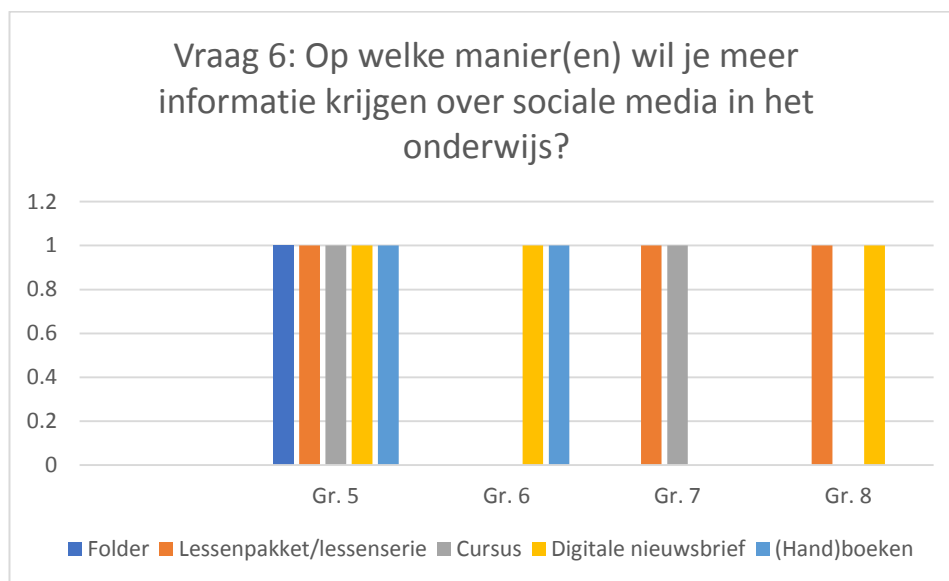

Vraag 3: Pas je wel eens een vorm van sociale media toe in je onderwijs?

Zo ja, welke vorm en welk doel?

Zo nee, waarom niet?

Alle leerkrachten hebben “ja” ingevuld op deze vraag en vooral met de aanvulling dat ze YouTube en Klasbord gebruiken. Een enkeling (groep 8) gebruikt een klassengroep op Facebook om foto's en video's te plaatsen die ouders en leerlingen kunnen zien.

Vraag 6: Op welke manier(en) wil je meer informatie krijgen over sociale media in het onderwijs?

Alle leerkrachten zouden graag een lessenpakket/lessenserie ontvangen met daarin de mogelijkheden. Ook een handboek en digitale nieuwsbrief is gewenst onder de leerkrachten. Na uitvoering van dit onderzoek zal een folder en lessenserie worden aangeboden aan de school, zodat de lessen in de bovenbouw voortgezet kunnen worden.

Terugblik hoofdstuk 4:

Uit onderzoek naar de mediawijsheid van leerlingen in groep 6 bleek dat ze over veel kennis beschikten van YouTube. Echter bleek uit enquêtes dat ze weinig kennis beschikten over privacy en veiligheid. Tijdens de lessenserie is aandacht besteed aan de vormen sociale media die de leerlingen gebruiken en over privacy en veiligheid. Uit de resultaten uit de laatste enquête bleek dat de leerlingen op vele gebieden mediawijzer zijn geworden dan voor de lessenserie. Het uitgebreide antwoord op de deelvragen zal in hoofdstuk 5 worden beschreven.

Hoofdstuk 5 Conclusie, aanbevelingen en discussie

In dit hoofdstuk zullen de deelvragen worden beantwoord en daarmee wordt ook de onderzoeksvraag beantwoord. In paragraaf 5.4 staat een reflectie en mijn eigen mening op het onderzoek en het proces, in paragraaf 5.5 enkele aanbevelingen voor dit onderzoek, in 5.6 discussiepunten en tot slot in paragraaf 5.7 worden suggesties gegeven voor een vervolgonderzoek.

5.1 Beantwoording van de deelvragen

1. Wat zijn sociale media?

Uit de theorie blijkt dat sociale media verschillende kenmerken heeft. Één van de belangrijke kenmerken van sociale media is dat meestal gebruik wordt gemaakt van een account. Er zijn eveneens sociale media die direct bruikbaar zijn, zonder eerst een account aan te hoeven maken. De meeste sociale media zijn gratis te gebruiken. Daar staan verschillende verdienmodellen tegenover, zoals het tonen van relevante reclame of het aanbieden van betaalde abonnementen of extra diensten en mogelijkheden. Sociale media zijn een speciale vorm van media, het is vooral gericht op het sociale aspect. Het sociale aspect houdt in dat er onderling met elkaar gecommuniceerd kan worden, onder en met elkaar informatie uit wisselen en delen is een van de belangrijkste en meest gebruikte functies die sociale media bieden. Op sociale media wordt gebruik gemaakt van non-verbale communicatie. Berichten kunnen worden geplaatst met een foto of video erbij. Echter zit er een keerzijde aan: een boodschap kan heel anders overkomen dan dat men eigenlijk bedoeld door verkeerde opvatting of andere manier van humor. Sociale media kunnen voor veel doeleinden worden gebruikt, thuis en op school. Ze dienen daarbij voor verschillende doeleinden, bijvoorbeeld het publiceren van eigen bronnen, bloggen, uitwisselen van bestanden, het maken van afspraken, het maken van presentaties en het verzamelen van bronnen rond een thema of vraag.

In de praktijk was het sociale aspect terug te zien. De leerlingen zagen in dat sociale media een vorm is van communicatie, maar voornamelijk bedoeld ter ontspanning. De doeleinden die zij toepasten waren voornamelijk het uitwisselen van bestanden, het maken van afspraken en het verzamelen van bronnen. In de les privacy en veiligheid bleek dat de leerlingen vrijwel allemaal over een account beschikken voor een vorm van sociale media. In deze les kwam naar voren dat ze het formuleren van een veilig wachtwoord, een wachtwoord dat niet snel geraden of gehackt kan worden, lastig vonden. Na enkele oefeningen hebben ze geleerd welke eisen een veilig wachtwoord aan moet voldoen.

2. Welke vormen van sociale media gebruiken leerlingen uit de bovenbouw het meest en waarom?

Uit de theorie blijkt dat het oudere kind veel bezig is met het sociale aspect; het onderhouden van contact met elkaar.

In de praktijk blijkt dat de leerlingen in groep 6 maar weinig gebruik maken van Twitter en Facebook. De populairste vormen van sociale media zijn YouTube, WhatsApp en online games. De leerlingen gebruiken deze vormen voornamelijk ter ontspanning of om contact te zoeken en/of te onderhouden met anderen. Het contact houden doen ze voornamelijk met leeftijdsgenoten, familie en kennissen. De meeste leerlingen besteden zo'n 30 minuten per dag aan sociale media, veelal verdeeld over de dag.

3. Wat is de definitie van het hedendaagse onderwijs en wat is de relatie daarmee met sociale media?

Uit de theorie blijkt dat omgaan met sociale media hoort thuis in het hedendaagse onderwijs, het onderwijs van de 21^e eeuw. Vrijwel alle aspecten van de 21^e-eeuwse vaardigheden (communiceren, samenwerken, ICT-vaardigheden, creativiteit, kritisch kunnen denken, problemen kunnen oplossen en sociale en culturele vaardigheden) passen bij het media wijs worden. In het hedendaagse onderwijs worden de 21^e -eeuwse vaardigheden vaak toegepast, zo ook bij de lessenserie die in dit onderzoek is toegepast.

In de praktijk hebben de leerlingen veelal samengewerkt en hebben ze geleerd om kritisch te kunnen denken. Tevens is de creativiteit van de leerlingen ontwikkeld door het maken van een storyboard bij de les YouTube en bij het ontwerpen van de posters in de les WhatsApp.

4. Hoe kunnen sociale media lessen worden toegepast in het hedendaagse onderwijs?

Uit de theorie blijkt dat lessen sociale media vrij gemakkelijk kunnen worden toegepast in het hedendaagse onderwijs, door de 21e -eeuwse vaardigheden toe te passen. Vrijwel alle vaardigheden kunnen ingezet worden bij lessen sociale media. Uit de theorie bleek al dat sociale media een vorm van communicatie zijn. Één van de 21e -eeuwse vaardigheden is communicatie, die daardoor zeer geschikt is om toe te passen in deze lessen. Ook samenwerken kan in elke sociale media les worden toegepast.

Uit onderzoek in de praktijk is gebleken dat het voor leerlingen en leerkracht belangrijk is dat de vaardigheden die horen bij de 21^e -eeuwse vaardigheden, worden toegepast tijdens lessen sociale media. In deze lessen kan samenwerking versterken; leerlingen leren luisteren naar elkaars meningen en ervaringen en leren informatie van elkaar te onderscheiden door kritisch na te denken. Belangrijk is dat de leerkracht per les enkele vaardigheden toepast, zodat de leerlingen kennis maken met alle vaardigheden die horen bij het hedendaagse onderwijs.

5. In hoeverre zijn de leerkrachten van bovenbouwleerlingen op de hoogte van de toepasbaarheid van sociale media in de lessen?

Uit de theorie blijkt dat leerkrachten zich wel eens verwonderen over de snelheid van technologie; elke dag lijkt er wel iets nieuws te zijn ontwikkeld. Aan de leerkracht is het de taak om hiervan op de hoogte te blijven en dit eventueel toe te passen in de lessen als blijkt dat daar vraag naar is. Echter zijn er nog niet veel lespakketten te vinden over sociale media. De lespakketten die er zijn, zijn vaak te ingewikkeld voor de leerkrachten omdat ze nog te weinig voorkennis beschikken over sociale media. Dit zien we tevens terug in de praktijk; de leerkrachten hebben moeite met het (vorm)geven van lessen sociale media. Ze zijn vrijwel niet op de hoogte van de mogelijkheden maar staan wel open voor lesideeën om ze toe te passen. Uit de enquête bleek dat ze het wel belangrijk vinden om toe te passen in het onderwijs.

6. Op welke manieren kunnen de leerkrachten van bovenbouwleerlingen geïnformeerd worden over de toepasbaarheid van sociale media in het onderwijs?

Uit de theorie blijkt dat de leerkracht voorafgaand aan de lessen zelf zal moeten verdiepen in het eigen gebruik en de mogelijkheden van sociale media, niet alleen in het onderwijs maar ook in de privésituatie.

In de praktijk bleek dat de leerkrachten vrijwel niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden qua lessen in sociale media. Echter zijn ze wel bereid om zich daarin te verdiepen, ze zijn geïnteresseerd in een lessenpakket of lessenserie, (digitale) nieuwsbrief en/of folder.. Met dit onderzoek is een lessensenserie ontworpen waarin ook achtergrondinformatie over sociale media te vinden is. Deze zal worden aangeboden aan de school, zodat volgend schooljaar de leerkrachten de lessen toe kunnen passen. Bovendien zal een folder worden aangeboden aan de school die ook geschikt is voor de andere opvoeders van de kinderen, namelijk de ouders/verzorgers.

5.2 Beantwoording van de onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

Welke interventies met betrekking tot sociale media kan een leerkracht inzetten bij de leerlingen van groep 6 waardoor de leerlingen mediawijzer worden in de periode van februari 2017 tot en met mei 2017 passend bij de hedendaagse ontwikkelingen in het onderwijs zodat dit voor leerkracht en leerling bijdraagt aan hun algemene ontwikkeling?

Het antwoord op de onderzoeksvraag is dankzij de deelvragen beantwoord. De leerlingen hebben tijdens de lessen geleerd wat de definitie van sociale media is, de achtergrondinformatie over de verschillende vormen, de omgang met elkaar op sociale media en over privacy en veiligheid. Voorafgaand aan de lessenserie vonden 12 van de 20 leerlingen zichzelf mediawijs. Na afloop van de lessenserie vonden 17 van de 20 leerlingen zichzelf mediawijs, hier zit een stijging in van vijf leerlingen.

Leerkrachten kunnen op vele manieren lessen sociale media inzetten. Om te beginnen moet de leerkracht eerst zelf kennis beschikken van de verschillende vormen en mogelijkheden van sociale media. Bijvoorbeeld wat Facebook voor eigen mogelijkheden heeft maar ook voor in het onderwijs; een klassenpagina aanmaken waarop de leerkracht, leerlingen en ouders berichten, foto's en video's kunnen plaatsen. Bovendien moeten ze weten wat kinderen in de bovenbouwleeftijd interessant vinden op het gebied van sociale media. Daarna moet er worden geïnventariseerd hoe mediawijs de leerlingen al zijn; van welke vormen sociale media maken ze al gebruik, waarom ze gebruik maken van die vormen en in welke vormen de leerlingen nog vaardigheden kunnen ontwikkelen. Sociale media is een speerpunt van het hedendaagse onderwijs; bij de vaardigheden die passen bij de 21^e eeuw hoort ook digitale geletterdheid, waaronder mediawijsheid, het wijs om kunnen gaan met media. Deze vaardigheden dragen bij aan de algemene ontwikkeling van het kind waarbij gelet wordt op de eigen, goede omgang en de omgang met elkaar op sociale media. Tevens is het van belang dat de leerlingen leren wat sociale media inhoud en verkrijgen informatie over hun eigen privacy en de veiligheid op sociale media. Voor, tijdens en na de lessen zet de leerkracht interventies in; tijdens dit onderzoek is gebleken dat de leerlingen meer tijd nodig waren voor enkele opdrachten. Ook waren de leerlingen minder mediawijs op het gebied van privacy en veiligheid dan voorafgaand gedacht. De leerkracht zal hierop in moeten spelen door verdiepende en verbredende informatie en opdrachten aan te reiken aan de leerlingen, zodat ze op deze gebieden mediawijzer worden.

5.3 Uitkomst hypothese

Terugblik hypothese:

Ik verwachtte dat het voor de leerlingen uit van groep 6 van groot belang zal zijn dat ze leren over de omgang op sociale media. De leerlingen worden namelijk beïnvloed door bekende gebruikers op YouTube, de zogeheten YouTubers.

Ik dacht dat het antwoord op de onderzoeksvraag het volgende zal zijn:

Ik verwacht dat door mijn lessen over sociale media en de inzet van sociale media in de lessen dat leerlingen leren over de privacy van sociale media, een goed gebruik en goede omgang met elkaar. Voor de leerkrachten verwacht ik dat mijn lessenspakket een voorbeeld voor ze is, maar bovendien een handreiking zodat ze het zelf eenvoudig toe kunnen passen in (methode)lessen. Tevens verwacht ik dat ze na mijn lessenspakket inzien dat het voor de leef- en beleavingswereld van het oudere kind van belang is om sociale media toe te passen in het onderwijs.

Ouders kunnen hierbij worden betrokken tijdens een infoavond of de folder die uitgereikt zal worden aan de school. In de folder zullen de verschillende vormen van sociale media worden genoemd en de mogelijke gevolgen ervan. Daaropvolgend komen handige tips voor ouders en leerkrachten hoe ze hier thuis en op school mee om kunnen gaan.

Ik denk dat mijn onderzoek relevant is voor kinderen, leerkrachten, de school en zelfs ouders omdat ik alle aspecten van de ontwikkelingen in het hedendaagse onderwijs toepas en lesvoorbeelden kan aantonen aan leerkrachten.

Mijn verwachtingen zijn uitgekomen, vooral op het gebied leerlingen en leerkrachten. De leerlingen hebben veel baat gehad aan de lessen, zo blijkt uit de uitkomst van de enquête die afgenomen is na afloop van de lessenserie. Daaruit bleek dat de leerlingen zichzelf meer media wijs vinden dan vóór de lessenserie. De leerkrachten zijn door middel van een lessenserie en een folder op de hoogte gebracht van de mogelijkheden om lessen sociale media toe te passen in het onderwijs. De ouders kunnen gebruik maken van de folder, vanwege de

achtergrondinformatie en verwijzingen naar andere literatuur voor meer informatie. De ouders kunnen dankzij de literatuur meer informatie te weten komen over hun kind op sociale media. De onderzoeksvraag is beantwoord mede dankzij het beantwoorden van de deelvragen. Het antwoord op de onderzoeksvraag kwam overeen met de hypothese.

5.4 Reflectie en eigen mening

Lessen over sociale media is een goede optie als een leerkracht de leerlingen nieuwe vaardigheden wil aanleren die ze in het dagelijks leven maar ook online kunnen gebruiken. Dit zal echter een proces zijn waar de leerlingen soms enkele weken over doen om het besef te krijgen hoe ze met elkaar om moeten gaan op sociale media. Ook ervaringen spelen hierbij een rol; leerlingen doen online ervaringen op die ze met elkaar uitwisselen. Terugkijkend op het onderzoek verliep de lessenserie enigszins zoals verwacht. De leerlingen waren nieuwsgierig en leergierig naar sociale media vanwege het eigen gebruik. Enkele opdrachten liepen wat uit door de grote opdracht en de moeizame samenwerking tussen de leerlingen. Na enkele lessen verbeterde dit wel waardoor de opdrachten sneller verliepen. Ik vond het een mooi proces om te mogen ervaren: de leerlingen stonden open om samen nieuwe dingen te leren op het gebied van sociale media.

5.5 Aanbevelingen

Na het geven van mijn lessenserie ben ik nog meer overtuigd van het feit dat kinderen in de bovenbouw mediawijsheid lessen moeten krijgen en dat daarbij sociale media zeker behandeld moet worden. Aan de hand van mijn ervaringen, kan ik de volgende aanbevelingen doen. Voorafgaand moeten de leerkrachten die de lessen gaan geven, zich verdiepen in de mogelijkheden van de verschillende vormen sociale media. Leerlingen gebruiken Snapchat, echter zal de leerkracht wel moeten weten wat Snapchat is en waarom leerlingen dat zouden gebruiken. Bovendien moet de leerkracht op de hoogte zijn van de (laatste) trends onder leerlingen in de bovenbouw op het gebied van sociale media. Ook zouden leerkrachten in de groepen 7 en 8 een klassenapp kunnen maken in WhatsApp waarin met elkaar gecommuniceerd kan worden over school en daarbuiten. Daar past de les "WhatsHappy" erg goed bij; over de omgang met elkaar op WhatsApp. Op Facebook kan bijvoorbeeld een pagina worden aangemaakt waarop berichten, foto's en video's met elkaar gedeeld kan worden. Ouders zouden hier ook lid van kunnen worden, zodat ook zij gelijk op de hoogte zijn van de berichten en foto's/video's.

5.6 Discussie

Dit onderzoek startte met een nulmeting enquête, zodat een goed beeld kon worden gevormd over de beginsituatie op het gebied van sociale media van de leerlingen. Dankzij de nulmeting kon een opzet worden gevormd voor de lessenserie. Na de eerste enquête werd de kennis van de leerlingen op het gebied van sociale media duidelijk en kon de lessenserie worden vormgegeven. Door dezelfde enquête aan het einde van de lessenserie af te nemen, konden de begin- en eindsituatie van de leerlingen zichtbaar worden gemaakt. De leeropbrengsten waren overzichtelijk door het gebruik van staafgrafieken en ook de verdeling jongens/meisjes liet zien op welke gebieden jongens over het algemeen meer kennis beschikken dan meisjes, of andersom. Na de eerste enquête bleek dat de leerlingen behoefte hadden aan lessen sociale media en vooral op het gebied privacy en veiligheid. Dit was ook naar verwachting. Na afloop van de lessenserie bleek dat de leerlingen dit gebied nog lastig vinden, echter was er wel een stijging in goede antwoorden te zien. Privacy en veiligheid had nog meer in de lessen verwerkt of aangeboden kunnen worden.

5.7 Vervolgonderzoek

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn verschillende mogelijkheden tot een vervolgonderzoek of vervolgonderzoeken. Het is mogelijk om hetzelfde onderzoek, de lessenserie aan te bieden in de andere bovenbouwgroepen, groep 5, 7 en 8. Het is tevens echter mogelijk een onderzoek te

doen naar cyberpesten. Dit zou toepasbaar kunnen zijn in de groepen 7 en 8, vanwege het lage WhatsApp en Facebook, Instagram en Snapchat gebruik in de groepen 5 en 6. Leerkrachten kunnen zichzelf gaan ontwikkelen op het gebied van sociale media en mediawijsheid. Dit kunnen ze doen door middel van literatuur die wordt aanbevelen in dit onderzoek.

Ook kunnen lessen worden gegeven die passen bij de 21^e -eeuwse vaardigheden en bijdragen aan de ontwikkeling van de mediawijsheid van de leerlingen.

Zelf wil ik mezelf verder ontwikkelen op het gebied van mediawijsheid en welke mogelijkheden er nog meer zijn om leerlingen mediawijs te maken. Dit wil ik doen door middel van het volgen van onderwijspagina's op sociale media en op de hoogte blijven van de laatste literatuur die passen bij dit onderwerp.

Bijlage 1 Bibliografie

- ¹ Hoeven, J. van der. (2016, 16 september). Boef bekritiseerd: Brutaal, beschamend en ordinair. Geraadpleegd op 22 december, 2016, van <http://www.metronieuws.nl/nieuws/binnenland/2016/09/boef-bekritiseerd-brutaal-beschamend-en-ordinair>
- ² Loon, M. van, & Nieber, L. (2015, 20 november). Helft jongeren ervaart negatieve invloed sociale media. Geraadpleegd op 22 december, 2016, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/20/helft-jongeren-ervaart-negatieve-invloed-sociale-media-a1405590>
- ³ Mediawijsheid.nl. (2016). Connected Toys. Geraadpleegd op 19 december, 2016, van <https://www.mediawijsheid.nl/connectedtoys/>
- ⁴ Mediawijzer.net. (2016, 11 november). Ouders weten veel te weinig van connected toys. Geraadpleegd op 19 december, 2016, van <https://www.mediawijzer.net/ouders-weten-veel-te-weinig-van-connected-toys/>
- ⁵ Husslage, K. (2016, 3 november). Connected toys zijn vaak zo lek als een mandje. Geraadpleegd op 19 december, 2016, van <http://www.rtlnieuws.nl/technieuws/connected-toys-zijn-vaak-zo-lek-als-een-mandje>
- ⁶ Oosterveer, D. (2016, 25 januari). Sociale media in Nederland 2016: WhatsApp overstijgt Facebook. Geraadpleegd op 29 december, 2016, van <http://www.marketingfacts.nl/berichten/social-media-in-nederland-2016-whatsapp-overstijgt-facebook>
- ⁷ Loon, M. van, & Nieber, L. (2015, 20 november). Helft jongeren ervaart negatieve invloed sociale media. Geraadpleegd op 22 december, 2016, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/20/helft-jongeren-ervaart-negatieve-invloed-sociale-media-a1405590>
- (2015). *Logo mediawijsheid.nl*. Hilversum, Nederland. Opgeroepen op december 2016, van www.mediawijsheid.nl
- Alkema, E., Kuipers, J., Lindhout, C., & Tjerkstra, W. (2011). *Méér dan onderwijs*. Assen, Nederland: Van Gorcum.
- Broeck, H. van den. (2015). *Opvoeden in de klas*. Tielt, België: Lannoo.
- CED groep. (z.j.). *Methode Nieuwsbegrip*. Geraadpleegd op 9 juni, 2017, van <https://www.nieuwsbegrip.nl/>
- Donk, v. d., & Lanen, v. B. (2013). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Dummer, G. (2011). *ICT voor de klas*. Groningen/Houten, Nederland: Noordhoff.
- Edugis [Kaart]. (2010). Geraadpleegd op 17 januari, 2017, van <http://kaart.edugis.nl/>
- Eijkeren, v. M. (2011). *Pedagogisch-didactisch begeleiden*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Erikson, E. (1950). *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton & Co.
- Haan, d. J., & Pijpers, R. (2010). *Contact! Kinderen en nieuwe media*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

- Hooijmaaijers, T., Stokhof, T., & Verhulst, F. (2011). *Ontwikkelingspsychologie voor leerkrachten basisonderwijs*. Assen: Van Gorcum.
- Iemenhof, O. d. (2014). *Schoolgids 2014*. Schoonebeek, Drenthe, Nederland.
- Maes, T., & Pijpers, R. (2013, juli). Sociale media op school. *Hoe veranderen sociale media en smartphones het onderwijs?* Den Haag, Nederland: Stichting Mijn Kind Online.
- Mediawijsheid.net. (2015). Wat is mediawijsheid? Geraadpleegd op 17 januari, 2017, van <https://www.mediawijsheid.nl/mediawijsheid/>
- Mijland, E. (2012). *Smihopedia - Aan de slag met sociale media in het onderwijs!* Middelbeers: InnoDoks.
- Piaget, J. (2006). Part I: Cognitive development in children: Piaget development and learning. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/tea.3660020306/abstract>
- Pijpers, R. (2012). Inspiratieboek sociale media op de basisschool. *De leerkracht maakt het verschil*. Rotterdam, Nederland: Veenman+.
- Pijpers, R. (2013). Mediawijsheid op de basisschool. *Succesverhalen van 21 leerkrachten*. Rotterdam, Nederland: Veenman+.
- Slegers, M. (2012). *Soci@l kids - je kind op sociale media*. Schiedam: Scriptum.
- SLO, & Kennisnet. (2016, 6 september). Model 21e eeuwse vaardigheden [Illustratie]. Geraadpleegd op 20 december, 2016, van <https://www.mediawijsheid.nl/connectedtoys/>
- Wortham, J., & Bury, E. (2009, 23 november). A Pair of Social Media Predicaments. Geraadpleegd van A Pair of Social Media Predicaments

Bijlage 2 Logboek activiteiten

Op welk moment?	Wat heb ik gedaan?	Hoeveel tijd heb ik eraan besteed?	Wat heb ik geleerd? Wat kan beter?
28-10-2016	Onderwerp onderzoek besproken met de Iemenhof	1,5 uur	School wil wetenschap en technologie onderzoek.
22-11-2016	Onderwerp vormgegeven dmv. Brainstormsessie	2 uur	Sociale media ligt mijn interesse.
22-11-2016	Literatuur opgezocht	3 uur	Veel boeken over hoe om te gaan met sociale media.
25-11-2016	College onderzoek	1,5 uur	Ik loop ietwat achter, daarom heb ik een planning gemaakt wat ik wanneer ga doen.
25-11-2016	Onderwerp vastgesteld, voorlopige hoofd- en deelvragen geformuleerd	1,5 uur	Hoofd- en deelvragen formuleren is nog lastig, ik heb nog een te groot onderwerp.
Week 48	Opzet verslag Inleiding geschreven Literatuur gelezen: Smihopedia Praktijkonderzoek in de school Handboeken/lespakketten	34 uur	De inleiding schrijven gaat me gemakkelijk af. De handboeken/lespakketten zijn erg nuttig voor mijn onderzoek.
Week 49	Enquête voor leerlingen gemaakt Literatuur gelezen: Contact! ICT voor de klas	38 uur	De enquête ging me makkelijk af, ik weet precies wat ik van de leerlingen wil weten. Het boek Contact! Is niet erg geschikt voor mijn onderzoek.
8-12-2016	Overleg onderzoeksbegeleider	1 uur	Ik heb verbeterpunten meegekregen.
9-12-2016	College onderzoek	1,5 uur	Ik loop nog ietwat achter door omstandigheden.

Week 50	Probleemanalyse geschreven Literatuur gelezen: #mediawijsheid in de klas Bijlages toegevoegd	36 uur	Het boek #mediawijsheid in de klas is erg nuttig voor mijn onderzoek. Het boek is prettig om te lezen.
15-12-2016	Overleg onderzoeksbegeleider	1 uur	Ik heb goede feedback gekregen waardoor ik nu gericht aan het werk kan.
Week 51	Onderzoeksaanpak geschreven Inleiding en h1 aangepast adhv. gekregen feedback 2.1 geschreven Literatuur gelezen: Smihopedia	30 uur	Theoretisch kader vind ik nog lastig om te schrijven. Gerichte literatuur zoeken is lastig.
23-12-2016	College onderzoek	1,5 uur	Ik heb geleerd hoe ik stukken uit het theoretisch kader kan schrappen.
Week 52	2.2 en 2.3 geschreven Probleemstelling geschreven Bijlages bijgewerkt	35 uur	Het theoretisch kader blijf ik lastig vinden, maar het gaat me al wat gemakkelijker af.
Week 1	2.4 geschreven H1 en h3 aangepast adhv. gekregen feedback	20 uur	H1 en H3 heb ik voor mijn gevoel nu goed af.
5-1-2017	Onderzoeksplan aanpassen adhv. gekregen feedback van ouders	2,5 uur	Ik zie typefouten en spelfouten over het hoofd doordat ik de teksten al vaak heb doorgelezen.
6-1-2017	Onderzoeksplan inleveren		Ik heb het onderzoeksplan ruim voor de deadline ingeleverd.
Week 2	Feedback doorgelezen Gesprek met begeleider gehad	4 uur	Ik moet veel aanpassen aan het plan, ik merk ook dat er geen rode lijn is in mijn verhaal.

13-1-2017	College onderzoek	1,5 uur	Ik heb geleerd hoe het verder moet tijdens de onderzoeksperiode.
Week 2	Inleiding, bijlagen en probleemstelling aangepast	4 uur	Dit ging me gemakkelijk af dankzij de gerichte feedback.
Week 3	Probleemanalyse en onderzoeksplan aangepast Theoretisch kader aangepast	12 uur	Ik vond dit gedeelte lastiger om aan te pakken, wederom het theoretisch kader.
16-1-2017	Nulmeting enquête afgenomen	1 uur	Ik merk dat de leerlingen minder sociale media gebruik dan verwacht.
21-1-2017	Onderzoeksplan aanpassen adhv. gekregen feedback van ouders	2,5 uur	Mijn ouders zien wederom typefouten, die heb ik aangepast.
23-1-2017	Versie 2 onderzoeksplan inleveren		Ik heb het verslag ingeleverd, nu heb ik er een beter gevoel bij.
Week 3 en 4	Enquêtes verwerkt in grafieken	5 uur	Ik zie dat de leerlingen veel gebruik maken van YouTube en dat daar de interesse ligt.
28-4-2017	Eerste enquête afgenomen	1 uur	Ik zie dat enkele leerlingen de stellingen lastig vinden omdat ze geen gebruik maken van sociale media.
Week 9	Enquêtes verwerkt in grafieken	6 uur	Ik zie dat de leerlingen nog weinig weten op het gebied van privacy en veiligheid
Week 9 en 10	Lessenserie vormgegeven	18 uur	Ik wil 6 onderwerpen aanbieden in 6 lessen.
7-3-2017	Eerste les gegeven: YouTube	2 uur	Ik heb de tijd verkeerd ingeschat, de leerlingen zijn

			lang bezig met het ontwerpen van het storyboard.
14-3-2017	Tweede les gegeven: YouTube	2 uur	Ook vandaag is de tijdsplanning te kort: de leerlingen zijn nog bezig met het storyboard.
21-3-2017	Derde les gegeven: YouTube	2 uur	Ik zie veel verschil tussen de groepen die goed hebben samengewerkt en de groepen die minder goed hebben samengewerkt.
28-3-2017	Vierde les gegeven: WhatsApp	2 uur	Ik merk dat de leerlingen al beter samen kunnen werken dan in de eerste lessen. Ik heb de afgelopen week daar veel aandacht aan besteed.
4-4-2017	Vijfde les gegeven: WhatsApp	2 uur	Ik zie weer dat het samenwerken wat beter gaat dan de vorige keer, mooi om te zien.
11-4-2017	Zesde les gegeven: Challenge	2 uur	Ik had niet verwacht dat alle leerlingen mee zouden doen met de challenge. Ik heb via Klasbord de ouders op de hoogte gebracht van de uitdaging.
2-5-2017	Zevende les gegeven: Privacy en veiligheid	2 uur	Ik merkte tijdens de les dat de leerlingen goed meededen en daarna wisten wat een goed en sterk wachtwoord is.
9-5-2017	Achtste les gegeven: Instagram	2 uur	Ik vond deze les erg leuk, omdat de leerlingen eensgezind waren; ze kozen allemaal dezelfde

			goede/slechte reacties en lieten elkaar uitpraten.
16-5-2017	Negende les gegeven: Stellingen	2 uur	Ik verbaasde me nog over enkele leerlingen tijdens enkele stellingen. Privacy en veiligheid blijkt nog niet voldoende te zijn behandeld en is een aanrader voor een vervolgonderzoek.
30-5-2017	Tweede enquête afgenomen	1 uur	Ik merk dat de leerlingen nu minder moeite hebben met de enquête, al doe ik hem alsnog klassikaal zodat ik vragen kan verduidelijken.
Week 22	Enquêtes verwerkt in grafieken	6 uur	Ik zie bij veel vragen een zichtbare, positieve stijging of daling.
02-06-2017	Gesprek met begeleider gehad	1 uur	Ik vond het gesprek erg fijn, het is nu een stok achter de deur om het verslag af te maken.
Week 22 en 23	Hoofdstuk 4 en 5 geschreven Folder gemaakt	12 uur	Ik vond het leuk om de folder te ontwerpen. Hoofdstuk 5 ging me gemakkelijker af om te schrijven dan hoofdstuk 4.
09-06-2017	Gesprek met begeleider gehad	1 uur	Ik heb enkele aanpassingen gedaan die mijn begeleider gaf.
Week 23 en 24	Bijlagen bijgewerkt	3 uur	Ik vind de bijlagen nu goed in elkaar overlopen; er zit een logische opbouw in.
Week 24	Verslag ingeleverd		Ik ben blij, opgelucht en trots dat het verslag nu is ingeleverd. Ik heb

			veel van dit onderzoek geleerd wat ik toe kan passen in mijn onderwijs.
--	--	--	--

Bijlage 3 Procesverslag

Ik was vanaf het begin af aan enthousiast over mijn onderwerp. Ik gebruik zelf veel sociale media en merk dat het om me heen veel wordt gebruikt. Ik wist dat veel leerlingen actief waren op sociale media en een aantal leerlingen vrijwel helemaal niet.

Het vormen van deelonderwerpen die ik kon onderzoeken met literatuur, was vrij gemakkelijk. Het vinden van goede literatuur ging zoals verwacht; ik wist dat er veel boeken te vinden waren over sociale media, kinderen en het onderwijs. Wel was het jammer dat in veel boeken dezelfde informatie stond en dat veel boeken vooral gericht waren op ouders en de opvoeding van hun kind op het gebied van mediawijsheid en/of sociale media.

Het moeilijkste vond ik het formuleren van mijn onderzoeksvraag en de daarbij behorende deelvragen. Met het bondig formuleren in het theoretisch kader had ik in het begin moeite mee.

Het uitvoeren van het onderzoek is naar mijn mening goed verlopen. De enquêtes pasten goed bij het onderwerp en de leef-en belevingswereld van de kinderen. Het vormgeven van de lessen verliep volgens plan. Tijdens het geven van de eerste les bleek al snel dat de leerlingen het erg lastig vonden om samen te werken. Tevens vonden enkele leerlingen die geen kennis hadden en/of geen sociale media gebruikten het lastig vonden om mee te doen tijdens de instructie en het werken. De samenwerking met anderen verliep daardoor ook moeizaam. Met die leerlingen heb ik een gesprek gehouden, dat zij moeten leren omgaan met sociale media, voor hun algemene ontwikkeling. De andere lessen ging het bij die leerlingen al beter.

Tijdens het onderzoek heb ik contact onderhouden met de ouders. Vooral bij de challenge, de uitdaging om een week zonder sociale media door te brengen. De ouders werden door mij via Klasbord (vorm van sociale media waarop leerkrachten berichten en foto's kunnen plaatsen. Ouders kunnen die berichten liken (leuk vinden) en op reageren.) op de hoogte gebracht van de challenge.

Uitgevoerde activiteiten

Voorafgaand aan het onderzoek heb ik vele boeken en internetsites bestudeerd om meer informatie te bemachtigen over sociale media in het onderwijs, zodat ik zelf voorbeelden kreeg over hoe ik het toe zou kunnen passen.

Dankzij literatuur en de enquêtes van de leerlingen heb ik de volgende activiteiten uitgevoerd:

Nr.	Onderwerp	Activiteit	Tijd
1	Nulmeting enquête	Klassikaal, individueel enquête afnemen: welke vormen van sociale media gebruik je, hoe vaak.	30 minuten
2	Eerste enquête	Klassikaal, individueel enquête afnemen: eens/oneens vragen en meerkeuzevragen.	60 minuten
3	YouTube	Ontstaan, werking, storyboard uitleg, invullen, oefenen van de uitleg en filmen	+/- 120 minuten
4	WhatsApp	Ontstaan, werking, What's Wel/What's Niet posters maken, posters presenteren, 1 gezamenlijke poster maken	+/- 120 minuten
5	Challenge	Uitleg challenge, afspraken maken, ondertekenen	60 minuten
6	Privacy en veiligheid	Veilige wachtwoorden opschrijven, filmpjes over veilige wachtwoorden. Wachtwoord eventueel aanpassen -	60 minuten

		> waar moet een goed wachtwoord aan voldoen?	
7	Instagram	Ontstaan, werking, plaatsen van reacties -> wat plaats je wel onder een foto en wat niet?	60 minuten
8	Stellingen	Algemene mediawijsheid/stellingen, leerlingen geven aan of ze het met de stelling eens/oneens zijn of dat de stelling waar/niet waar is.	30 minuten
9	Enquête	Klassikaal, individueel enquête afnemen: eens/oneens vragen en meerkeuzevragen.	60 minuten

Contactmomenten begeleider Pabo

Met mijn begeleider van de Pabo heb ik vele gesprekken gehad. Al vanaf het begin af aan hebben we gesprekken gevoerd over het onderzoek, het proces en de uitkomst. In bijlage 2, het logboek zijn de data vastgelegd. Tussendoor hebben we via WhatsApp, sms en e-mail ook contact gehad. Fysieke gesprekken vonden plaats op de Pabo zelf maar ook in een restaurant in Coevorden. Tijdens die gesprekken werden de dingen die ik had gemaakt (lessen of het verslag) doorgenomen en kreeg ik gerichte feedback op datgene dat ik had gemaakt.

Deze momenten heb ik als zeer prettig ervaren en zeer nuttig voor het proces want vaak gaf het mij een duwtje in mijn rug om verder te gaan.

Contactmomenten begeleider werkveld

Tijdens mijn stage ben ik begeleid door Anne Tinge, de leerkracht van groep 6.

Hij gaf mij de vrijheid om mijn onderzoek uit te voeren en liet mij mijn gang gaan. Dit heb ik als zeer prettig ervaren en daar ben ik hem erg dankbaar voor. Ook hielp hij mij door advies te geven over het onderzoek, de verslaglegging en de leerlingen. Hij kent de leerlingen ook erg goed en heeft veel ervaring met het werken met kinderen. Dankzij hem heb ik andere manieren gevonden om kinderen te bereiken.

Ik had tijdens onze gesprekken altijd het doel om meer informatie te krijgen over een bepaald onderwerp of een andere kijk op de zaken. Met de opbrengst ben ik zeer content, ik kreeg antwoorden waar ik iets aan had en die ik ook vrijwel gelijk de volgende dag heb toegepast. Veel tips gebruik ik nu nog steeds, enkele tips bleken het toch niet voor mij te zijn en heb ik niet verder toegepast. Ik heb ze wel opgeschreven, zodat ik ze altijd nog weer toe kan passen in een ander moment of in een andere groep.

Participatie onderzoeksgroep

Ik heb geen officiële onderzoeksgroep gehad omdat ik alleen in de begeleiding zat bij mijn begeleider. Wel heb ik vanaf het begin af aan mijn vragen en opmerkingen kunnen stellen bij mijn klasgenoten, Nicky Lotterman en Ilse Lok. Zij zaten bij een andere begeleider en ik vond dat niet storend in het proces. Zij gaven mij namelijk andere voorbeelden om bepaalde dingen toe te passen in mijn onderzoek. Ook vragen waar ik snel een antwoord op moest hebben kon ik bij hen kwijt.

Ik heb enkele stukken uit mijn onderzoek opgestuurd naar Ilse, waar ik feedback op kreeg. Dit heeft mij ontzettend geholpen tijdens het proces.

Andersom heb ik hen ook veel geholpen met hun onderzoek. Ik kon mijn eigen ervaringen vertellen en advies geven hoe ik het had gedaan. Ook heb ik stukken uit Nicky's onderzoek gelezen en feedback op geven. De samenwerking tussen ons drieën verliep uitstekend en we hebben elkaar goed geholpen bij onze onderzoeken.

Leerproces

Onderzoeksplan:

Wat heb ik gedaan?

Ik heb een plan van aanpak voor mijn onderzoek vormgegeven. Ik heb onderzoek gedaan naar mijn eigen interesses, de richting die mijn stageschool op wilde qua onderzoek en de interesses van de leerlingen van mijn stageklas. Daardoor heb ik gekozen voor een onderwerp waar ik me met plezier in verdiep en waar ook genoeg nieuwe informatie over te vinden is. Ik heb theorie gezocht, passend bij mijn onderwerp en een onderzoeksvraag geformuleerd.

Wat was mijn ervaring?

Ik vond het best lastig om een goed theoretisch kader vorm te geven. Het moet zo kort mogelijk, zo beknopt mogelijk en dat is best lastig als je veel informatie hebt die je wilt laten zien.

Wat heb ik ervan geleerd?

Ik heb geleerd hoe ik gericht onderzoek moet doen naar een bepaald onderwerp. Wat is relevant voor mijn onderzoek en wat niet? Doordat ik veel literatuur had, wist ik soms niet goed welke ik wel of juist niet toe moest passen. Ik heb geleerd kritisch te kijken naar de literatuur; is het nuttige informatie, ook voor een buitenstaander? Is het beknopt genoeg of vergt er meer uitleg?

Waardoor heb ik dat geleerd?

Dit heb ik geleerd door alle literatuur die ik had te lezen, de belangrijkste informatie over te typen en daarna te schrappen samen met mijn begeleidster.

Welke betekenis heeft dat voor me?

Dit was voor mij best belangrijk, het heeft me kritischer gemaakt over de informatie.

Tot welke perspectieven (handelen, denken, voelen en willen) leidt dat?

Ik voelde me heel opgelaten, doordat ik zoveel bronnen had. Ik wilde ze heel graag allemaal tegelijkertijd gebruiken maar dat kon niet. Door goed na te denken en daarna te handelen heb ik enkele bronnen geschraapt.

Eindversie onderzoek:

Wat heb ik gedaan?

Ik heb onderzoek gedaan naar een onderwerp die mij interesseert en die actueel is. Dit onderzoek heb ik uitgevoerd op mijn stageschool, in mijn stageklas. Ik heb een lessenserie vormgegeven en uitgevoerd en door middel van enquêtes heb ik gemeten welke kennis de leerlingen voor de lessenserie hadden en welke kennis na het geven van de lessenserie.

Wat was mijn ervaring?

Ik vond het af en toe best lastig om de lessen te geven, als blijkt dat enkele leerlingen vrijwel helemaal geen gebruik maken van sociale media. Die leerlingen waren lastig te motiveren omdat ze de kennis en ervaring niet hadden.

De lessenserie was wel goed opgebouwd en paste goed bij de leef- en belevingswereld van de kinderen.

Wat heb ik ervan geleerd?

Ik heb geleerd hoe ik heel gericht op één onderwerp onderzoek kan doen en welke middelen daarvoor nodig zijn. Tevens heb ik geleerd dat het belangrijk is voor leerkrachten om aandacht te besteden aan sociale media in de bovenbouw, omdat veel leerlingen niet goed weten hoe ze ermee om moeten gaan.

Waardoor heb ik dat geleerd?

Dit heb ik geleerd dankzij het verslag, de literatuur en het onderzoek (de lessenserie) zelf. Ook ben ik meer te weten gekomen over de toepassing van sociale media in het onderwijs door leerkrachten dankzij de enquête.

Welke betekenis heeft dat voor me?

Ik vind het erg belangrijk dat ik mezelf blijf ontwikkelen, op elk gebied. Ik weet nu veel meer over sociale media in het basisonderwijs, maar ik zal me er altijd in blijven ontwikkelen. Nu kan ik wel andere leerkrachten enthousiast maken en informeren over het nut van sociale media in het basisonderwijs.

Tot welke perspectieven (handelen, denken, voelen en willen) leidt dat?

Het voelt ontzettend goed om te weten dat mijn lessenserie nut heeft gehad voor de leerlingen. Ook ben ik trots dat ik andere leerkrachten handvatten kan bieden door middel van een lessenserie.

Bijlage 4 Nulmeting enquête voor de leerlingen

Sociale media

Vraag 1: Welke sociale media gebruik je zelf?

- ☐ Facebook
- ☐ Twitter
- ☐ Instagram
- ☐ Snapchat
- ☐ WhatsApp
- ☐ YouTube
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Vraag 2: Hoeveel uur per dag zit je ongeveer op sociale media?

- ☐ 30 minuten
- ☐ 1 uur
- ☐ 1-2 uur
- ☐ 2-3 uur
- ☐ Langer dan 3 uur

Vraag 3: Hoe vaak plaats je iets op sociale media?

- ☐ Elke dag
- ☐ Eens in de paar dagen
- ☐ Alleen als ik iets echt nuttigs te vertellen heb

Vraag 4: Wat plaats je zoal op sociale media en op welke plaats je dat?

.....

.....

.....

WhatsApp

Vraag 1: Zit je op WhatsApp?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 2: Met wie voer je gesprekken?

.....

.....

Vraag 3: Heb je weleens een positieve ervaring gehad op WhatsApp?

.....

.....

Vraag 4: Heb je weleens een negatieve ervaring gehad op WhatsApp?

.....

.....

Vraag 5: Heb je het er toen over gehad met je ouders? Hoe reageerden zij?

.....

.....

YouTube

Vraag 1: Kijk je weleens YouTube video's?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 2: Wat voor soort video's kijk je dan?

.....

.....

.....

Vraag 3: Hoe vaak in de week kijk je naar YouTube video's?

- ☐ Elke dag
- ☐ Om de dag

Vraag 4: Welke YouTubers/YouTube kanalen ken je?

.....

.....

.....

Vraag 4: Weten je ouders dat je naar deze video's kijkt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 5: Kijken zij weleens mee met de video's, kijken ze die zelf ook en/of praten ze er weleens over met je?

.....

.....

.....

Vraag 6: Heb je weleens een positieve ervaring gehad op YouTube?

.....

.....

Vraag 7: Heb je weleens een negatieve ervaring gehad op YouTube?

.....

.....

Vraag 8: Heb je het er toen over gehad met je ouders? Hoe reageerden zij?

.....

.....

.....

Bijlage 5 Enquête voor de leerlingen

	Eens	Oneens
1. Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van	☐	☐
2. Als ik iets verwijder, dan is het voorgoed weg en kan het niet worden teruggevonden.	☐	☐
3. Het bereik van een bericht is niet groot, dat bericht gaat niet verder dan mijn vriendengroep.	☐	☐
4. Als ik belangrijke informatie wil opzoeken, zoek ik eerst informatie op sociale media.	☐	☐
5. Je bent verslaafd aan sociale media als je elke dag er minimaal 2 uur aan besteedt.	☐	☐
6. Ik kan geen week zonder sociale media.	☐	☐
7. Foto's van Snapchat verdwijnen na een tijd en kunnen niet opgeslagen worden.	☐	☐
8. Ik heb weleens gelogen in een bericht dat ik heb geplaatst.	☐	☐
9. Ik voel mezelf zelfverzekerder op sociale media.	☐	☐
10. Ik praat alleen met leeftijdsgenootjes op sociale media.	☐	☐
11. Ik denk dat mijn gegevens veilig zijn bij wie ik ze afgeef.	☐	☐
12. Ik behandel anderen op social media zoals ik zelf ook behandeld wil worden.	☐	☐
13. Een leugentje om bestwil moet kunnen op sociale media.	☐	☐

Uitleg

Bij de volgende vragen kun je vijf verschillende antwoorden geven. De antwoorden zijn opgebouwd zoals hieronder is aangegeven.

- Zeer mee oneens
- Mee oneens
- +/- Neutraal
- + Mee eens
- ++ Zeer mee eens

	--	-	+/-	+	++
1. Ik vind mijzelf mediawijs.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Zonder gebruik te maken van sociale media hoor je er niet bij.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Communiceren doe je vooral op sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik plaats niet snel privacygevoelige gegevens in het openbaar.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vind dat een YouTuber een voorbeeld voor me kan zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Als mijn klasgenoten iets hebben, wil ik dat ook hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Als mijn favoriete YouTuber(s) hetzelfde hebben, wil ik dat ook.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Als een YouTuber mij aanspoort om te stemmen/iets te kopen, ben ik sneller geneigd dat te doen.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Een goede reputatie op sociale media is belangrijk voor mij.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Veel vrienden/volgers op sociale media is belangrijk voor mij.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ik ben verslaafd aan sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Als ik iets niet mooi vind, zeg ik dat in de reacties op een respectvolle manier.	☐	☐	☐	☐	☐

Bijlage 6 Enquête voor leerkrachten

Vraag 1: Welke sociale media gebruik je?

- ☐ Facebook
- ☐ Twitter
- ☐ Instagram
- ☐ Snapchat
- ☐ Musical.ly
- ☐ WhatsApp
- ☐ YouTube
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Vraag 2: Hoeveel uur per dag zit je ongeveer op sociale media?

- ☐ 30 minuten
- ☐ 1 uur
- ☐ 1-2 uur
- ☐ 2-3 uur
- ☐ Langer dan 3 uur

Vraag 3: Pas je wel eens een vorm van sociale media toe in je onderwijs?

Zo ja, welke vorm en welk doel?

Zo nee, waarom niet?

.....

.....

.....

Vraag 4: Ben je op de hoogte van de mogelijkheden van sociale media in het onderwijs?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 5: Zou je daar meer informatie over willen krijgen?

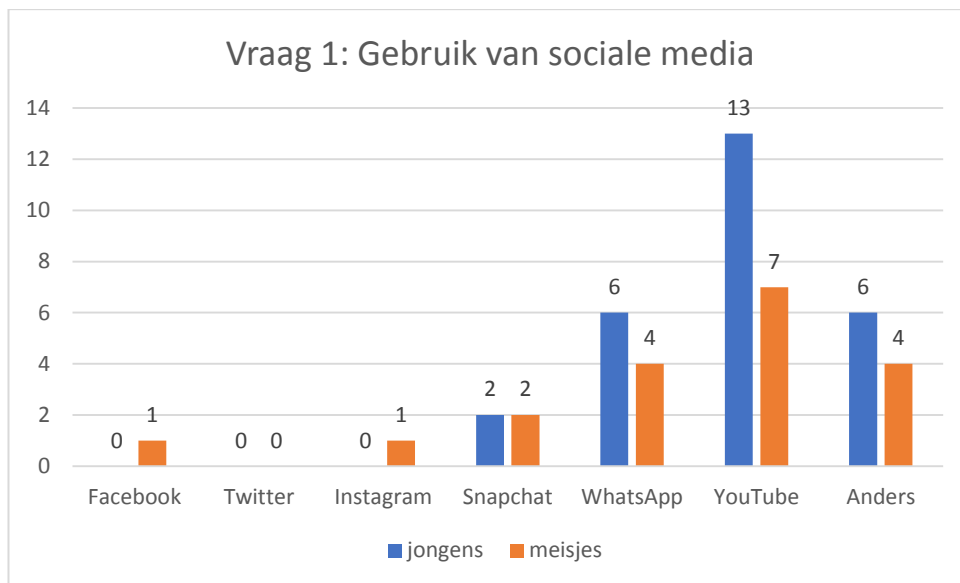
- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 6: Zo ja, op welke manier(en)?

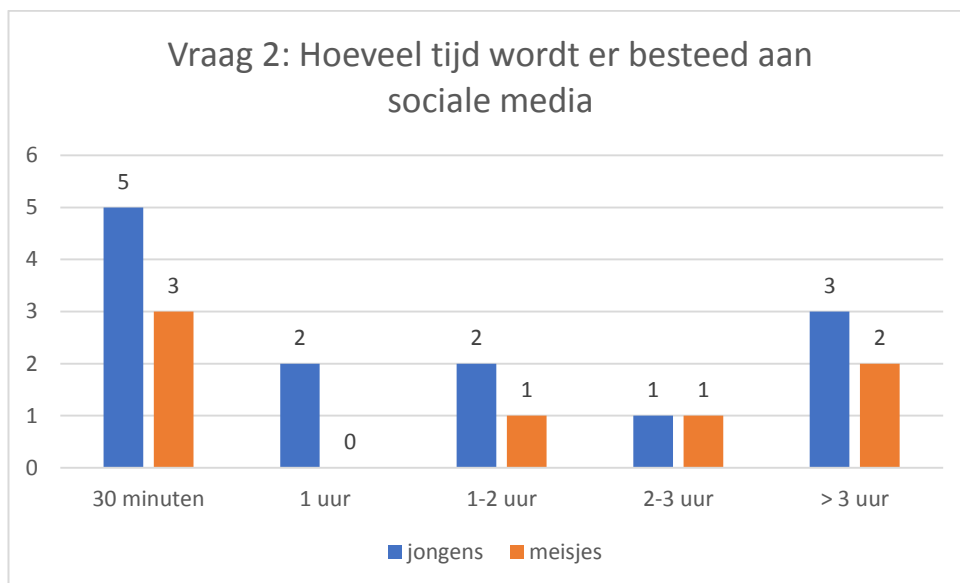
- ☐ Folder
- ☐ Lessenpakket/lessenserie
- ☐ Cursus
- ☐ Digitale nieuwsbrief
- ☐ (Hand)boeken

Bijlage 7 Uitkomst enquêtes

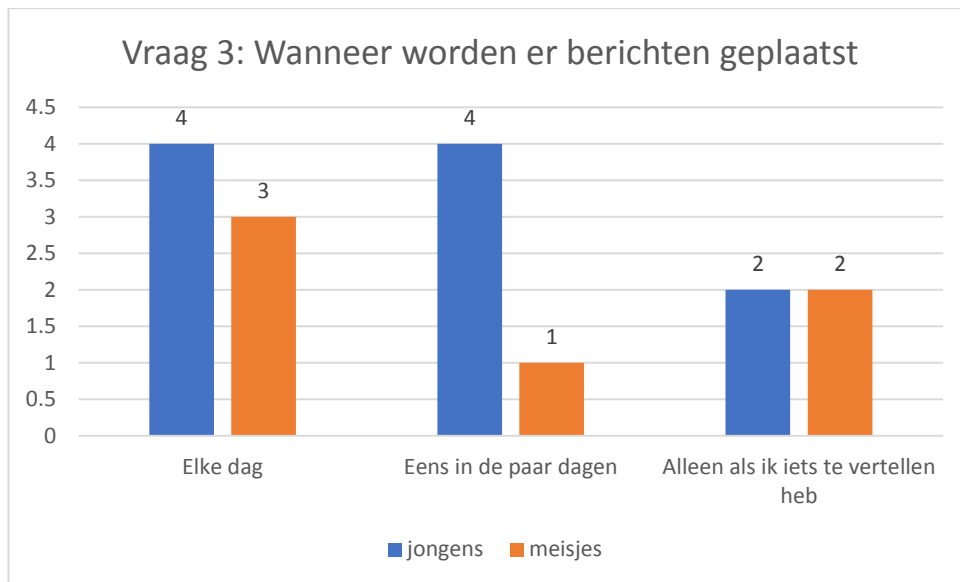
Nulmeting enquête

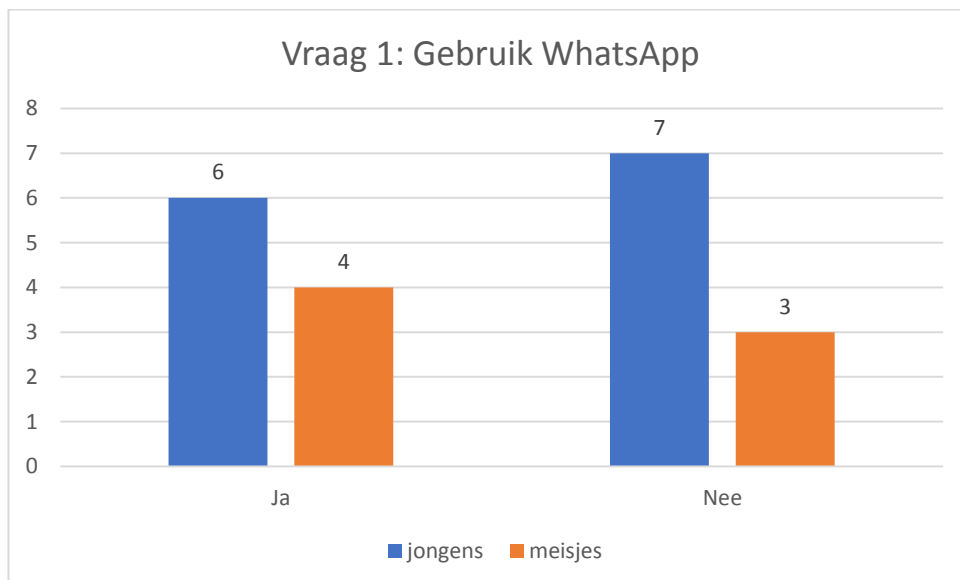
Sociale media, vraag 1: Welke sociale media gebruik je zelf?

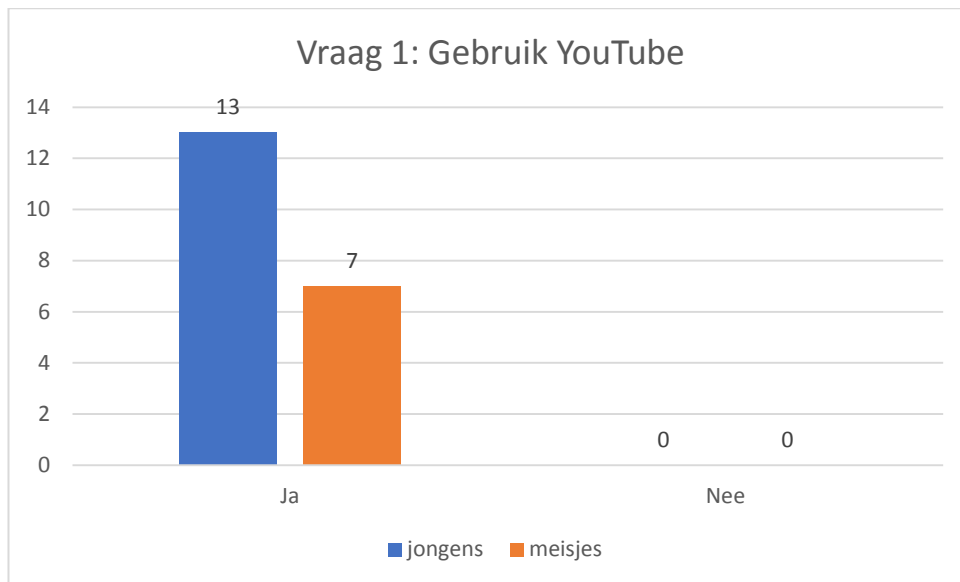
Sociale media, vraag 2: Hoeveel uur per dag zit je ongeveer op sociale media?

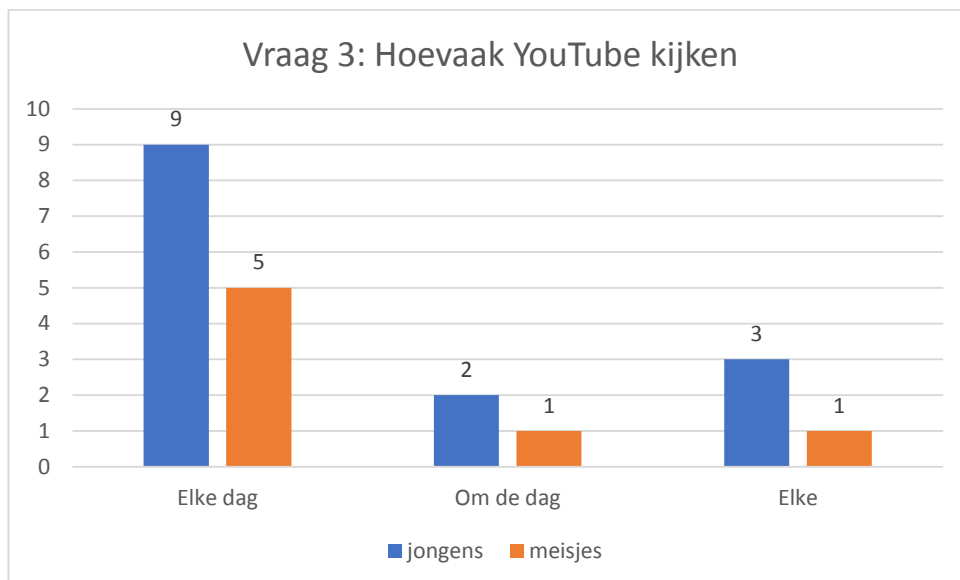
Sociale media, vraag 3: Hoe vaak plaats je iets op sociale media?

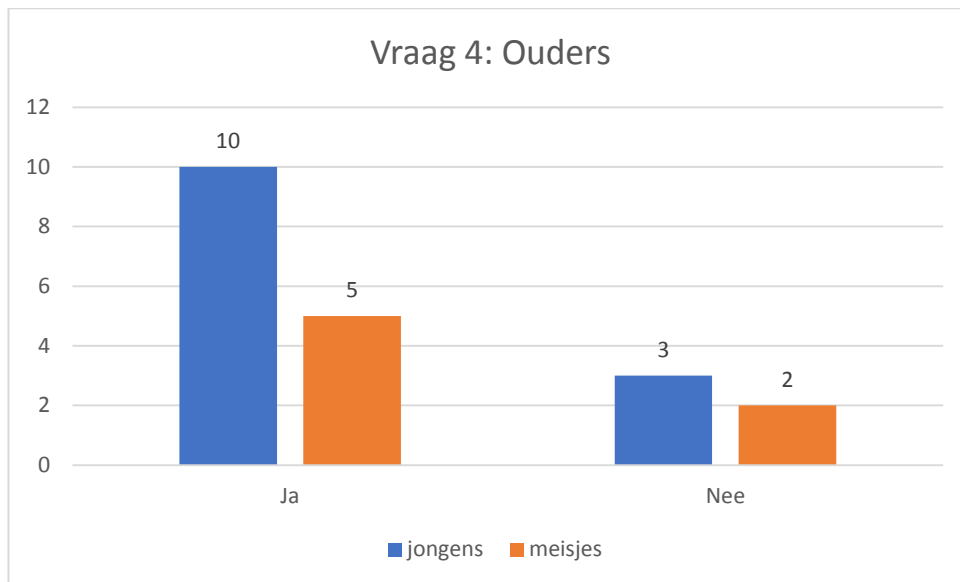
WhatsApp, vraag 1: Zit je op WhatsApp?

YouTube, vraag 1: Kijk je weleens YouTube video's?

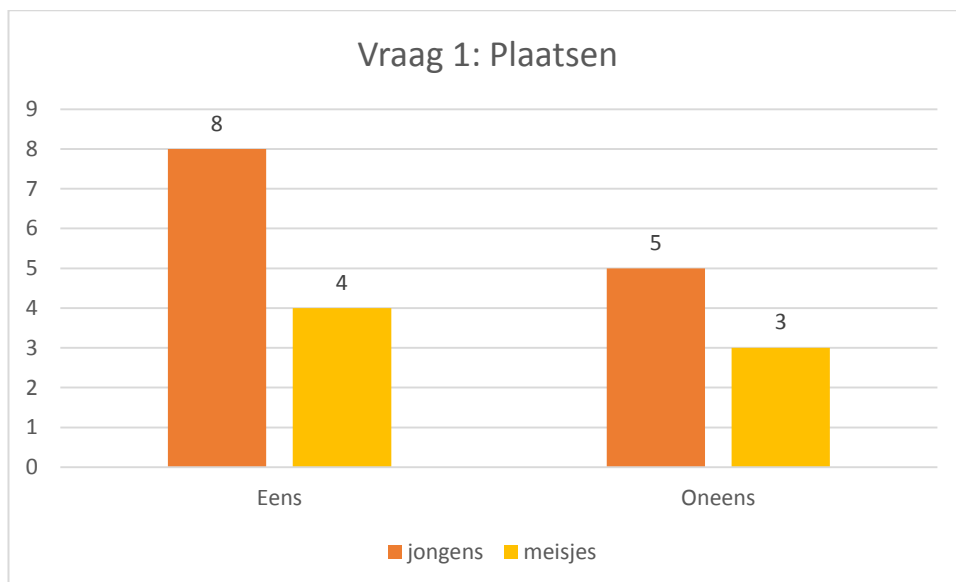
YouTube, vraag 3: Hoe vaak in de week kijk je naar YouTube video's?

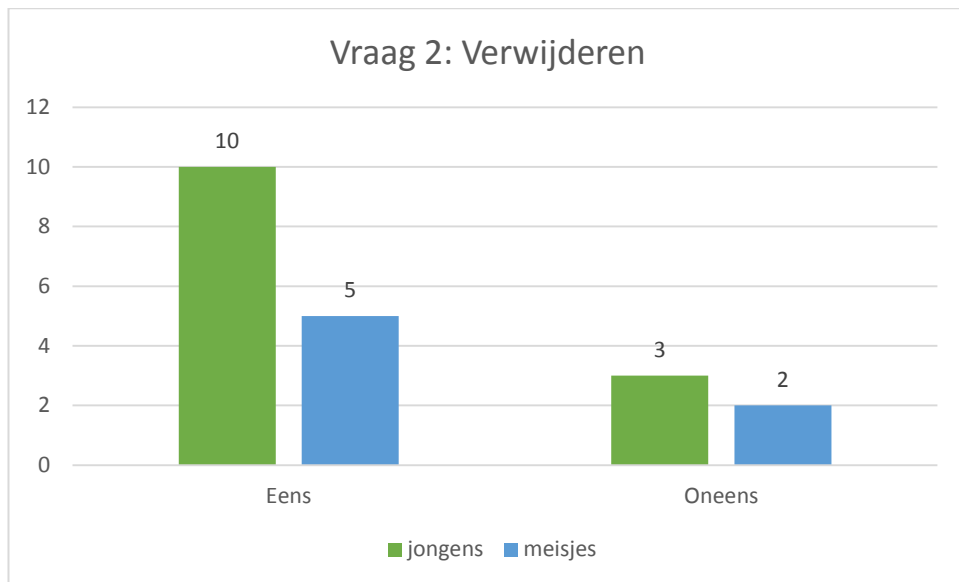
YouTube, vraag 4: Weten je ouders dat je naar deze video's kijkt?

Eerste enquête

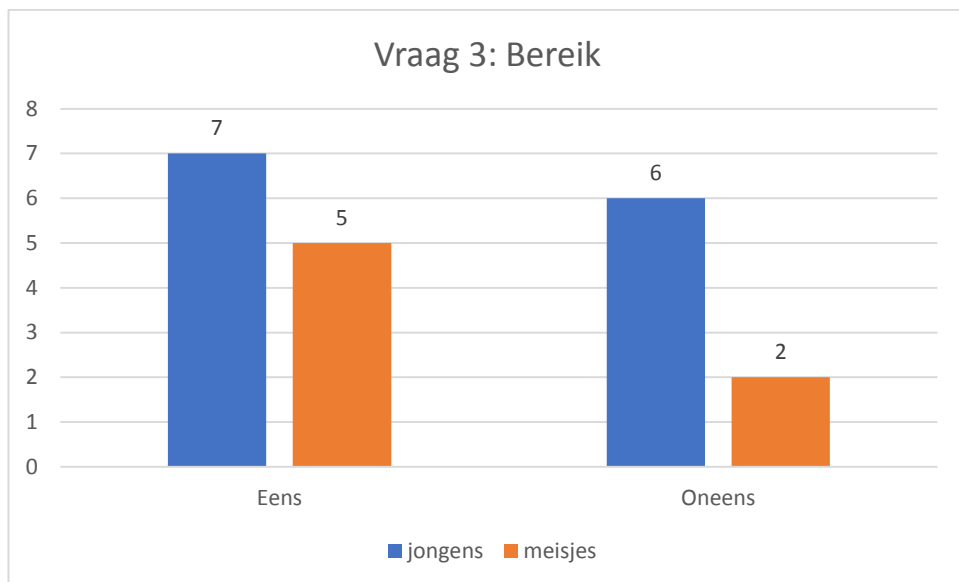
Deel 1:

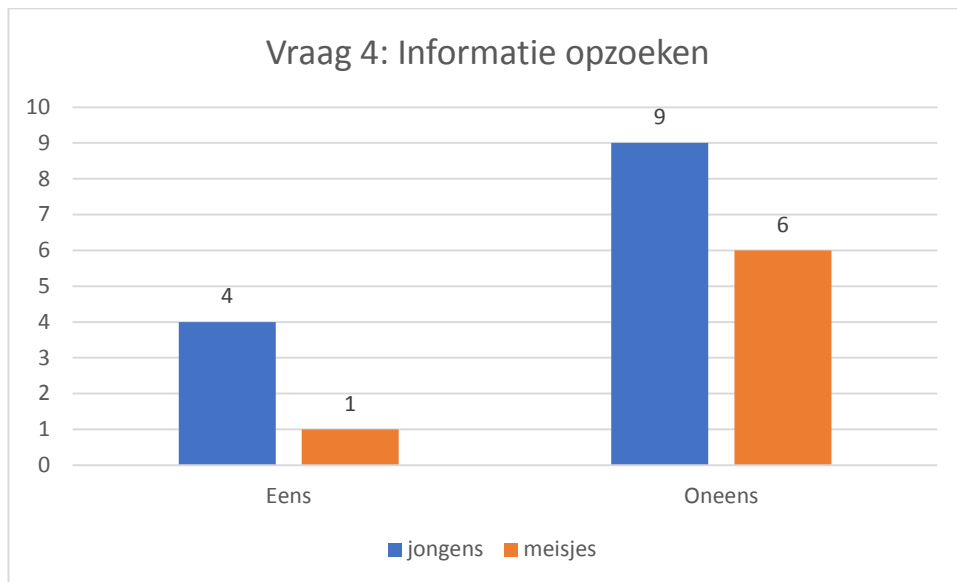
Vraag 1: Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.

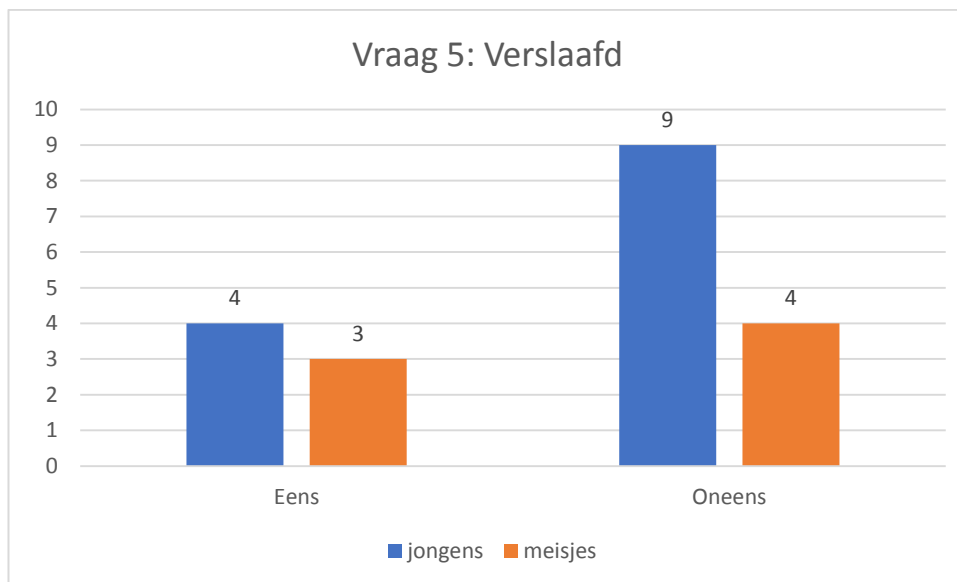
Vraag 2: Als ik iets verwijder, dan is het voorgoed weg en kan het niet worden teruggevonden.

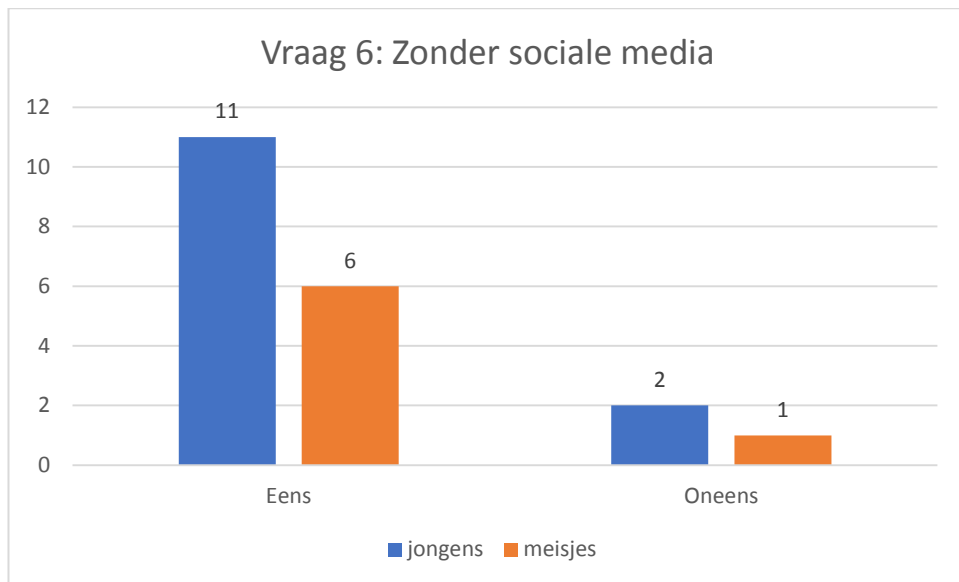
Vraag 3: Het bereik van een bericht is niet groot, dat bericht gaat niet verder dan mijn vriendengroep.

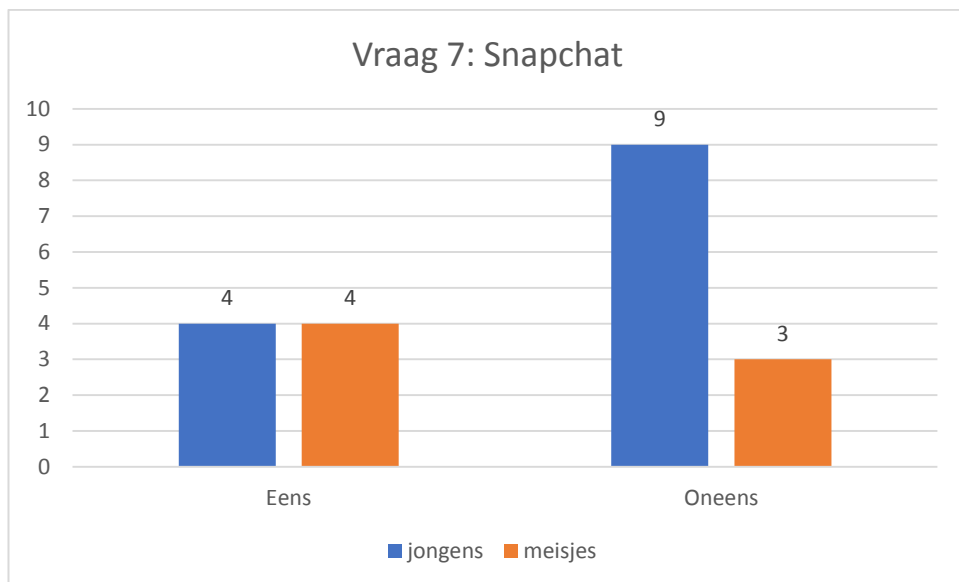
Vraag 4: Als ik belangrijke informatie wil opzoeken, zoek ik eerst informatie op sociale media.

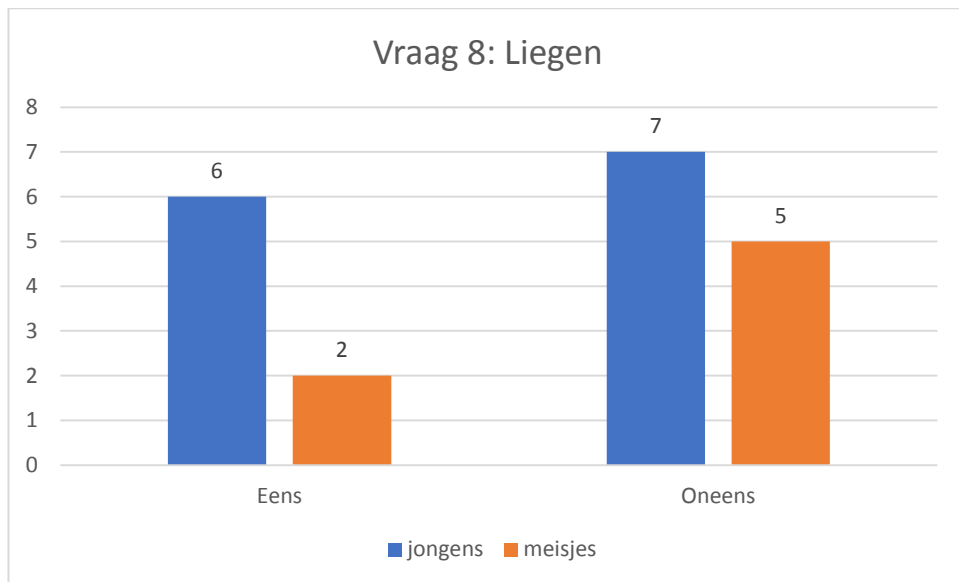
Vraag 5: Je bent verslaafd aan sociale media als je elke dag er minimaal 2 uur aan besteedt.

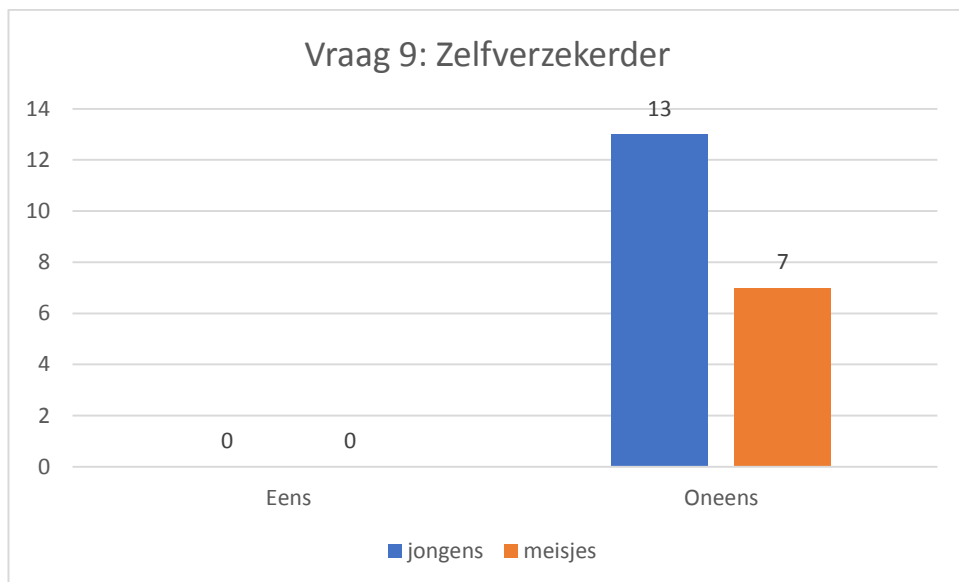
Vraag 6: Ik kan geen week zonder sociale media.

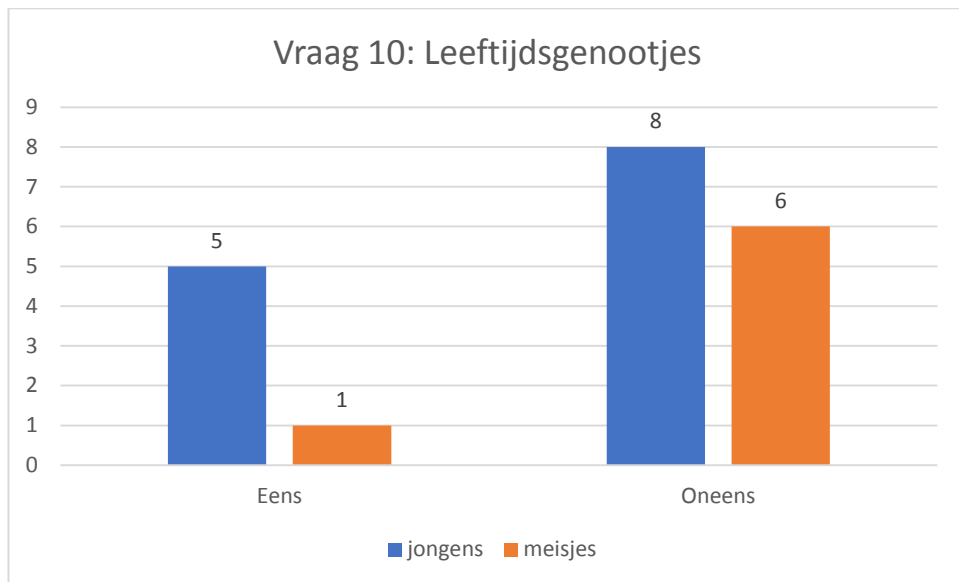
Vraag 7: Foto's van Snapchat verdwijnen na een tijd en kunnen niet opgeslagen worden.

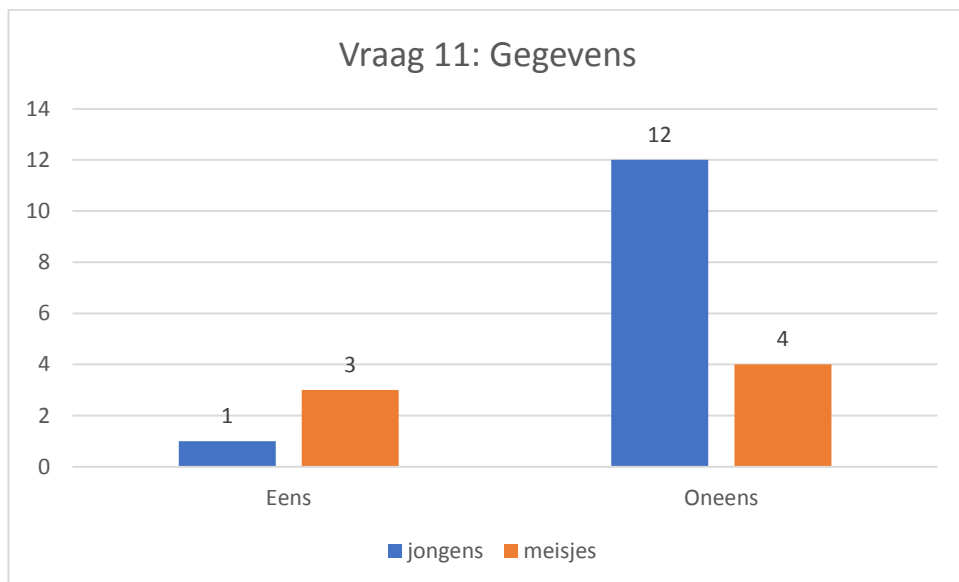
Vraag 8: Ik heb weleens gelogen in een bericht dat ik heb geplaatst.

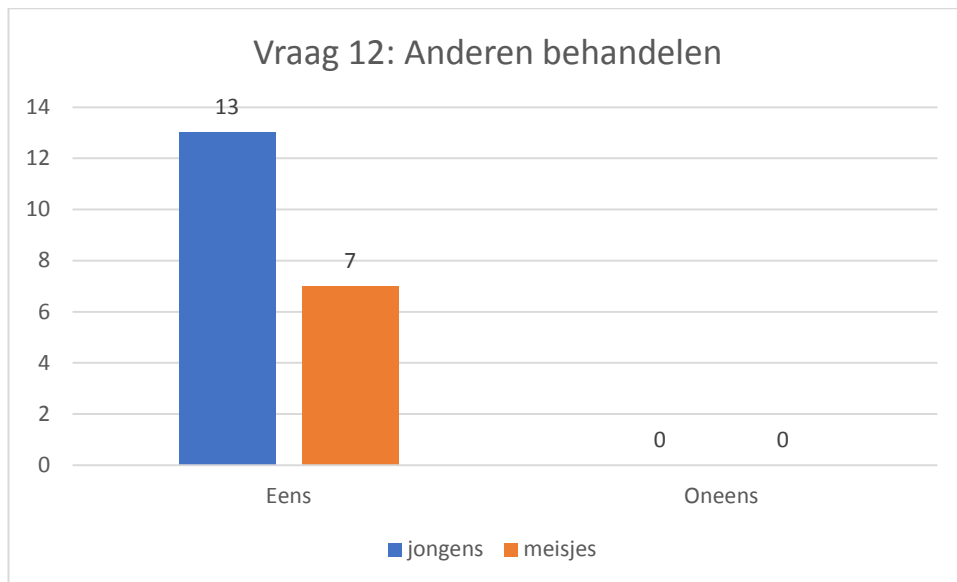
Vraag 9: Ik voel mezelf zelfverzekerder op sociale media.

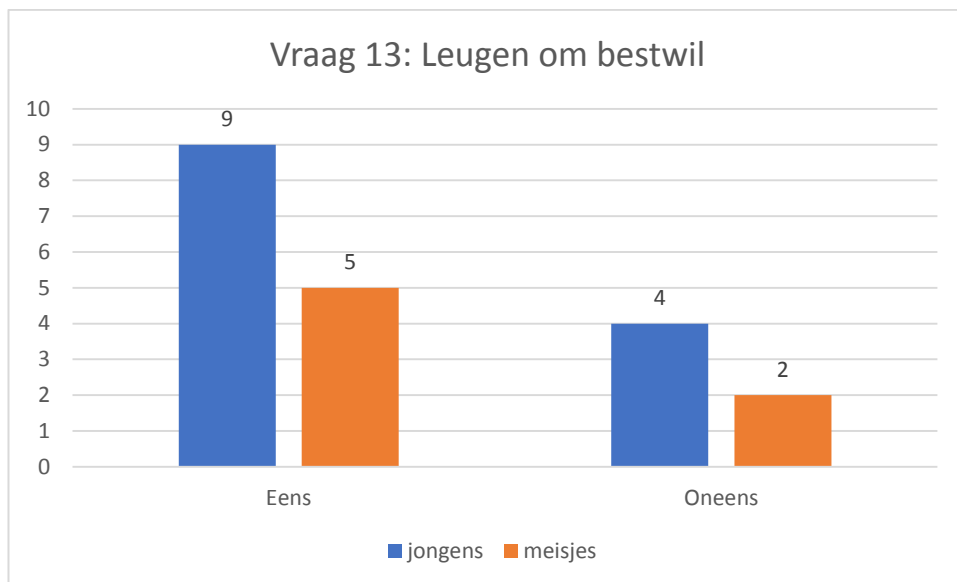
Vraag 10: Ik praat alleen met leeftijdsgenootjes op sociale media.

Vraag 11: Ik denk dat mijn gegevens veilig zijn bij wie ik ze afgeef.

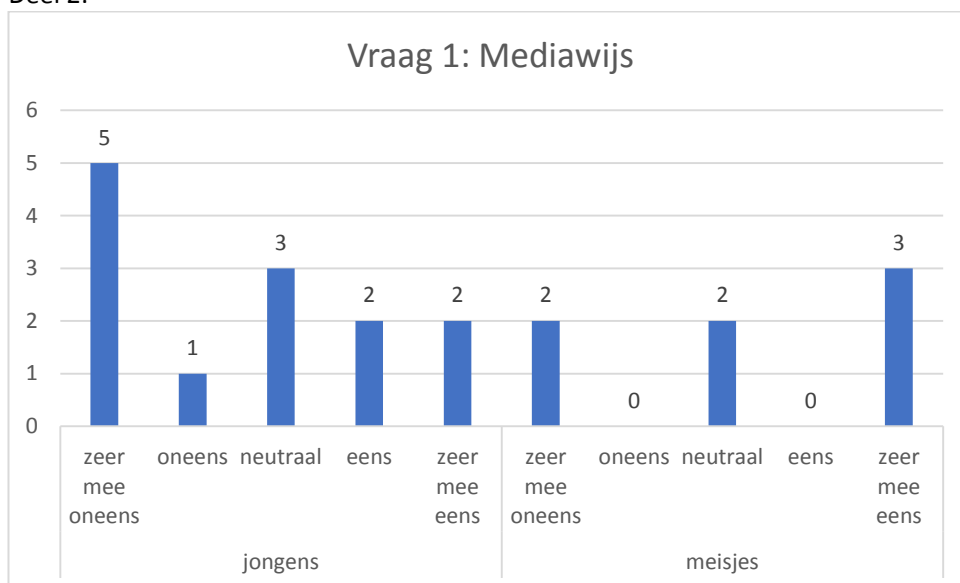

Vraag 12: Ik behandel anderen op social media zoals ik zelf ook behandeld wil worden.

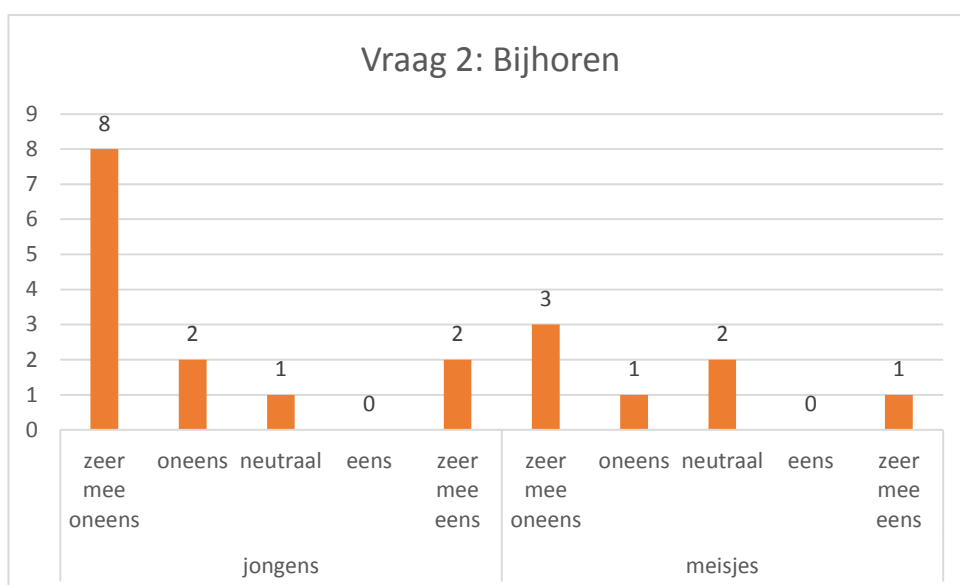

Vraag 13: Een leugentje om bestwil moet kunnen op sociale media.

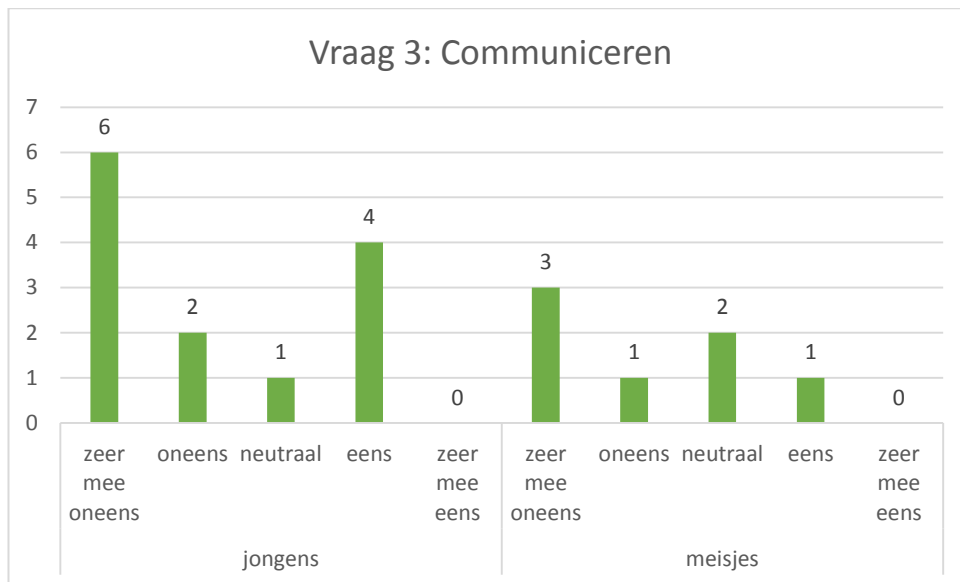
Deel 2:

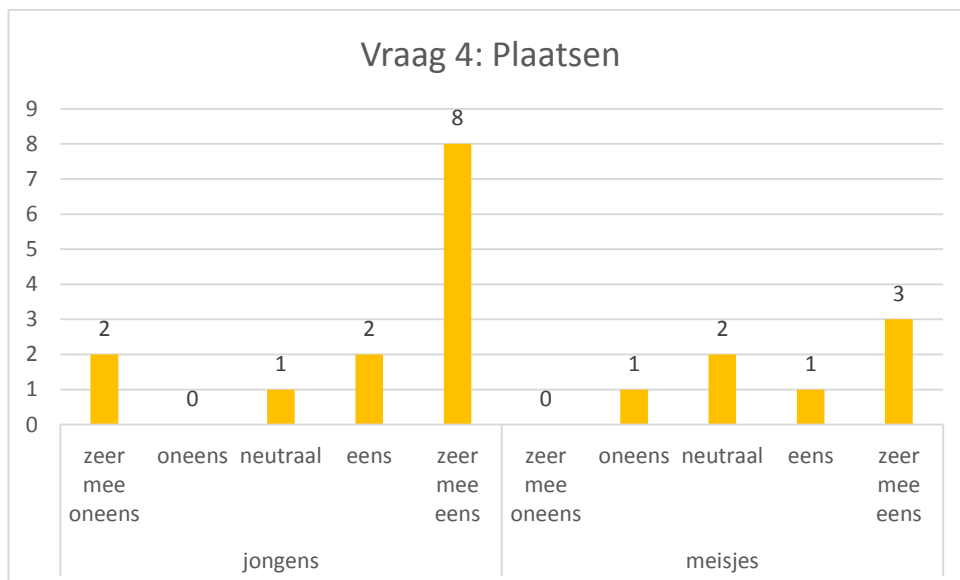
Vraag 1: Ik vind mijzelf mediawijs.

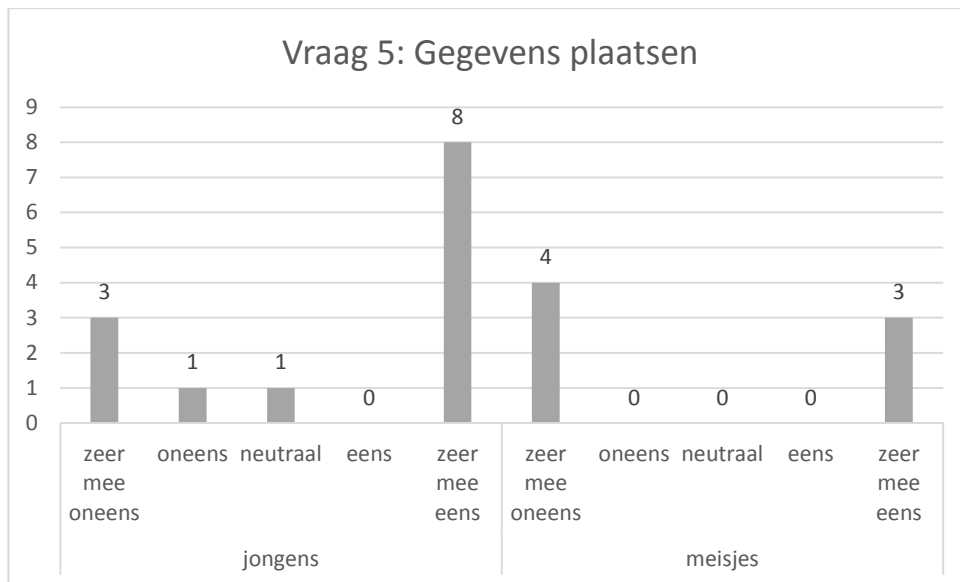
Vraag 2: Zonder gebruik te maken van sociale media hoor je er niet bij.

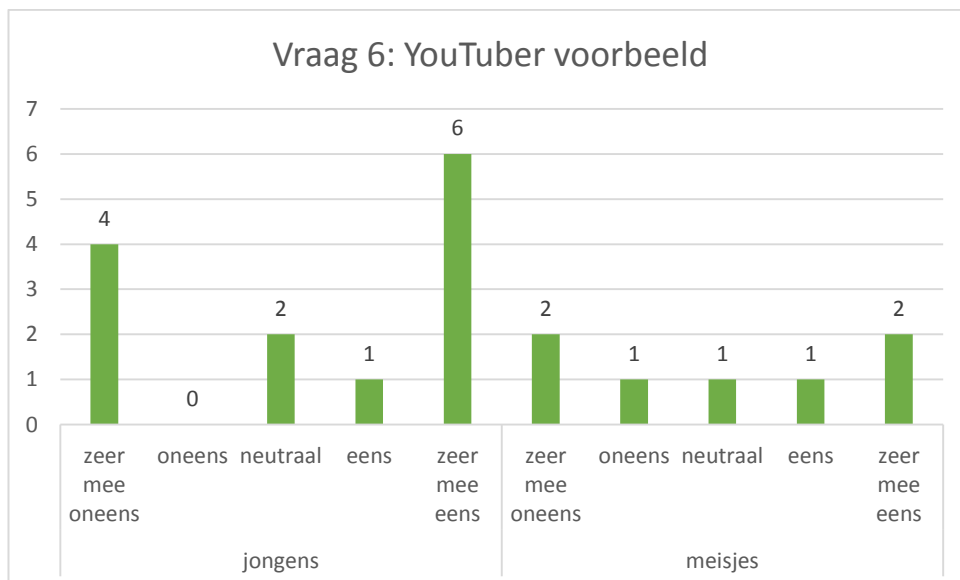
Vraag 3: Communiceren doe je vooral op sociale media.

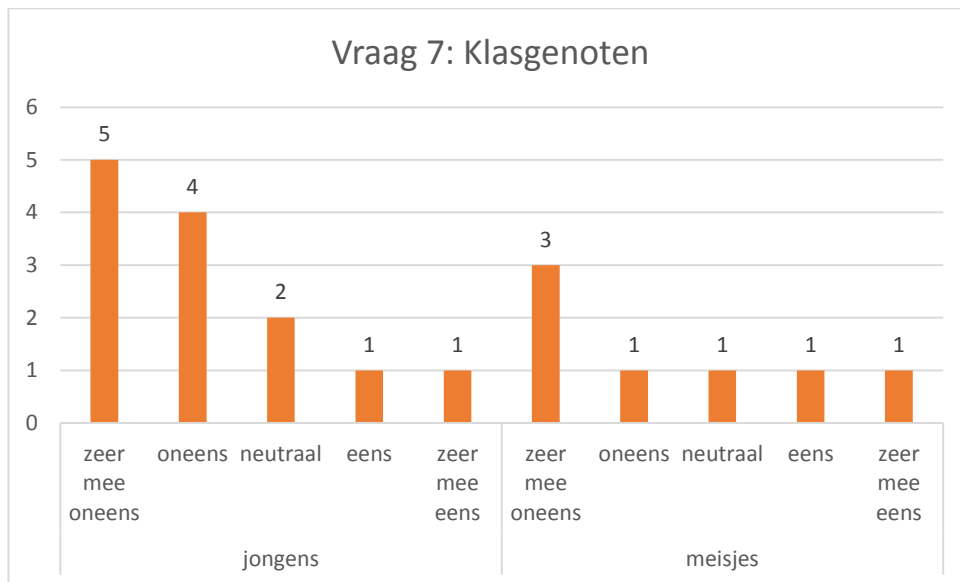
Vraag 4: Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.

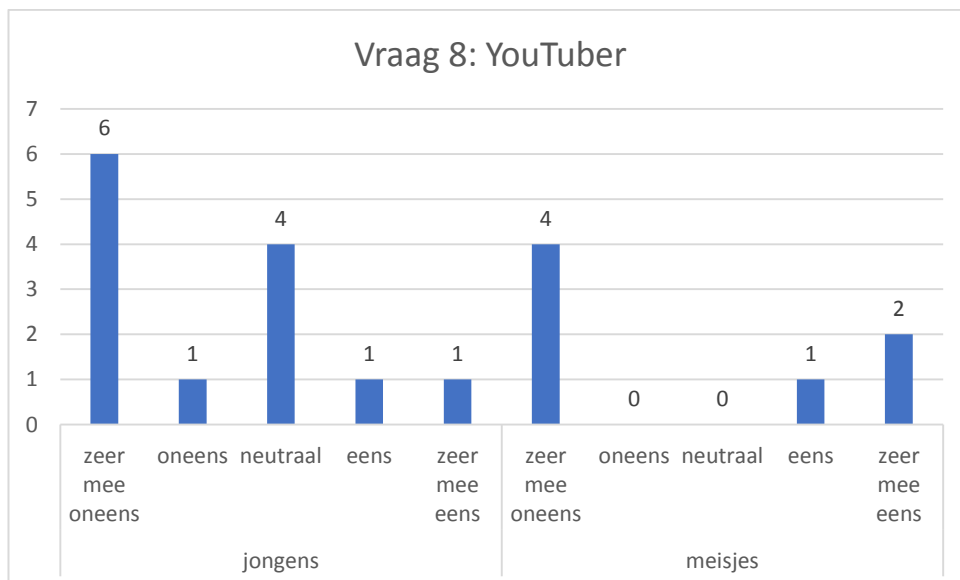
Vraag 5: Ik plaats niet snel privacygevoelige gegevens in het openbaar.

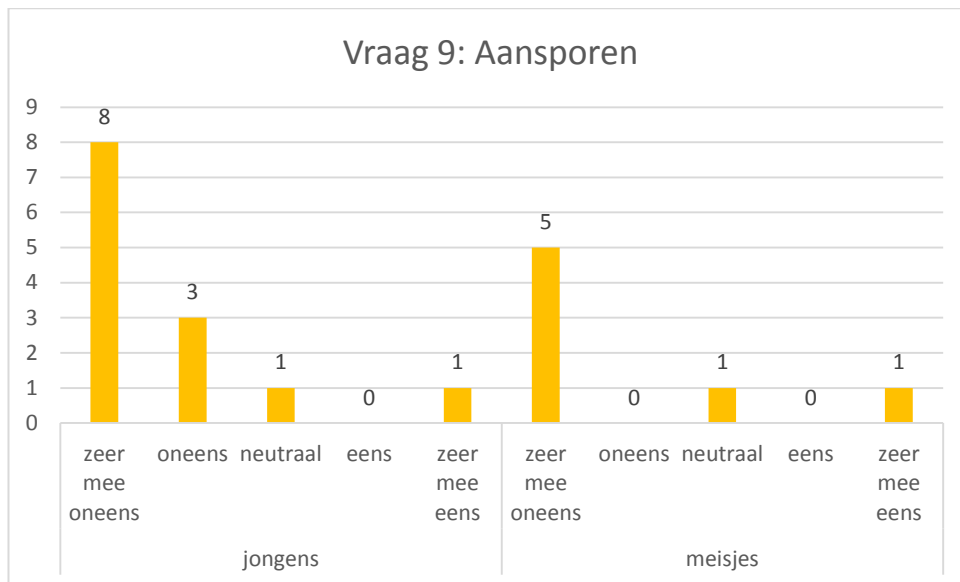
Vraag 6: Ik vind dat een YouTuber een voorbeeld voor me kan zijn.

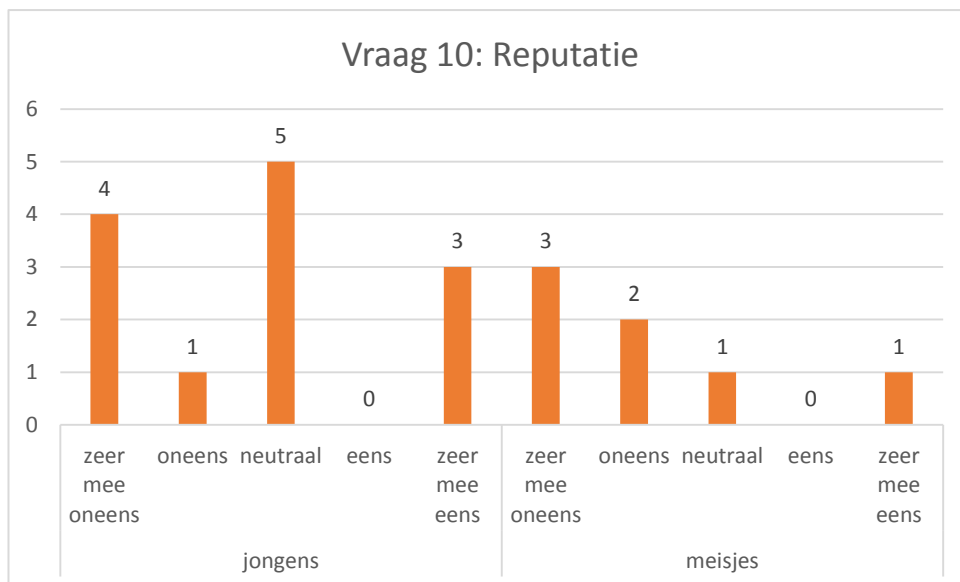
Vraag 7: Als mijn klasgenoten iets hebben, wil ik dat ook hebben.

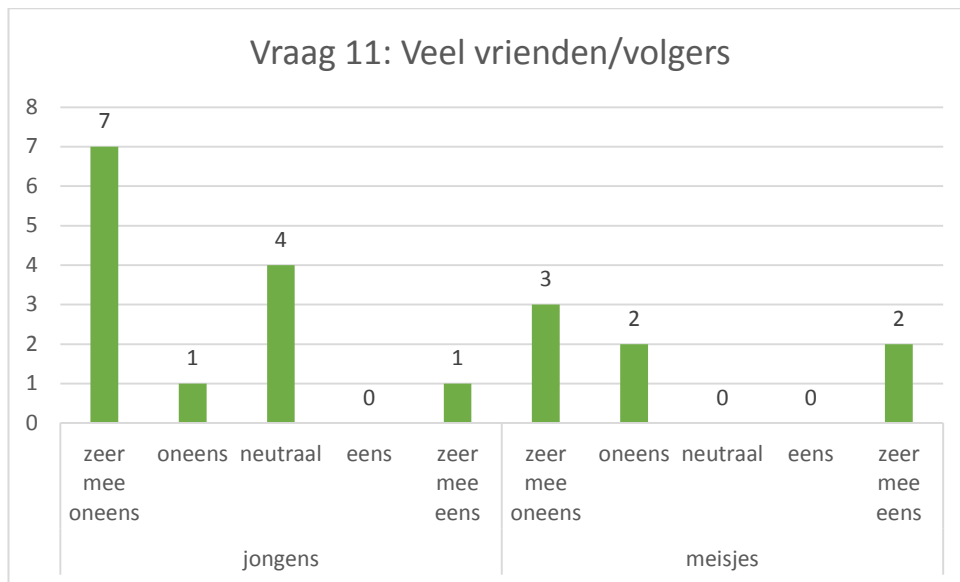
Vraag 8: Als mijn favoriete YouTuber(s) hetzelfde hebben, wil ik dat ook.

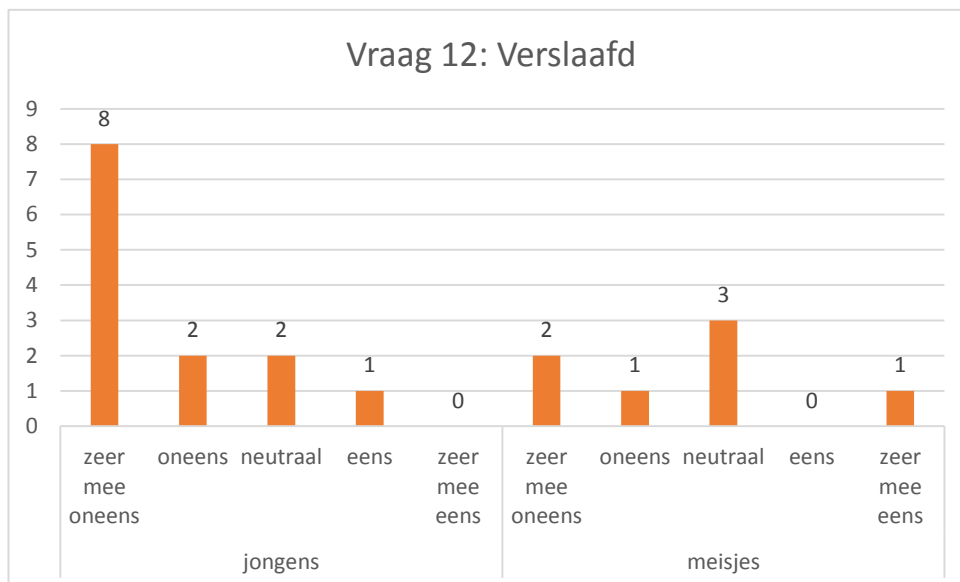
Vraag 9: Als een YouTuber mij aanspoort om te stemmen/iets te kopen, ben ik sneller geneigd dat te doen.

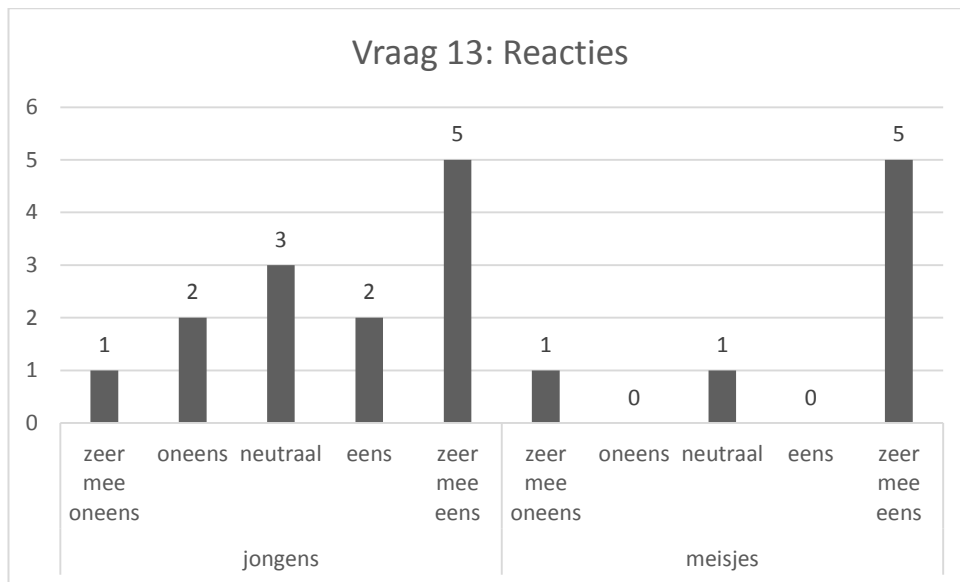
Vraag 10: Een goede reputatie op sociale media is belangrijk voor mij.

Vraag 11: Veel vrienden/volgers op sociale media is belangrijk voor mij.

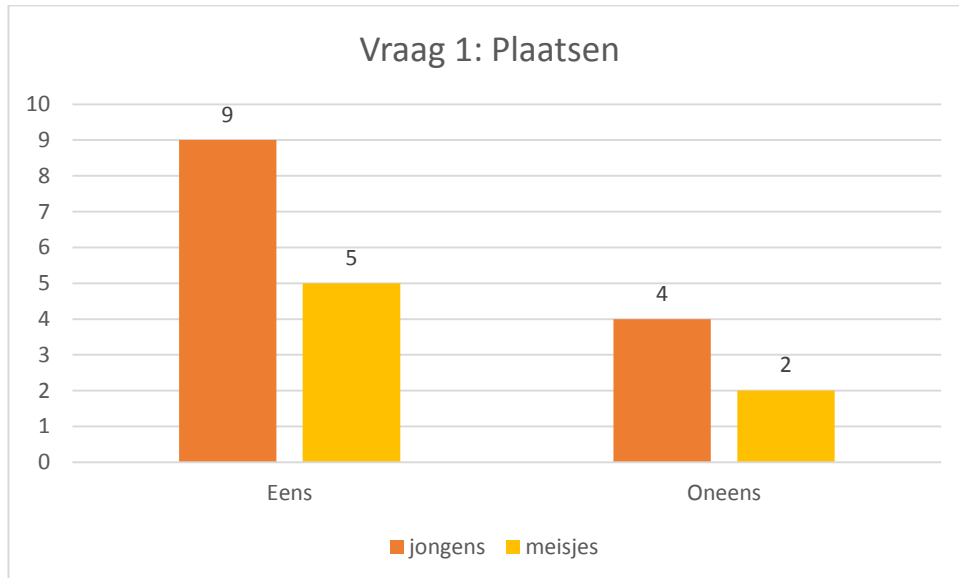
Vraag 12: Ik ben verslaafd aan sociale media.

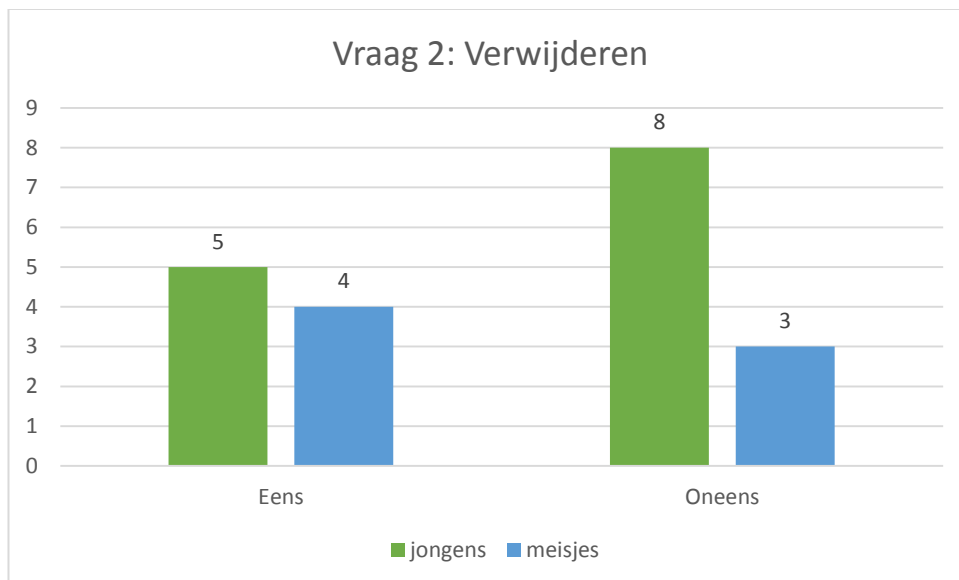
Vraag 13: Als ik iets niet mooi vind, zeg ik dat in de reacties op een respectvolle manier.

Tweede enquête

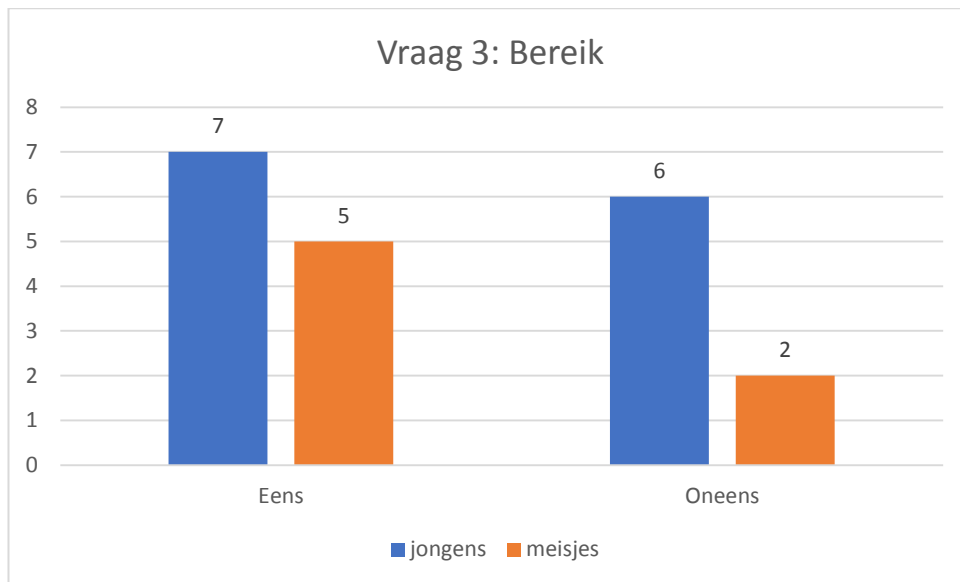
Deel 1:

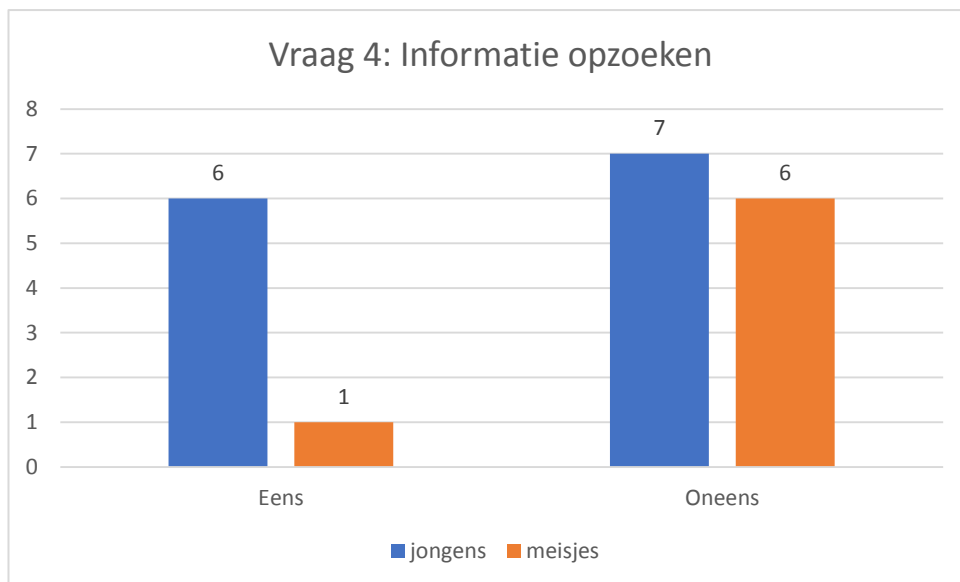
Vraag 1: Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van

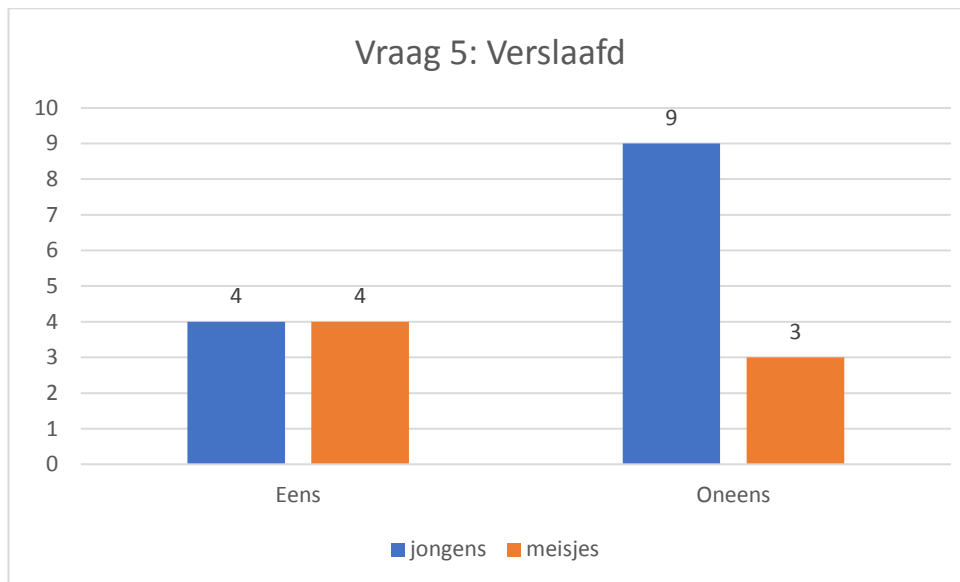
Vraag 2: Als ik iets verwijder, dan is het voorgoed weg en kan het niet worden teruggevonden.

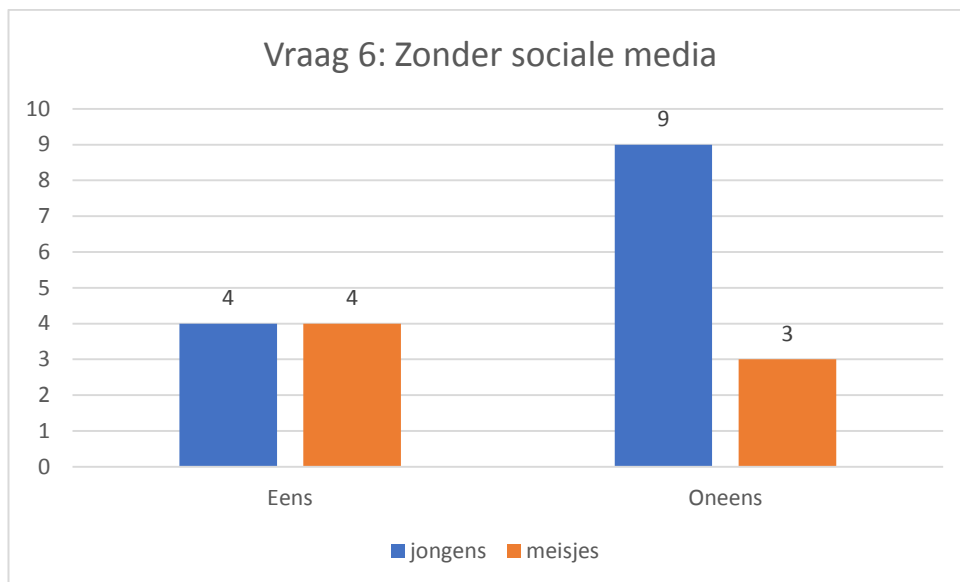
Vraag 3: Het bereik van een bericht is niet groot, dat bericht gaat niet verder dan mijn vriendengroep.

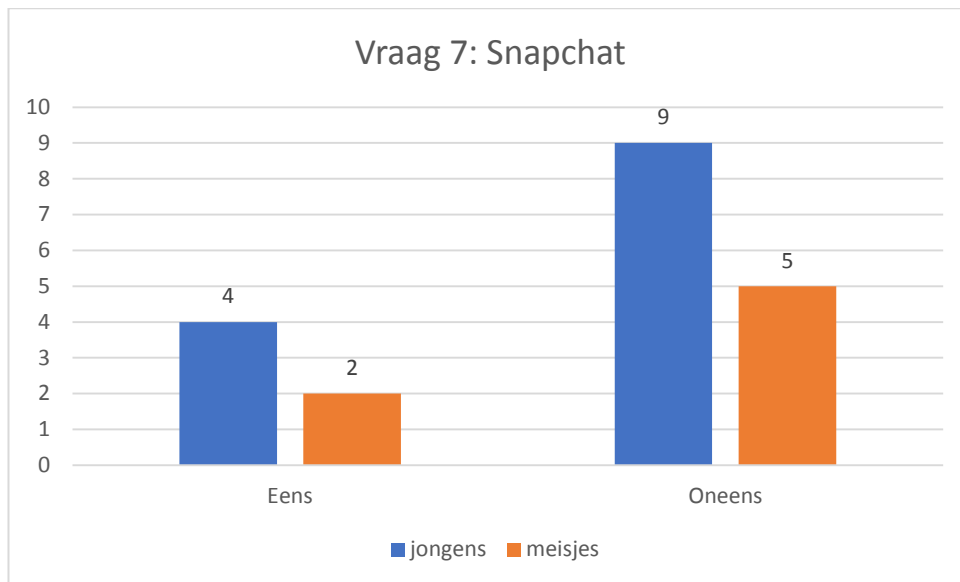
Vraag 4: Als ik belangrijke informatie wil opzoeken, zoek ik eerst informatie op sociale media.

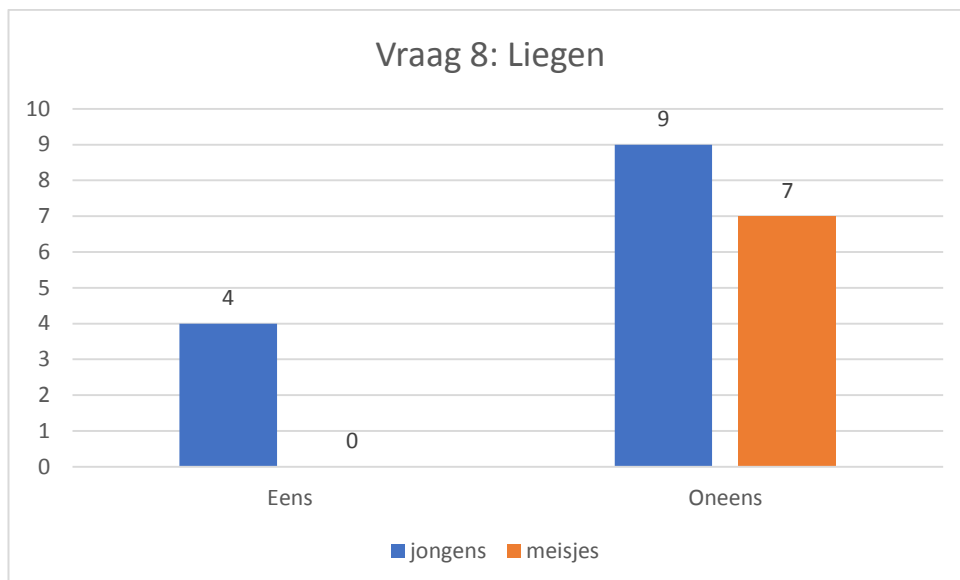
Vraag 5: Je bent verslaafd aan sociale media als je elke dag er minimaal 2 uur aan besteedt.

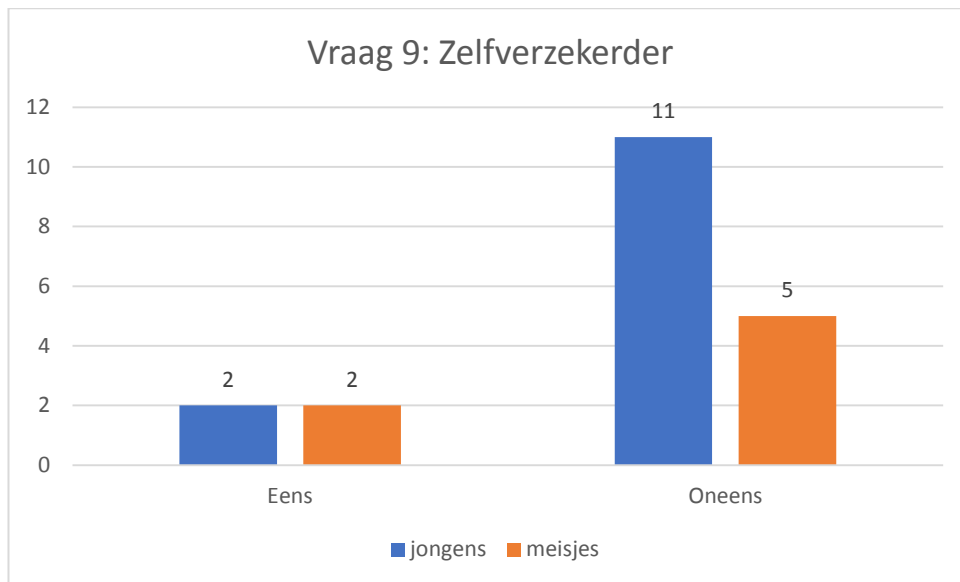
Vraag 6: Ik kan geen week zonder sociale media.

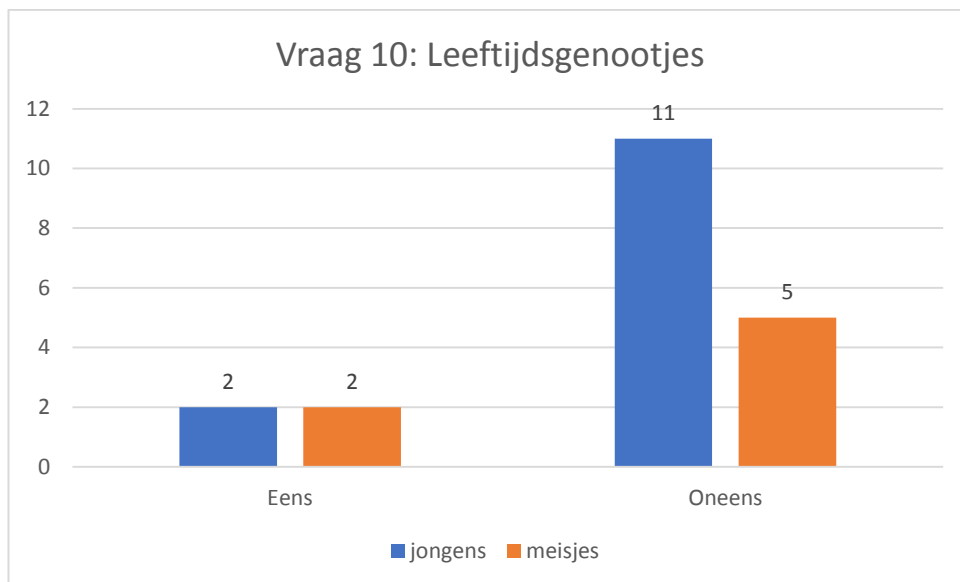
Vraag 7: Foto's van Snapchat verdwijnen na een tijd en kunnen niet opgeslagen worden.

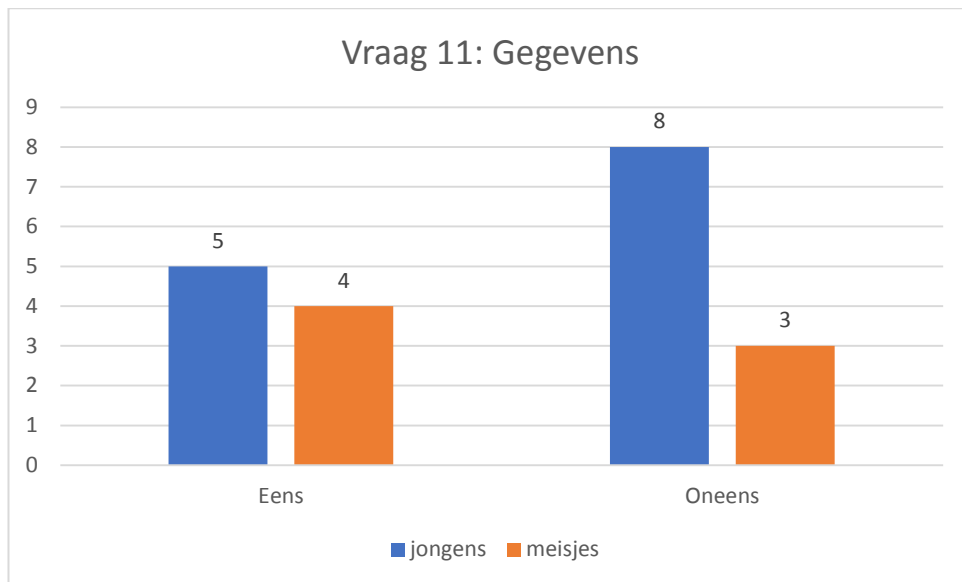
Vraag 8: Ik heb weleens gelogen in een bericht dat ik heb geplaatst.

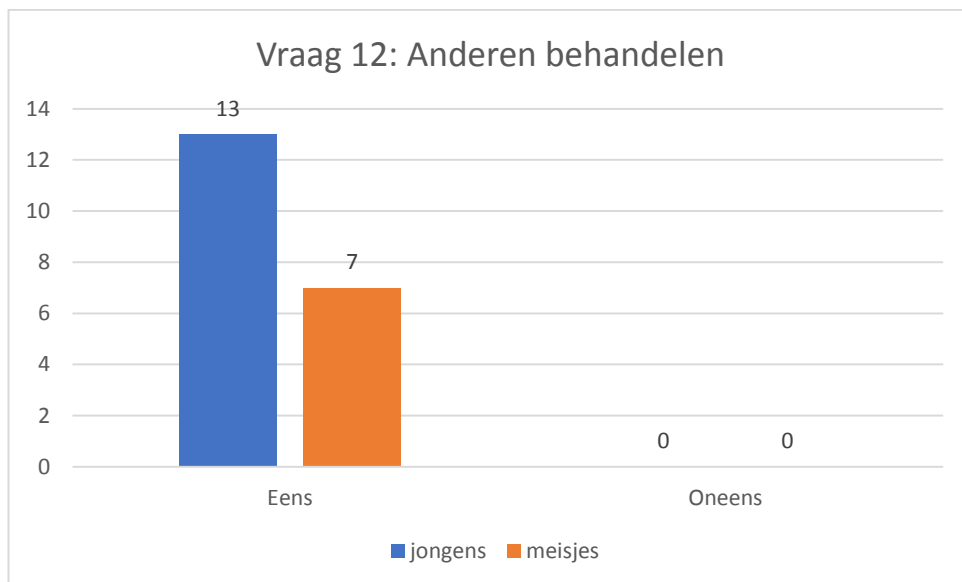
Vraag 9: Ik voel mezelf zelfverzekerder op sociale media.

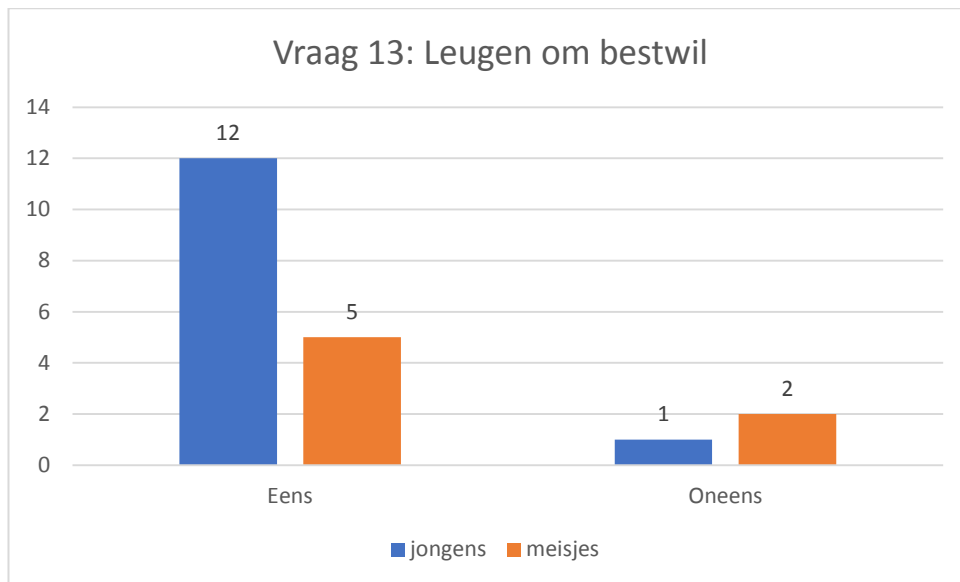
Vraag 10: Ik praat alleen met leeftijdsgenootjes op sociale media.

Vraag 11: Ik denk dat mijn gegevens veilig zijn bij wie ik ze afgeef.

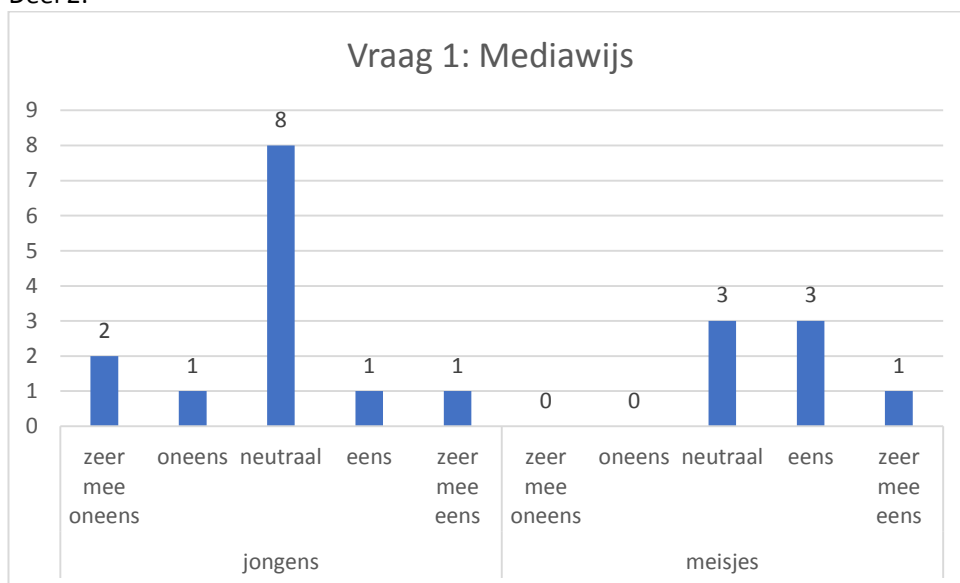

Vraag 12: Ik behandel anderen op social media zoals ik zelf ook behandeld wil worden.

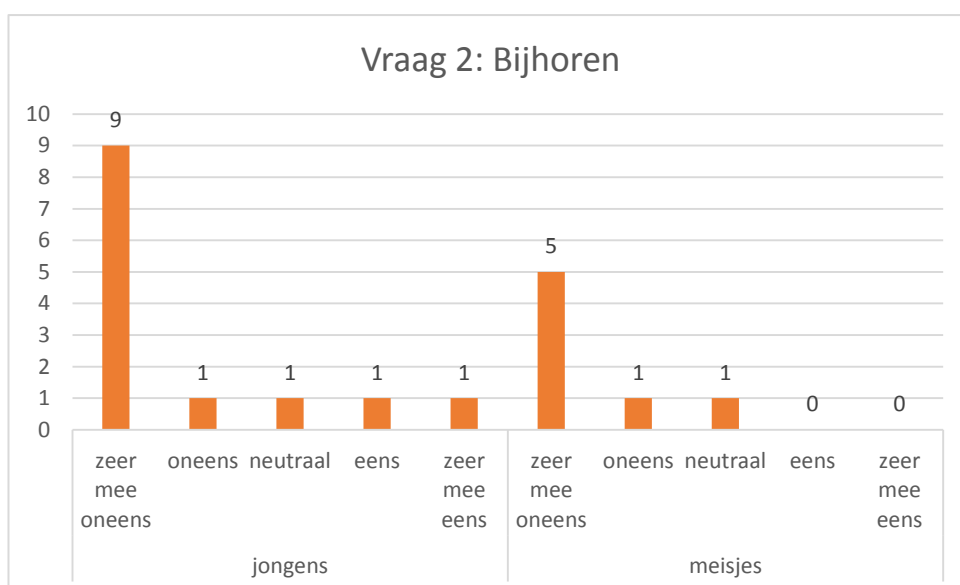

Vraag 13: Een leugentje om bestwil moet kunnen op sociale media.

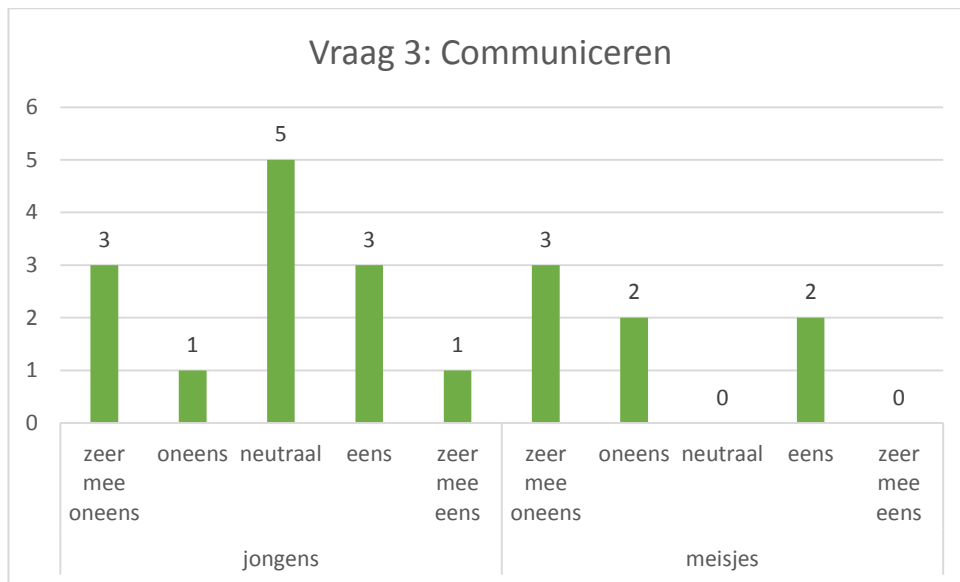
Deel 2:

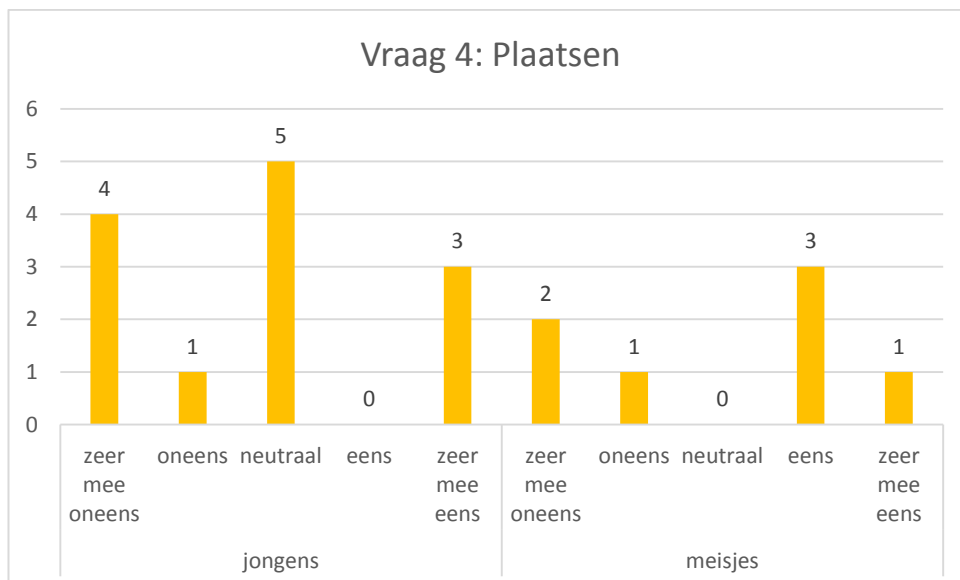
Vraag 1: Ik vind mijzelf mediawijs.

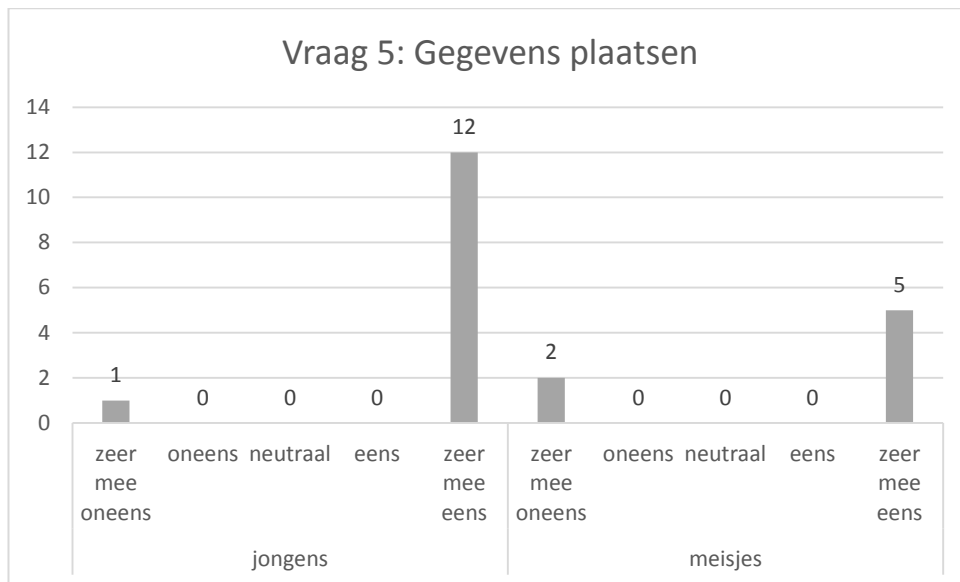
Vraag 2: Zonder gebruik te maken van sociale media hoor je er niet bij.

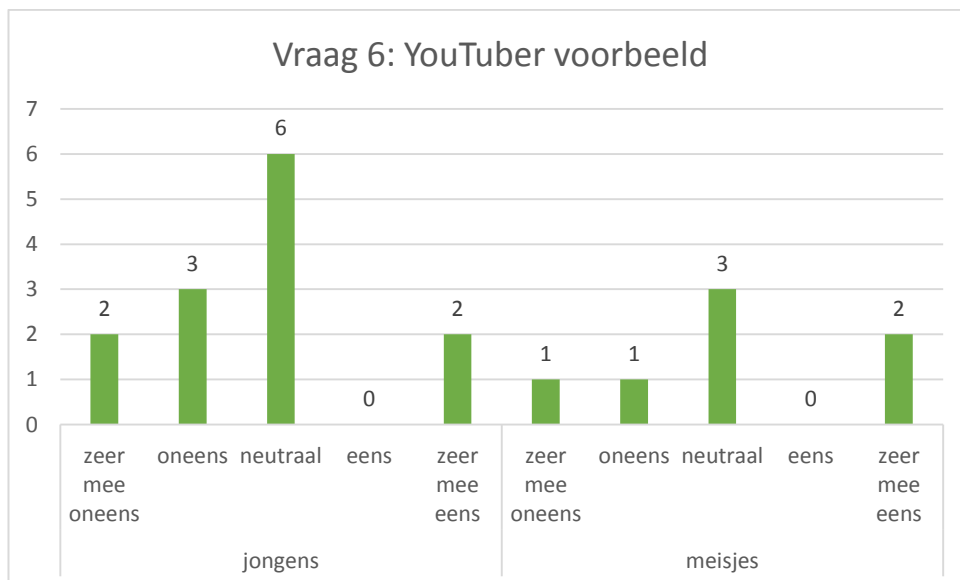
Vraag 3: Communiseren doe je vooral op sociale media.

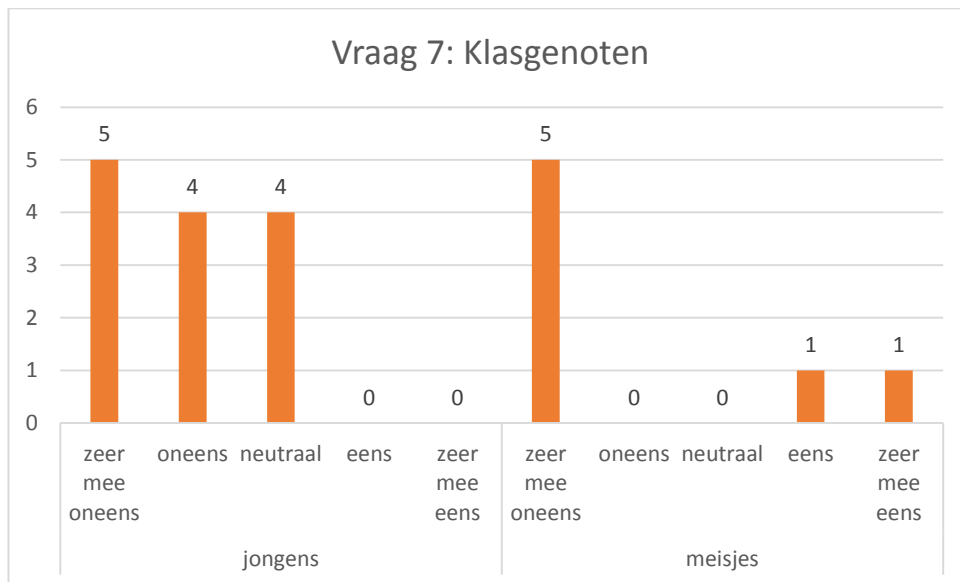
Vraag 4: Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.

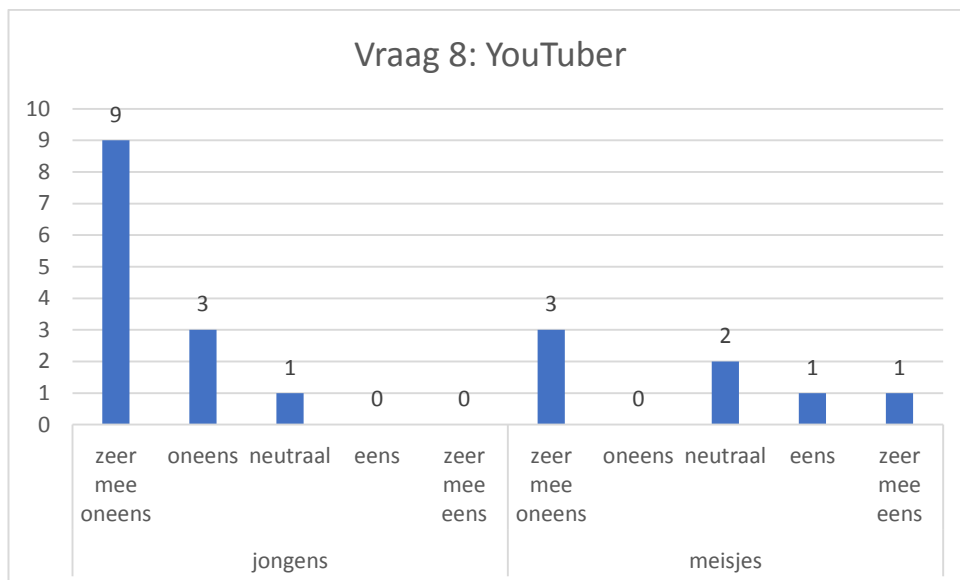
Vraag 5: Ik plaats niet snel privacygevoelige gegevens in het openbaar.

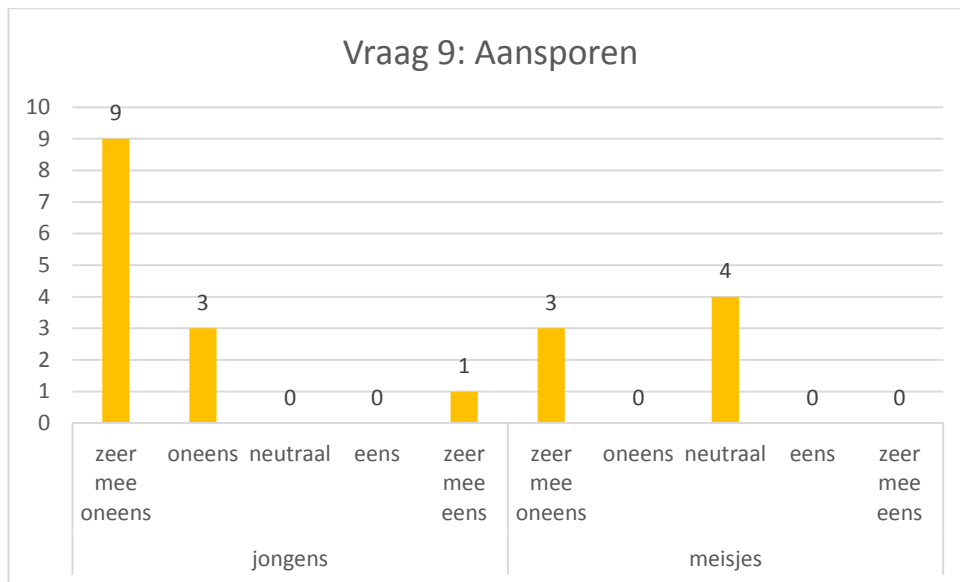
Vraag 6: Ik vind dat een YouTuber een voorbeeld voor me kan zijn.

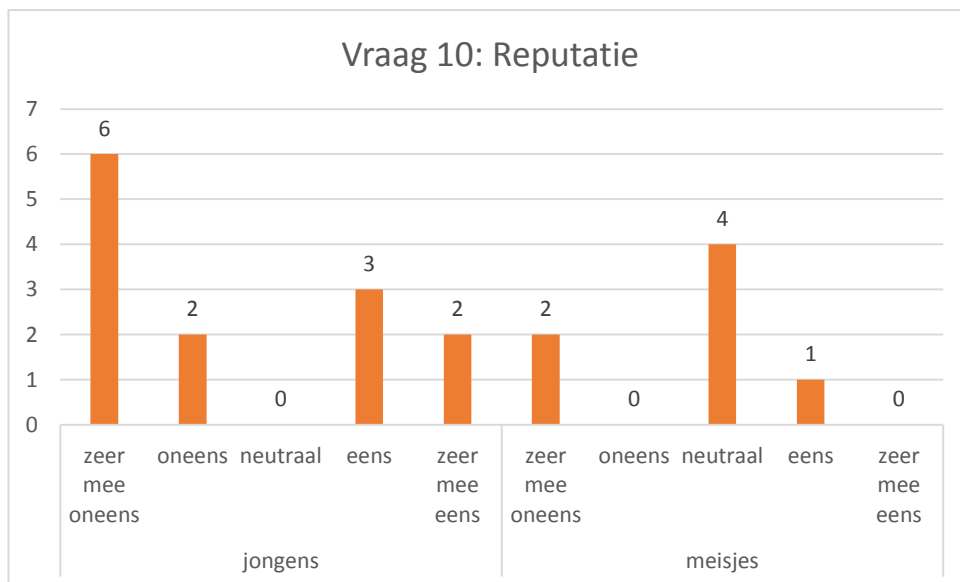
Vraag 7: Als mijn klasgenoten iets hebben, wil ik dat ook hebben.

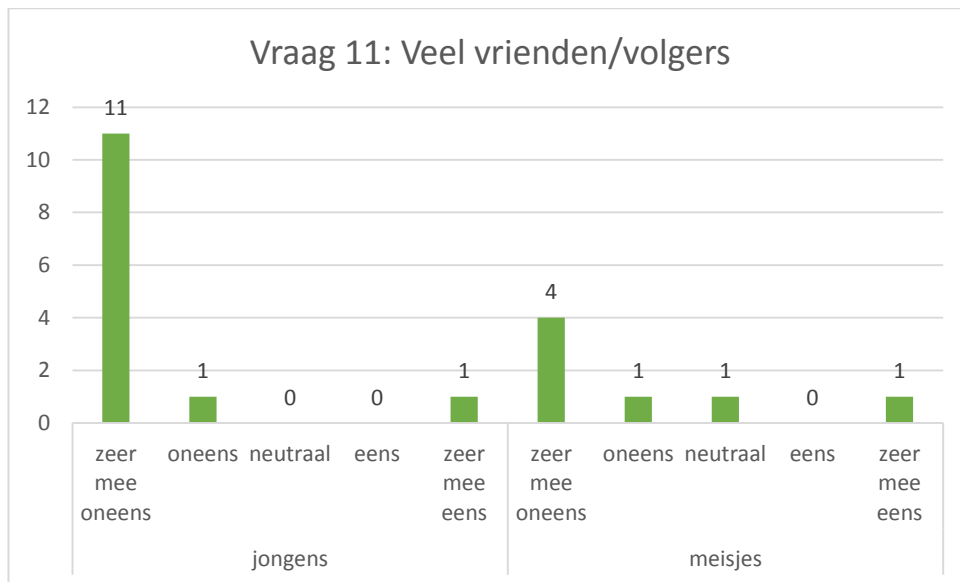
Vraag 8: Als mijn favoriete YouTuber(s) hetzelfde hebben, wil ik dat ook.

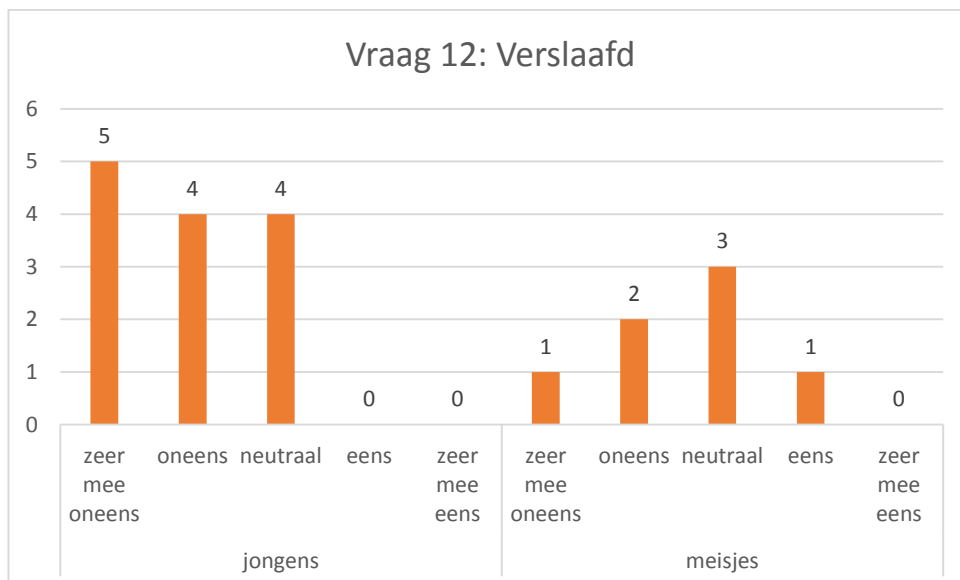
Vraag 9: Als een YouTuber mij aanspoort om te stemmen/iets te kopen, ben ik sneller geneigd dat te doen.

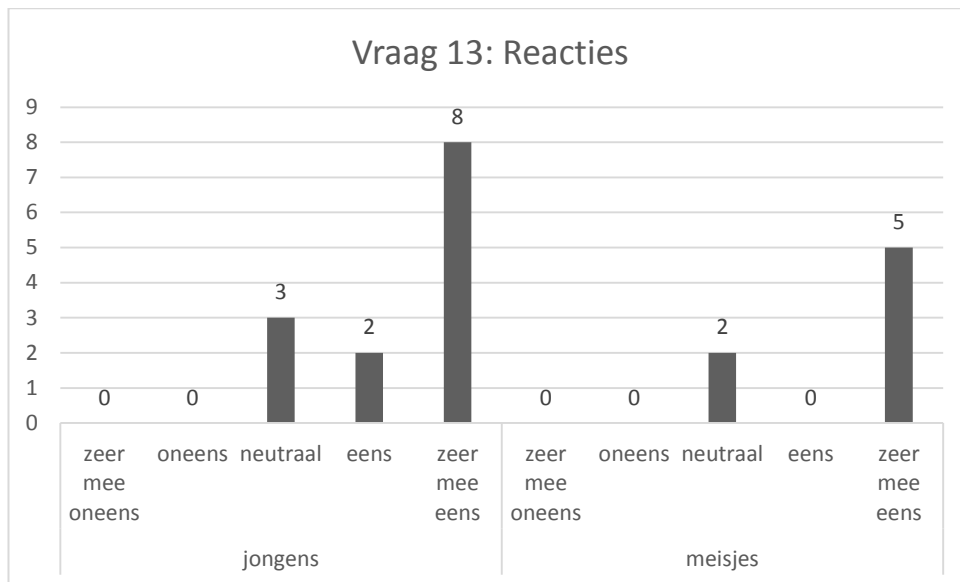
Vraag 10: Een goede reputatie op sociale media is belangrijk voor mij.

Vraag 11: Veel vrienden/volgers op sociale media is belangrijk voor mij.

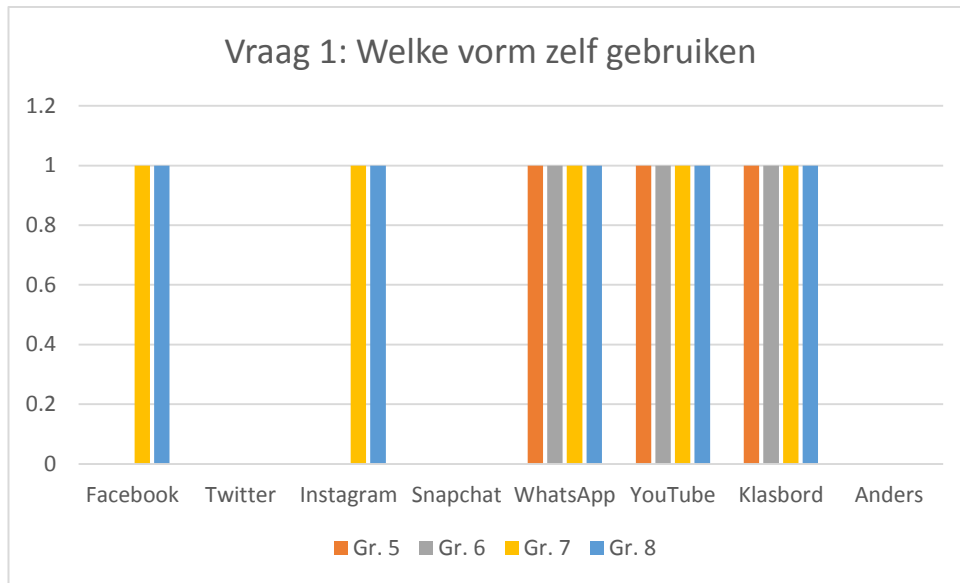

Vraag 12: Ik ben verslaafd aan sociale media.

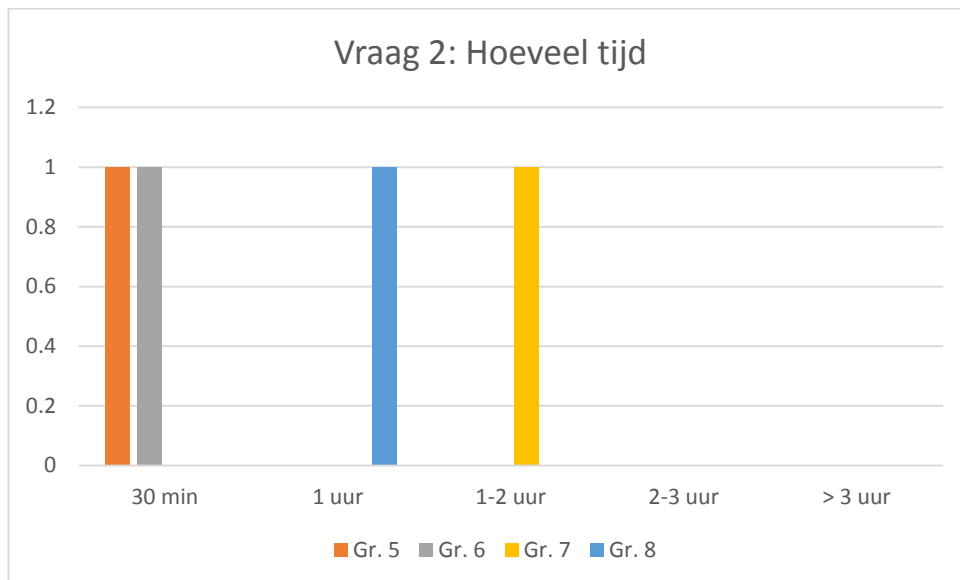

Vraag 13: Als ik iets niet mooi vind, zeg ik dat in de reacties op een respectvolle manier.

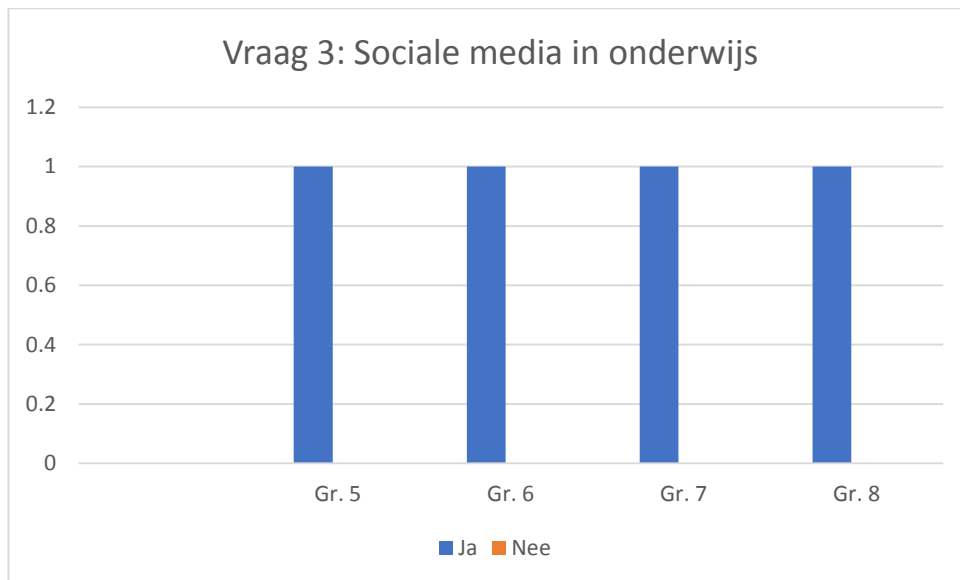
Leerkrachten enquête

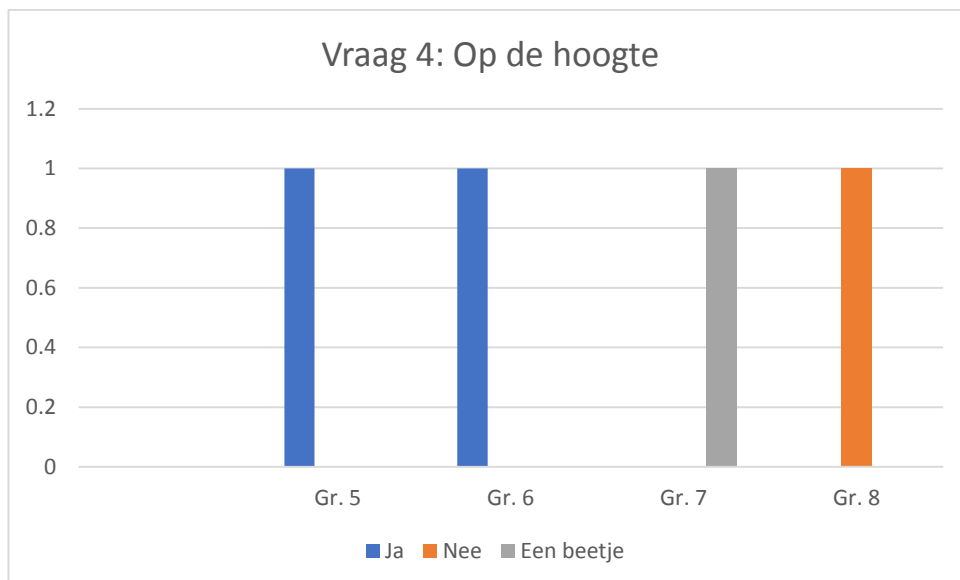
Vraag 1: Welke sociale media gebruik je?

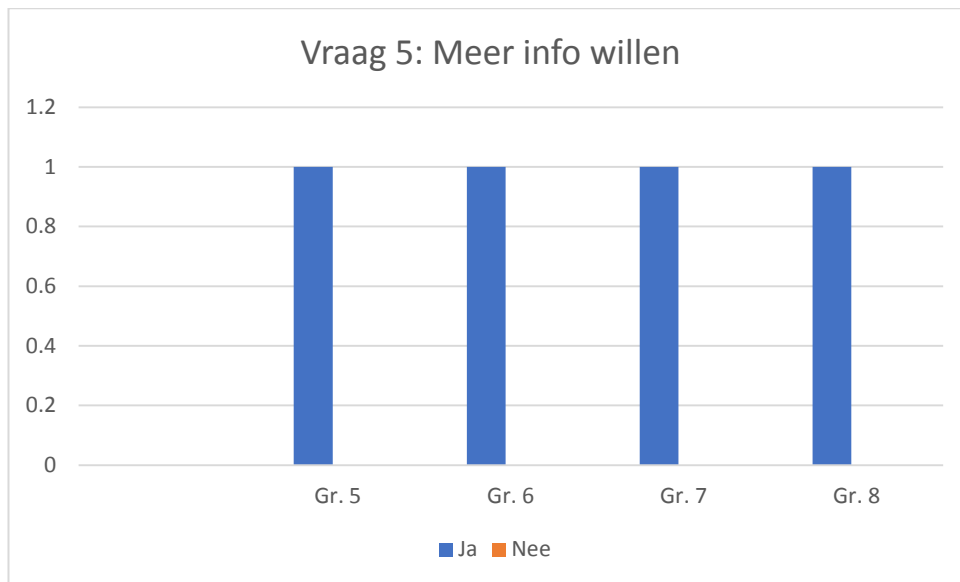
Vraag 2: Hoeveel uur per dag zit je ongeveer op sociale media?

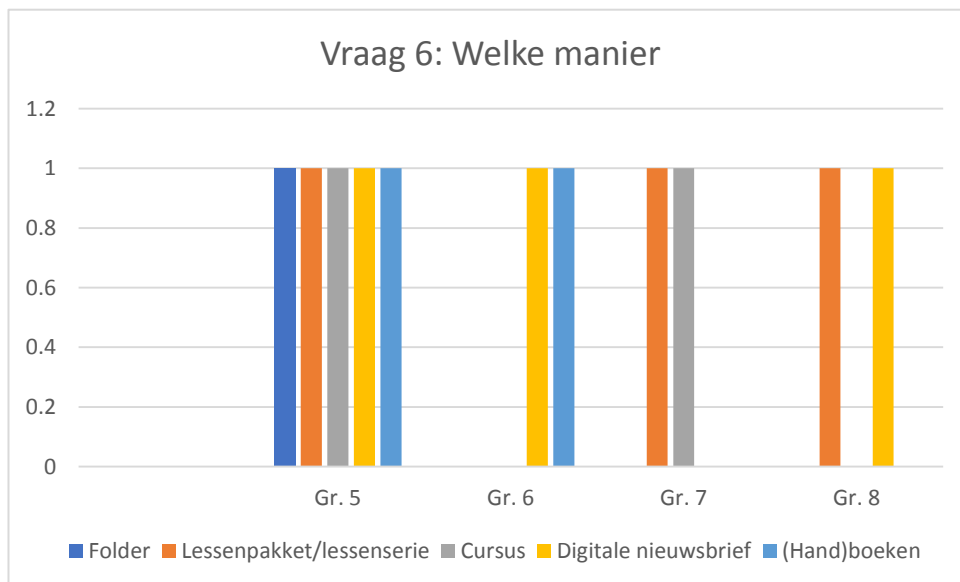
Vraag 3: Pas je wel eens een vorm van sociale media toe in je onderwijs?

Vraag 4: Ben je op de hoogte van de mogelijkheden van sociale media in het onderwijs?

Vraag 5: Zou je daar meer informatie over willen krijgen?

Vraag 6: Zo ja, op welke manier(en)?

Bijlage 8 Opzet lessenserie

Facebook toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is Facebook?

Facebook is een website/app waarop men met elkaar kan communiceren. Dit kan door middel van foto's, video's en discussies. Onder elk bericht dat iemand plaatst, kan er op gereageerd worden.

Facebook biedt twee opties die handig zijn in het onderwijs: pagina's en groepen. Ouders kunnen via pagina's meer betrokken raken bij de lessen van hun leerlingen. Andere Facebookgebruikers (de leerlingen zelf, ouders, overige familieleden) kunnen deze pagina 'liken' waardoor nieuwe bijdragen automatisch op hun eigen pagina verschijnen. Bij groepen bepaal je zelf of de groep open is of gesloten. De beheerder van de pagina kan Facebookgebruikers accepteren, zo wordt er zicht gehouden op wie de pagina kan bekijken. Berichten voor de hele klas kunnen op het prikbord worden geplaatst, zodat iedereen snel op de hoogte is van een gebeurtenis of een mededeling.

Instagram toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is Instagram?

Op de app Instagram kun je foto's en korte video's plaatsen en reageren op andermans foto's en video's. Door gebruik te maken van hashtags en daaropvolgend beschrijving van de foto krijgt je foto een groter bereik. Meer mensen zien jouw foto dan als ze zoeken op die hashtag.

Laat leerlingen foto's maken van hun omgeving. Welke hashtags (bijvoorbeeld #Schoonebeek, #monument) passen goed bij de foto? De leerlingen kunnen hierover met elkaar in discussie gaan, waarom is de hashtag #lelijk niet handig om te gebruiken bij een foto?

Elke leerling heeft zijn of haar eigen talenten. De leerling maakt van zijn of haar talent een fotoserie, stap voor stap een uitleg, zodat anderen dit ook kunnen leren. Zet bij elke foto een duidelijke bijschrift met een instructie.
(Maes & Pijpers, 2013)

YouTube toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is YouTube?

YouTube is een website waarop men video's kan plaatsen. Dit zijn veelal zelfgemaakte video's, variërend van lengte. Gebruikers kunnen de video leuk vinden en erop reageren.

Op YouTube worden ook advertenties, reclames geplaatst. Kinderen moeten leren omgaan met de stroom van reclame – online en op televisie. Dit kan worden toegepast in taallessen, waarin kinderen in teksten informatie leren te ordenen en meningen te herkennen. Reclame kan ook worden gekoppeld aan geschiedenis: propaganda in de Tweede Wereldoorlog.

Video's die viral gaan, is een online filmpje dat zo grappig, spectaculair of ontroerend is, dat mensen het uit eigen beweging 'als een virus' gaan verspreiden. Wat maakt deze video zo speciaal dat miljoenen mensen hem bekijken en delen? Bespreek dat met de leerlingen en kijk of de drie G's erin voorkomen: Grappig, Groot (te maken met emoties) en Groep (van welk merk is het filmpje).

WhatsApp toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is WhatsApp?

WhatsApp is een communicatie app. Je kunt in tweetallen een gesprek voeren, maar ook met een groep mensen. Daarnaast kun je foto's, video's en spraakberichten sturen.

Met WhatsApp kan een klassenapp worden aangemaakt. Hierin kan gecommuniceerd worden tussen leerkracht en leerlingen over het huiswerk, maar ook over de materialen die de leerlingen mee moeten nemen de volgende dag.

Overige sociale media toepassen in het onderwijsprogramma:

Geef aan leerlingen de opdracht een mini-onderneming op te zetten, waarbij leerlingen een (fictief) bedrijfsplan moeten opstellen. Besteed speciale aandacht aan hoe je sociale media kunt inzetten voor het succes van de onderneming.

Laat klasgenoten elkaar online opzoeken op Google. Wat voor informatie vindt hij?

Past dat bij de leerling? Wat vindt de leerling van de opgedane informatie?

Bijlage 9 Reflectie per les

Les 1, 2 en 3: YouTube

Wat ging goed?

De les begon al goed doordat ik eerst de voorkennis ophaalde van de leerlingen: wat wisten ze al van YouTube? Daarna kwam er een stukje geschiedenis van YouTube, wie heeft het bedacht en wat enkele feitjes. De leerlingen vonden dit gedeelte erg interessant. Daarna werd de opdracht uitgelegd en de groepen ingedeeld. Elke groep kreeg een onderwerp (bijvoorbeeld breuken) die ze door middel van een filmpje moesten uitleggen. Elk groepje kreeg een storyboard om hun filmpje in vorm te geven. Tijdens het uitleggen van elk onderwerp en het filmen merkte ik al vrij snel welke leerlingen goed met elkaar konden samenwerken en wie niet.

Wat kan beter?

De tijdsplanning kon beter. De leerlingen waren langer dan verwacht bezig met het maken van de storyboard, waardoor deze les in tweeën of drieën zal worden verdeeld.

Wat vonden de leerlingen van de les?

Vanaf het begin af aan waren de leerlingen enthousiast doordat ik als begin hun favoriete sociale media had gekozen. Tevens vonden ze het interessant om wat (nieuwe) feitjes te leren over YouTube en de geschiedenis daarvan.

Het samenwerken vonden veel leerlingen lastig en gingen daarom zelfstandig iets bedenken. Ik heb ze geprobeerd te stimuleren om samen te werken, ideeën uit te wisselen en daarna ging het bij veel leerlingen wat beter.

Zijn de doelen behaald?

De doelen zijn behaald, de leerlingen hebben geleerd wat YouTube is en waar ze op moeten en kunnen letten tijdens het werken daarmee. Ook hebben ze geleerd wat de kenmerken van een goede video zijn.

Les 4 en 5: WhatsApp - WhatsHappy

Wat ging goed?

Voorafgaand aan de opdracht heb ik de voorkennis opgehaald en de geschiedenis van WhatsApp verteld. De leerlingen moesten eerst zelf 5 dingen opschrijven die je wel doet op WhatsApp en 5 dingen die je niet doet. Daarna werden ze in viertallen verdeeld en moesten ze op twee A3 papieren gezamenlijke punten opschrijven: 5 op What's Wel en 5 op What's Niet. Tot slot hebben we klassikaal gestemd op de punten die op de klassikale poster zouden moeten komen.

Het samenwerken ging met deze opdracht een stuk beter dan bij les 1 tot en met 3.

Wat kan beter?

De tijdsplanning kon beter. De leerlingen waren langer dan verwacht bezig met het maken van de posters, waardoor de les verdeeld werd over twee dagen.

Wat vonden de leerlingen van de les?

De leerlingen vonden het erg interessant dat zij afspraken mochten maken. Ook het samenwerken vonden ze erg leerzaam en er werd in alle groepen goed overleg gevoerd.

Zijn de doelen behaald?

De doelen zijn behaald, de leerlingen hebben geleerd wat WhatsApp is en hebben afspraken met elkaar gemaakt over welke berichten je wel stuurt op WhatsApp en welke niet. Ook hebben ze geleerd hoe ze op een vervelend bericht kunnen reageren.

Les 6: Challenge

Wat ging goed?

De leerlingen waren de afgelopen weken in de ban van challenges oftewel uitdagingen. Challenge: hoeveel marshmallows kan jij in je mond stoppen, hoeveel pennen kun je op elkaar stapelen enzovoort. Daarom bedacht ik ook een challenge: een week lang geen gebruik maken van sociale media. Voorafgaand heb ik een klassengesprek gehouden over verslaafdheid op sociale media. Veel leerlingen denken dat ze niet zonder sociale media konden. De challenge werd ondertekend door vrijwel alle leerlingen en ging de week van start. Ook ik heb meegedaan en na een week hebben we het door middel van linker-rechterkant geëvalueerd. De leerlingen moesten aan de linkerkant van het lokaal gaan staan als ze het de hele week hadden volgehouden, rechterkant als ze het gemakkelijk afgingen, rechterkant als ze nu minder verslaafd zijn enzovoort.

Enkele kinderen waren heel eerlijk en vertelden dat ze het niet vol hadden gehouden, doordat ze het te erg misten. Ik heb die leerlingen geen straf gegeven en ook niet gezegd dat ik teleurgesteld was. Wel dat het jammer was, maar dat ze het in ieder geval geprobeerd hadden.

Wat kan beter?

Deze les ging heel erg goed. Van het starten tot tussendoor vragen hoe het ging en het evalueren. Enige wat beter kon, was de hoeveelheid sociale media gebruik van de leerlingen. Enkele leerlingen kijken alleen af en toe YouTube video's en konden deze challenge met gemak halen.

Wat vonden de leerlingen van de les?

De meningen over de challenge waren verdeeld. De ene helft van de groep vond het "heel vet, zo'n challenge" en de andere helft vond het "maar stom want dat ging ze toch nooit lukken." Een enkeling heeft daarom niet meegedaan. Tijdens de evaluatie was goed te zien wie er eerlijk was over de afgelopen week en wie niet.

Zijn de doelen behaald?

De doelen zijn behaald, de leerlingen hebben geleerd over hun eigen verslaafdheid aan sociale media en hun eigen gebruik.

Les 7: Privacy en veiligheid

Wat ging goed?

De les begon heel spontaan door mijn vraag: wat is een veilig wachtwoord? De leerlingen mochten dat opschrijven op een kladblaadje. Terwijl ik de wachtwoorden in Gynzy overtypete, keken de leerlingen naar twee filmpjes over veilige wachtwoorden, privacy en veiligheid. Tussendoor stopte ik de filmpjes om wat begrippen uit te leggen. Daarna schreven de leerlingen een nieuw wachtwoord op, die voldeed aan de eisen die het filmpje stelde. Deze wachtwoorden typte ik weer over in Gynzy en we vergeleken ze met elkaar. Wat valt er op? Welk wachtwoord is het sterkst en welke nog het zwakst? Wat kan daar aan veranderd worden?

Wat kan beter?

De filmpjes bevatten moeilijke woorden die ik tussendoor heb uitgelegd. Bij een volgende les zouden deze begrippen voorafgaand kunnen worden uitgelegd, zodat de filmpjes niet stilgelegd hoeven te worden.

Wat vonden de leerlingen van de les?

De leerlingen vonden het een hele leerzame les, ze wisten niet dat hun eerste gekozen wachtwoord eigenlijk helemaal niet veilig was. Ook vonden ze het interessant om te zien

welke wachtwoorden er nog meer waren opgeschreven door hun klasgenoten. Het kiezen van het sterkste wachtwoord gebeurde interactief waardoor veel leerlingen ook konden inzien waarom dat het sterkste wachtwoord was.

Zijn de doelen behaald?

De doelen zijn behaald, de leerlingen hebben geleerd wat sterke wachtwoorden zijn en dat je wachtwoorden nooit zomaar moet afgeven.

Les 8: Instagram

Wat ging goed?

De les begon heel open door een open vraag te stellen aan de leerlingen: wat zie je op deze foto? Op de foto zagen ze een jongen (een YouTuber, Enzo Knol) die op vakantie was aan een meer. Veel leerlingen vonden het een leuke foto en als reactie op die foto schreven ze dan ook veelal op: leuke foto, hoop dat je het leuk hebt, je bent al lekker bruin.

Ik liet enkele reacties zien die waren geplaatst op Instagram, op diezelfde foto. Welke reacties vinden zij goed en passen ook goed bij de reactie? Welke reacties vinden zij niet kunnen en waarom niet? Hier hebben we hele mooie klassengesprekken over gehad, ook over mensen die "geld of spullen weggeven" als je hen volgt. Is dat echt zo? Waarom zouden ze dat zeggen?

Wat kan beter?

Geen op- of aanmerkingen bij deze les. Een vervolgactiviteit had kunnen zijn dat de leerlingen met hun telefoon/tablet zelf foto's maakten en hashtags mochten plaatsen.

Wat vonden de leerlingen van de les?

De leerlingen waren geïntrigeerd door de foto van Enzo Knol. Niet iedereen kende hem maar ze legden elkaar heel mooi uit wie dat is. Ook vonden ze het prettig om reacties met elkaar uit te wisselen: wat heb jij opgeschreven, waarom heb je dat opgeschreven?

Zijn de doelen behaald?

De doelen zijn behaald, de leerlingen hebben geleerd wat Instagram is en welke reacties goed passen bij een foto en welke niet. Ook kunnen ze nu berichten filteren op waarheid, moet je alles maar geloven wat er staat?

Les 9: Stellingen

Wat ging goed?

Bij de laatste les wilde ik een aantal stellingen voorleggen aan de leerlingen in het algemeen over sociale media en mediawijsheid. Ook toetste ik hiermee de doelen van afgelopen lessen nog een keer en kwamen er enkele vragen voorbij die ze in de enquête ook hadden gehad. De leerlingen lieten door middel van hun wisbordje zien of ze het ermee eens waren of niet. Ik besprak de antwoorden met de leerlingen en ze mochten het in tweetallen met elkaar uitwisselen.

Wat kan beter?

De concentratie was die les erg laag en ik heb enkele werkvormen ingezet (overleg in tweetal, ga staan als je het ermee eens bent) om de concentratie hoger te houden. Dit kan echter sowieso toegepast worden in de les.

Wat vonden de leerlingen van de les?

Enkele stellingen waren nieuw voor de leerlingen en het juiste antwoord vonden sommige leerlingen soms lastig te geloven. Kunnen bedrijven echt achter al je gegevens komen? En mag dat zomaar?

Zijn de doelen behaald?

De doelen zijn behaald, de leerlingen hebben geleerd hoe ze hun mening kunnen uiten en verwoorden door middel van stellingen. Ook hebben we doelen van vorige lessen herhaald en vrijwel alle leerlingen wisten die vragen goed te beantwoorden.

Wijs worden in sociale media

Voor wie en wat?

Deze folder is bedoeld voor ouders en leerkrachten met kinderen in de groepen 5 tot en met 8.

In deze folder zullen de verschillende vormen van sociale media worden beschreven en daarbij lessuggesties worden gegeven. Ook staat er een checklist in: wat plaats je wel en niet op het internet?

Wat zijn sociale media?

Sociale media zijn niet meer weg te denken uit de 21^e eeuw. De generatie die nu geboren wordt, groeit op in het digitale tijdperk. Al op zeer jonge leeftijd zullen ze in contact komen met smartphones, tablets, televisies en andere technologische apparaten.

Sociale media is een speciale vorm van media, het is vooral gericht op het sociale aspect. Het sociale aspect houdt in dat er onderling met elkaar gecommuniceerd kan worden, onder en met elkaar informatie uit wisselen en delen is een van

de belangrijkste en meest gebruikte functies die sociale media bieden.

Toepassing van sociale media:

- Eigen bronnen publiceren zoals foto's (Flickr, Tinypic), video's (YouTube, Snapchat), presentaties (Prezi, Slide-share).
- Anderen kunnen de bronnen beoordelen en van trefwoorden voorzien.
- Bronnen rond een thema of vraag verzamelen op één locatie. Dit wordt ook wel 'content curation' genoemd (Welke, Pinterest).
- Blogging en microblogging: het delen van kennis, ervaringen en ideeën/meningen (Blogger, Wordpress, Twitter).
- Dialogen en debat (LinkedIn, Fora).
- Kennisconstructie in wiki-achtige omgevingen (Wikipedia, Wikia) individuen stellen stukjes kennis beschikbaar die samen een 'body of knowledge' vormen.

Kinderen in de leeftijd van 8-12 jaar gebruiken de volgende sociale media het meest:

- YouTube (video's bekijken en erop reageren)
- WhatsApp (chatten, foto's/video's sturen)

- Uitwisselen van bestanden (WeTransfer, Dropbox).
- Maken van afspraken (Datumprikker, Doodle).
- Instagram (foto's/video's plaatsen en erop reageren)
- Snapchat (korte foto's/video's plaatsen, zijn slechts kort zichtbaar)
- Musical.ly (playbacken op muziek)
- Facebook (foto's, video's, berichten plaatsen, delen en erop reageren)
- Twitter (foto's, video's, berichten plaatsen, delen en erop reageren)

Waarom werken met sociale media?

Vanaf groep 5 neemt de interesse in sociale media toe. Kinderen bekijken steeds meer filmpjes op YouTube en voeren gesprekken met familieleden of klasgenoten op WhatsApp. Omgaan met sociale media hoort thuis in het hedendaagse onderwijs, het onderwijs van de 21ste eeuw. Vrijwel alle aspecten van de 21e eeuwse vaardigheden passen bij het media wijs worden. (SLO & Kennisnet, 2016)

Lessuggesties

YouTube:

Hoe maak je een goede video?

Elk groepje leerlingen krijgt een onderwerp waar zij een (instructie) video over gaan maken.

Eerst vullen zij een storyboard in: in welke volgorde komen de shots? Bij voldoende opnameapparatuur/computers kunnen de leerlingen het filmpje zelf opnemen en bewerken in een programma als Windows MovieMaker.

WhatsApp:

De les "WhatsHappy" laat de leerlingen nadenken over de dingen die je wel (What's Wel) en de dingen die je niet (What's Niet) moet doen op WhatsApp.

Instagram:

Op Instagram worden vaak reacties achtergelaten die niets te maken hebben met de foto. Laat de leerlingen een foto zien, wat zouden zij voor reactie plaatsen? Laat vervolgens wat reacties zien. Welke passen goed bij de foto en welke niet?

Privacy:

Wat is volgens de leerlingen een veilig wachtwoord? Na het kijken van enkele filmpjes

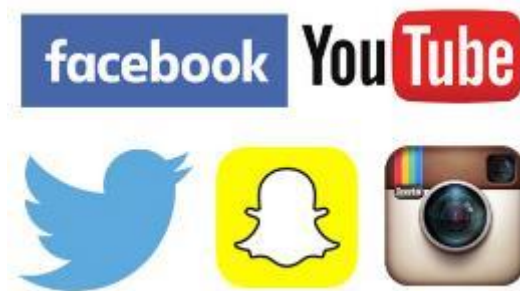
weten de leerlingen wat sterke wachtwoorden zijn en kunnen hun wachtwoord nog verbeteren, zodat het wel een sterk of een nog sterker wachtwoord is.

Checklist:

Wat zet je wel of niet op het internet?

- Kan ik zelf hierdoor in de problemen komen?
- Kan iemand die toegang heeft tot mijn tekst, foto of video dit vervelend vinden?
- Kan iemand dit mogelijk verkeerd begrijpen/interpreteren? Kunnen mijn familieleden, vrienden of anderen hierdoor in de problemen komen?
- Kan dit later, in een andere situatie, tegen mij gebruikt worden?
- Wil ik dat iedereen die dit kan vinden, dit van me te weten komt?

(Mijland, 2012)

Meer weten?

www.mediawijsheid.nl

<https://www.kennisnet.nl/digitale-vaardigheden/mediawijsheid/>

<https://www.leraar24.nl/mediawijsheid/>

<http://mijnkindonline.nl/>

<http://mijnkindonline.nl/publicaties/lesmateriaal/watshappy>

Koning, P. (z.j.). #mediawijsheid in de klas. 's-Hertogenbosch, Nederland: Koning Willem College

Mijland, E. (2012). *Smihopedia - Aan de slag met sociale media in het onderwijs!* Middelbeers: InnoDoks.

Pijpers, R. (2012). Inspiratieboek sociale media op de basisschool. *De leerkracht maakt het verschil*. Rotterdam, Nederland: Veenman+.

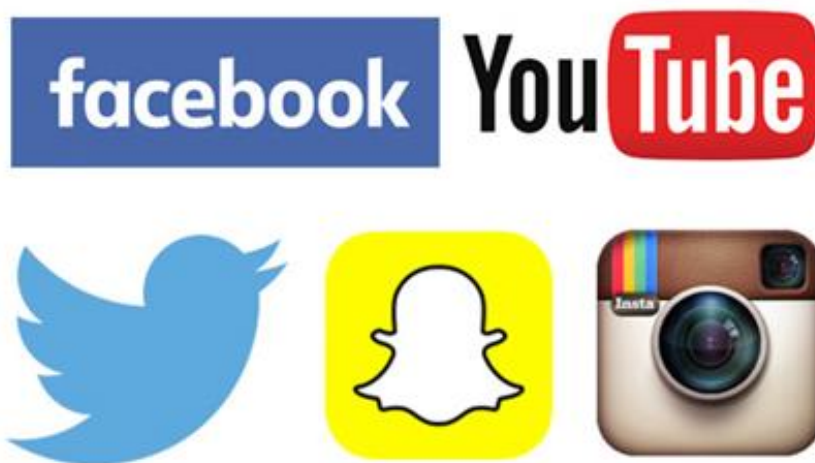
Pijpers, R. (2013). Mediawijsheid op de basisschool. *Succesverhalen van 21 leerkrachten*. Rotterdam, Nederland: Veenman+.

Slegers, M. (2012). *Soci@l kids - je kind op sociale media*. Schiedam: Scriptum.

Sociale media in de bovenbouw

Zesdelige lessenserie over hoe sociale media toe te passen is in het hedendaagse onderwijs.

Inhoudsopgave

Wat zijn sociale media?

Waarom werken met sociale media?

Lessenserie

Meer informatie

Bijlagen

Wat zijn sociale media?

Sociale media zijn niet meer weg te denken uit de 21^e eeuw. De generatie die nu geboren wordt, groeit op in het digitale tijdperk. Al op zeer jonge leeftijd zullen ze in contact komen met smartphones, tablets, televisies en andere technologische apparaten.

Sociale media is een speciale vorm van media, het is vooral gericht op het sociale aspect. Het sociale aspect houdt in dat er onderling met elkaar gecommuniceerd kan worden, onder en met elkaar informatie uit wisselen en delen is een van de belangrijkste en meest gebruikte functies die sociale media bieden.

Sociale media kunnen voor de volgende doeleinden worden gebruikt:

- Het publiceren van eigen bronnen zoals foto's (Flickr, Tinypic), video's (YouTube, Snapchat) en presentaties (Prezi, Slide-share).
Anderen kunnen de bronnen beoordelen en van trefwoorden voorzien.
- Het verzamelen van bronnen rond een thema of vraag op één locatie. Dit wordt ook wel 'content curation' genoemd (Welke, Pinterest).
- Blogging en microblogging: het delen van kennis, ervaringen en ideeën/meningen (Blogger, Wordpress, Twitter).
- Het voeren van dialogen en debat (LinkedIn, Fora).
- Kennisconstructie in wiki-achtige omgevingen (Wikipedia, Wikia) individuen stellen stukjes kennis beschikbaar die samen een 'body of knowledge' vormen.

Waarom werken met sociale media?

Vanaf groep 5 neemt de interesse in sociale media toe. Kinderen bekijken steeds meer filmpjes op YouTube en voeren gesprekken met familieleden of klasgenoten op WhatsApp. Omgaan met sociale media hoort thuis in het hedendaagse onderwijs, het onderwijs van de 21ste eeuw. Vrijwel alle aspecten van de 21e eeuwse vaardigheden passen bij het media wijs worden. (SLO & Kennisnet, 2016)

Ook sluiten deze lessen aan bij de volgende kerndoelen:

Kerndoel 37

De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

In groep 5/6 leren de leerlingen over samenleven, waarden en normen. Deze les gaat over vooroordelen, stereotypen en tolerantie, vrijheid van meningsuiting en het tonen van respect.

Kerndoel 35

De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

Vanaf groep 5 leren de leerlingen dat commerciële en sociale invloeden hebben op de consumptie.

Kinderen in de leeftijd van 8-12 jaar gebruiken de volgende sociale media het meest:

- YouTube (video's bekijken en erop reageren)
- WhatsApp (chatten, foto's/video's sturen)
- Uitwisselen van bestanden (WeTransfer, Dropbox).
- Maken van afspraken (Datumrikker, Doodle).
- Instagram (foto's/video's plaatsen en erop reageren)
- Snapchat (korte foto's/video's plaatsen, zijn slechts kort zichtbaar)
- Musical.ly (playbacken op muziek)
- Facebook (foto's, video's, berichten plaatsen, delen en erop reageren)
- Twitter (foto's, video's, berichten plaatsen, delen en erop reageren)

Facebook toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is Facebook?

Facebook is een website/app waarop men met elkaar kan communiceren. Dit kan door middel van foto's, video's en discussies. Onder elk bericht dat iemand plaatst, kan er op gereageerd worden.

Facebook biedt twee opties die handig zijn in het onderwijs: pagina's en groepen. Ouders kunnen via pagina's meer betrokken raken bij de lessen van hun leerlingen. Andere Facebookgebruikers (de leerlingen zelf, ouders, overige familieleden) kunnen deze pagina 'liken' waardoor nieuwe bijdragen automatisch op hun eigen pagina verschijnen. Bij groepen bepaal je zelf of de groep open is of gesloten. De beheerder van de pagina kan Facebookgebruikers accepteren, zo wordt er zicht gehouden op wie de pagina kan bekijken. Berichten voor de hele klas kunnen op het prikbord worden geplaatst, zodat iedereen snel op de hoogte is van een gebeurtenis of een mededeling.

Instagram toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is Instagram?

Op de app Instagram kun je foto's en korte video's plaatsen en reageren op andermans foto's en video's. Door gebruik te maken van hashtags en daaropvolgend beschrijving van de foto krijgt je foto een groter bereik. Meer mensen zien jouw foto dan als ze zoeken op die hashtag.

Laat leerlingen foto's maken van hun omgeving. Welke hashtags (bijvoorbeeld #Schoonebeek, #monument) passen goed bij de foto? De leerlingen kunnen hierover met elkaar in discussie gaan, waarom is de hashtag #lelijk niet handig om te gebruiken bij een foto?

Elke leerling heeft zijn of haar eigen talenten. De leerling maakt van zijn of haar talent een fotoserie, stap voor stap een uitleg, zodat anderen dit ook kunnen leren. Zet bij elke foto een duidelijke bijschrift met een instructie.

(Maes & Pijpers, 2013)

YouTube toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is YouTube?

YouTube is een website waarop men video's kan plaatsen. Dit zijn veelal zelfgemaakte video's, variërend van lengte. Gebruikers kunnen de video leuk vinden en erop reageren.

Op YouTube worden ook advertenties, reclames geplaatst. Kinderen moeten leren omgaan met de stroom van reclame – online en op televisie. Dit kan worden toegepast in taallessen, waarin kinderen in teksten informatie leren te ordenen en meningen te herkennen.

Reclame kan ook worden gekoppeld aan geschiedenis: propaganda in de Tweede Wereldoorlog.

Video's die viral gaan, is een online filmpje dat zo grappig, spectaculair of ontroerend is, dat mensen het uit eigen beweging 'als een virus' gaan verspreiden. Wat maakt deze video zo speciaal dat miljoenen mensen hem bekijken en delen? Bespreek dat met de leerlingen en kijk of de drie G'S erin voorkomen: Grappig, Groots (te maken met emoties) en Groep (van welk merk is het filmpje).

WhatsApp toepassen in het onderwijsprogramma:

Wat is WhatsApp?

WhatsApp is een communicatie app. Je kunt in tweetallen een gesprek voeren, maar ook met een groep mensen. Daarnaast kun je foto's, video's en spraakberichten sturen.

Met WhatsApp kan een klassenapp worden aangemaakt. Hierin kan gecommuniceerd worden tussen leerkracht en leerlingen over het huiswerk, maar ook over de materialen die de leerlingen mee moeten nemen de volgende dag.

Overige sociale media toepassen in het onderwijsprogramma:

Geef aan leerlingen de opdracht een mini-onderneming op te zetten, waarbij leerlingen een (fictief) bedrijfsplan moeten opstellen. Besteed speciale aandacht aan hoe je sociale media kunt inzetten voor het succes van de onderneming.

Laat klasgenoten elkaar online opzoeken op Google. Wat voor informatie vindt hij?

Past dat bij de leerling? Wat vindt de leerling van de opgedane informatie?

Lessenserie

Start:

Afnemen van de nulmeting enquête, klassikaal maar zelfstandig. Leg enkele vragen uit indien nodig. Aan de hand van deze enquête is het gebruik van sociale media in de groep zichtbaar. Zie bijlage 1.

Start voorafgaand aan de lessenserie:

Afnemen van de eerste enquête, klassikaal maar zelfstandig. Leg de vragen uit indien nodig. Aan de hand van deze enquête wordt de huidige kennis op het gebied van mediawijsheid zichtbaar. Zie bijlage 2.

Les 1: YouTube

Tijd: ongeveer 3x 60 minuten

Benodigdheden:

- Digibord
- Presentatie met achtergrondinformatie over YouTube (bijlage 3)
- Storyboards (2 per viertal) (bijlage 3)
- Eventueel:
Camera's/tablets/telefoons om de filmpjes op te nemen.

Deze les is op te delen in 3 delen: de start + deel verwerking, verwerking en afsluiting.

Start:

Start met de voorkennis van de leerlingen, wat weten ze al over YouTube? Dit kan klassikaal, maar individueel of in groepjes worden opgeschreven.

Presenteer de presentatie aan de leerlingen, hierin wordt achtergrondinformatie over YouTube gegeven.

Verwerking:

Deel de leerlingen in viertallen. Elk viertal krijgt 2 storyboards en een onderwerp waarover zij een uitlegfilmpje moeten maken. Bijvoorbeeld cijferen, dit groepje legt uit hoe je cijferend moet optellen. Elk tweetal maakt een storyboard met daarin het verloop van de uitleg. Daarna overleggen ze met het andere tweetal en komen ze tot één storyboard die hun uitleg laat zien. Wat zeggen ze bij elke stap? Wat zeg je in het begin en het einde van de video? De leerlingen zouden voorbeeldvideo's kunnen bekijken op de computer/tablets. Laat de leerlingen oefenen hoe ze hun onderwerp zouden uitleggen. Loop rond en geef tops en tips aan de leerlingen.

Afsluiting:

De leerkracht of de leerling(en) kan de groepjes filmen terwijl ze aan hun onderwerp aan het uitleggen zijn. De leerlingen geven de groepjes tops en tips; was hun uitleg goed, waarom wel of niet? Wat had dan beter kunnen gaan?

Les 2: WhatsApp

Tijd: ongeveer 2x 60 minuten

Benodigdheden:

- Digibord
- Presentatie met achtergrondinformatie over WhatsApp
- Witte A3 papieren (2 per viertal)
- Materialen(bijvoorbeeld stiften) om de posters te maken
- Klassikale poster (bijlage 4)

Deze les is ook te vinden op:

<http://mijnkindonline.nl/publicaties/lesmateriaal/whatshappy>

Start:

Geef de leerlingen individueel de opdracht om 3-5 afspraken op te schrijven over wat je wel en niet moet doen op WhatsApp. Het gaat hierbij om fatsoenregels. Ze mogen tijdens deze opdracht niet met elkaar overleggen.

Verwerking:

Verdeel de leerlingen in groepjes van 4. Elke groep krijg twee vellen A3 papier en stiften. Op het ene vel schrijven ze What's Niet en op het andere vel What's Wel. Elk groepje moet nu uit de afspraken die zij hebben opgeschreven tot 3 gezamenlijke afspraken per vel komen. Wat doe je wel en wat doe je niet? Meerdere afspraken mag ook, eerst overleggen en dan pas schrijven.

Afsluiting:

Hang de vellen op in de klas en laat elk groepje kort toelichten wat ze hebben opgeschreven en waarom ze dat vinden. Maak vervolgens klassikaal één gezamenlijke poster, die te vinden is in bijlage 4.

Les 3: Challenge (uitdaging), een week zonder sociale media

(ja, ook voor de leerkracht 😊)

Tijd: 2 momenten, elk zo'n 30 minuten

Deze les is op te delen in twee lessen: 1 start en 1 evaluatie.

Benodigdheden:

- Digibord
- Poster (voorbeeld in bijlage 5)

Start:

Leg de leerlingen de stelling voor: ik kan geen week zonder sociale media. Wie kan dat wel en wie niet? Waarom denk je? Laat de leerlingen eventueel overleggen in tweetallen. Vertel aan de leerlingen dat we een challenge aangaan, een uitdaging. De leerkracht daagt de leerlingen uit om een week zonder sociale media door te brengen. Wie doet er mee?

Verwerking:

Maak met de klas een afspraken poster: wij gaan deze week niet:

Voorbeelden: online gamen, chatten, Facebook, WhatsAppen, YouTube filmpjes kijken enzovoort.

Maak afspraken met elkaar: wanneer mag je wel een WhatsAppje sturen? Mag juf/meester wel een informatief YouTube filmpje laten zien?

De leerlingen ondertekenen de gezamenlijke poster en de week zonder sociale media gaat in.

Afsluiting:

Na een week de bevindingen evalueren: wie ging het gemakkelijk af? Wie heeft er een beetje gesmokkeld? Wat heb je in de plaats van sociale media gedaan? Zou je dit vaker willen doen?

Les 4: Privacy en veiligheid

Tijd: ongeveer 60 minuten

Benodigdheden:

- Digibord
- Papieren om aantekeningen te maken
- Filmpjes: <https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3075/Het%20Kantoor%20163>
https://www.youtube.com/watch?v=uRT_-Qp9Ef4
<https://www.youtube.com/watch?v=sCMotoEV3TY>

Start:

Geef elke leerling een blaadje waarop ze kunnen schrijven. Laat ze een – volgens hun – veilig wachtwoord opschrijven. Wissel de wachtwoorden klassikaal of in tweetallen uit. Wat is eigenlijk een veilig wachtwoord?

Verwerking:

De leerlingen bekijken de filmpjes. Bespreek de filmpjes kort met de leerlingen; waar moet een veilig en sterk wachtwoord aan voldoen? De leerlingen mogen nu hun oude wachtwoord “sterker” maken. Bespreek daarna weer klassikaal of in tweetallen, wat hebben ze eraan veranderd? Voldoet het nu aan de eisen?

Afsluiting:

Type zelf of laat de leerlingen typen, de wachtwoorden over. Laat deze zien op het Digibord. De leerlingen gaan stemmen op het beste wachtwoord. Waarom is dit zo’n sterk wachtwoord? Voldoet het wachtwoord aan alle eisen?

Les 5: Instagram

Tijd: ongeveer 60 minuten

Benodigdheden:

- Digibord
- Papieren om aantekeningen te maken
- Foto van Instagram (bijlage 5)
- Reacties op de foto, geprint per groepje (bijlage 5)
(een andere foto met reacties mag natuurlijk ook)

Start:

Laat de foto aan de leerlingen zien. Op een blaadje schrijven zij op **wat** ze zien, niet **wie** ze zien.

Daarna mogen ze opschrijven **welke** reactie zij achter zouden laten. Bespreek beide stappen klassikaal met de leerlingen. Op de foto zien ze Enzo Knol, een bekende YouTuber die op vakantie is.

Verwerking:

Geef elk groepje het stapeltje papieren met daarop de reacties op de foto. Laat ze opschrijven welke reacties ze passend vinden bij de foto en welke niet. Waarom passen ze er wel of niet bij? Zou je zelf deze reacties plaatsen?

Bespreek de bevindingen van de leerlingen klassikaal.

Afsluiting:

Bespreek enkele reacties wat verdieperder: zou je écht geld krijgen als je de 100e volger bent? Waarom wil die persoon dat je met hem/haar chatten?

Les 6: Stellingen

Tijd: ongeveer 30 minuten

Benodigdheden:

- Digibord
- Rode/groene kaartjes of andere manier waarop leerlingen kunnen laten zien dat ze ergens mee eens of oneens zijn
- Stellingen (zie bijlage 6)

Andere stellingen kunnen natuurlijk ook worden toegepast.

Start:

De leerlingen maken in groepjes of klassikaal een woordweb waarop woorden worden geschreven die passen bij sociale media. Vergelijk dit woordweb met de eerste, wat zijn de overeenkomsten en de verschillen?

In deze les wordt de kennis van de leerlingen getest door middel van stellingen, maar ook nog niet bestaande kennis over sociale media wordt getest.

Verwerking:

Lees de stellingen voor en laat de leerlingen kiezen of ze het ermee eens of oneens zijn. Bespreek de stellingen en de bevindingen.

Afsluiting:

Laat de leerlingen opschrijven wat ze van de lessenserie hebben geleerd. Wat vonden ze ervan, wat hebben ze geleerd en waar willen ze nog meer informatie over?

Einde lessenserie:

Afnemen van de enquête, klassikaal maar zelfstandig. Leg de vragen uit indien nodig.

Deze enquête is dezelfde als die voor de lessenserie werd afgenomen.

Aan de hand van deze enquête wordt de huidige kennis op het gebied van mediawijsheid zichtbaar. Zie bijlage 2.

Meer informatie

www.mediawijsheid.nl

<https://www.kennisnet.nl/digitale-vaardigheden/mediawijsheid/>

<https://www.leraar24.nl/mediawijsheid/>

<http://mijnkindonline.nl/>

<http://mijnkindonline.nl/publicaties/lesmateriaal/whatshappy>

Koning, P. (z.j.). #mediawijsheid in de klas. 's-Hertogenbosch, Nederland: Koning Willem College

Mijland, E. (2012). *Smihopedia - Aan de slag met sociale media in het onderwijs!* Middelbeers: InnoDoks.

Pijpers, R. (2012). Inspiratieboek sociale media op de basisschool. *De leerkracht maakt het verschil*. Rotterdam, Nederland: Veenman+.

Pijpers, R. (2013). Mediawijsheid op de basisschool. *Succesverhalen van 21 leerkrachten*. Rotterdam, Nederland: Veenman+.

Slegers, M. (2012). *Soci@l kids - je kind op sociale media*. Schiedam: Scriptum.

Bijlagen lessenserie

Bijlage 1 Nulmeting enquête

Sociale media

Vraag 1: Welke sociale media gebruik je zelf?

- ☐ Facebook
- ☐ Twitter
- ☐ Instagram
- ☐ Snapchat
- ☐ WhatsApp
- ☐ YouTube
- ☐ Anders, namelijk

.....

.....

Vraag 2: Hoeveel uur per dag zit je ongeveer op sociale media?

- ☐ 30 minuten
- ☐ 1 uur
- ☐ 1-2 uur
- ☐ 2-3 uur
- ☐ Langer dan 3 uur

Vraag 3: Hoe vaak plaats je iets op sociale media?

- ☐ Elke dag
- ☐ Eens in de paar dagen
- ☐ Alleen als ik iets echt nuttigs te vertellen heb

Vraag 4: Wat plaats je zoal op sociale media en op welke plaats je dat?

.....

.....

.....

WhatsApp

Vraag 1: Zit je op WhatsApp?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 2: Met wie voer je gesprekken?

.....

.....

Vraag 3: Heb je weleens een positieve ervaring gehad op WhatsApp?

.....

.....

Vraag 4: Heb je weleens een negatieve ervaring gehad op WhatsApp?

.....

.....

Vraag 5: Heb je het er toen over gehad met je ouders? Hoe reageerden zij?

.....

.....

YouTube

Vraag 1: Kijk je weleens YouTube video's?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 2: Wat voor soort video's kijk je dan?

.....

.....

.....

Vraag 3: Hoe vaak in de week kijk je naar YouTube video's?

- ☐ Elke dag
- ☐ Om de dag

Vraag 4: Welke YouTubers/YouTube kanalen ken je?

.....

.....

.....

Vraag 4: Weten je ouders dat je naar deze video's kijkt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Vraag 5: Kijken zij weleens mee met de video's, kijken ze die zelf ook en/of praten ze er weleens over met je?

.....

.....

.....

Vraag 6: Heb je weleens een positieve ervaring gehad op YouTube?

.....

.....

Vraag 7: Heb je weleens een negatieve ervaring gehad op YouTube?

.....

.....

Vraag 8: Heb je het er toen over gehad met je ouders? Hoe reageerden zij?

.....

.....

.....

Bijlage 2 Enquête voorafgaand aan en na de lessenserie

	Eens	Oneens
1. Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van	☐	☐
2. Als ik iets verwijder, dan is het voorgoed weg en kan het niet worden teruggevonden.	☐	☐
3. Het bereik van een bericht is niet groot, dat bericht gaat niet verder dan mijn vriendengroep.	☐	☐
4. Als ik belangrijke informatie wil opzoeken, zoek ik eerst informatie op sociale media.	☐	☐
5. Je bent verslaafd aan sociale media als je elke dag er minimaal 2 uur aan besteedt.	☐	☐
6. Ik kan geen week zonder sociale media.	☐	☐
7. Foto's van Snapchat verdwijnen na een tijd en kunnen niet opgeslagen worden.	☐	☐
8. Ik heb weleens gelogen in een bericht dat ik heb geplaatst.	☐	☐
9. Ik voel mezelf zelfverzekerder op sociale media.	☐	☐
10. Ik praat alleen met leeftijdsgenootjes op sociale media.	☐	☐
11. Ik denk dat mijn gegevens veilig zijn bij wie ik ze afgeef.	☐	☐
12. Ik behandel anderen op social media zoals ik zelf ook behandeld wil worden.	☐	☐
13. Een leugentje om bestwil moet kunnen op sociale media.	☐	☐

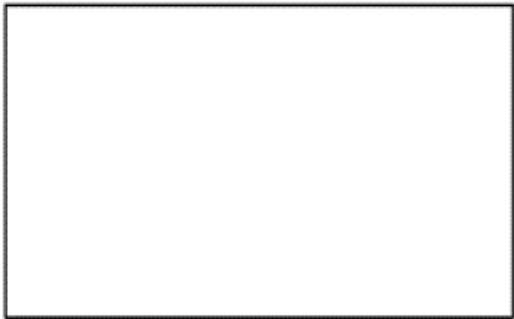
Uitleg

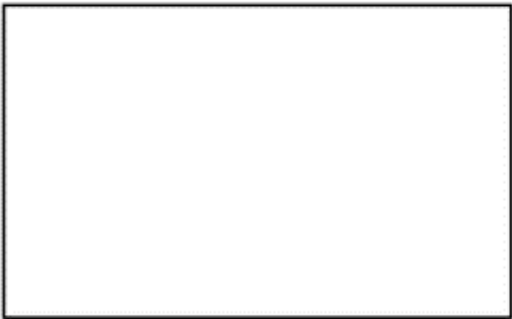
Bij de volgende vragen kun je vijf verschillende antwoorden geven. De antwoorden zijn opgebouwd zoals hieronder is aangegeven.

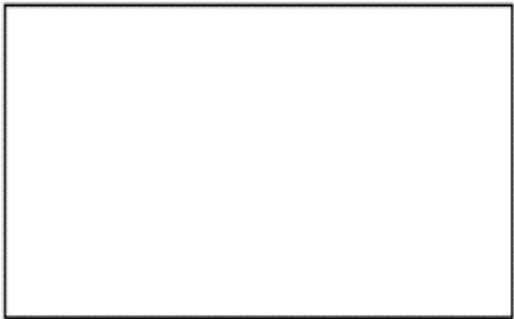
- Zeer mee oneens
- Mee oneens
- +/- Neutraal
- + Mee eens
- ++ Zeer mee eens

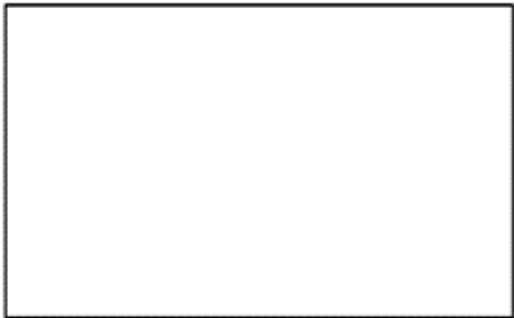
	--	-	+/-	+	++
1. Ik vind mijzelf mediawijs.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Zonder gebruik te maken van sociale media hoor je er niet bij.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Communiceren doe je vooral op sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Wat ik op het sociale media plaats, heb ik later geen last van.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik plaats niet snel privacygevoelige gegevens in het openbaar.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vind dat een YouTuber een voorbeeld voor me kan zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Als mijn klasgenoten iets hebben, wil ik dat ook hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Als mijn favoriete YouTuber(s) hetzelfde hebben, wil ik dat ook.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Als een YouTuber mij aanspoort om te stemmen/iets te kopen, ben ik sneller geneigd dat te doen.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Een goede reputatie op sociale media is belangrijk voor mij.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Veel vrienden/volgers op sociale media is belangrijk voor mij.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ik ben verslaafd aan sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Als ik iets niet mooi vind, zeg ik dat in de reacties op een respectvolle manier.	☐	☐	☐	☐	☐

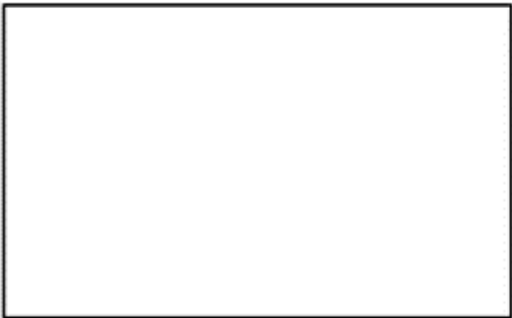
Bijlage 3 YouTube

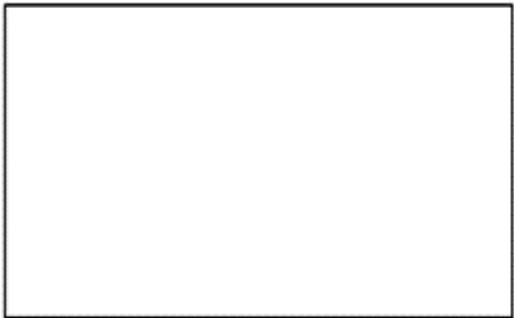

Presentatie YouTube

Geschiedenis:

Lancering op Valentijnsdag 2005

Eerste video: Me at the zoo

Youtube is opgericht in 2005 door 3 medewerkers van PayPal

Youtube was eerst bedoeld als video dating website

Youtube is later verkocht aan Google voor 1,65 miljard

Stellingen:

YouTube kan je instellen in 76 verschillende talen.

Youtube is geblokkeerd in China, Turkmenistan, Syrië, Bangladesh, Iran, Pakistan, Sudan en Tadjikistan

Meest bekeken industrie op YouTube:

Elektronica

Aantal actieve YouTube gebruikers:

1 miljard

Wist je dat?

50 jaar is nodig om alle uploads van 1 dag te bekijken

Het bedrag dat adverteerders aan YouTube besteedden in 2013:

\$5.6 miljard

Gemiddeld aantal YouTube video-views per dag op de mobiele telefoon:

1 miljard

Iedere minuut:

300 uur aan video's

Winst van YouTube uit digitale reclames in 2013:

\$1.96 billion

Land met 's werelds meest fanatieke YouTube gebruikers:

Saudi Arabië met 90 miljoen views per dag

Meest bekeken YouTube video allertijden:

Gangnam Style van PSY met meer dan 2 miljard (!) views

De gemiddelde lengte van een YouTube-video in de onderzochte periode is 4 minuten en 12 seconden.

Bijlage 4 WhatsApp

Presentatie WhatsApp

WhatsApp:

Samentrekking van:

What's up (hoe is het?

en

Application (applicatie)

Het ontstaan:

Jan Koum uit Oekraïne

Samen met oud-collega Brian Acton

Zij werkten bij Yahoo

Hij wilde een app bouwen die het mogelijk zou maken om statussen met je contacten te delen.

In 2009 werd het beschikbaar.

Nu:

Beschikbaar in 30 talen

1 miljard actieve gebruikers

Per dag 42 miljard berichten

Waaronder 1,6 miljard afbeeldingen

en 250 miljoen video's

Facebook nam WhatsApp over voor 19 miljard dollar

Weinig inkomsten:

Naar verluidt had het bedrijf in 2013 een omzet van 20 miljoen, zo'n 5 cent per gebruiker.

Statussen te sturen naar contacten.

End to end encryptie: je berichten zijn alleen door de ontvanger te lezen

Buurgroepen: tot 40% minder inbraken

WHATSHAPPY

DE CHATAFSPRAKEN VAN

WHAT'S NIET

1

2

3

4

5

6

WHAT'S WEL

1

2

3

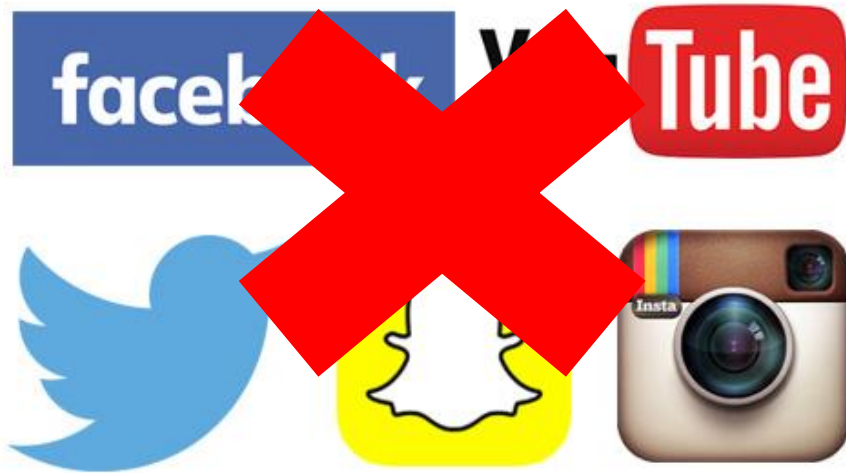
4

5

6

Bijlage 5 Challenge/uitdaging

Ga ik er beter van slapen?

Krijg ik last van FOMO?
(Fear of missing out
Bang om er niet bij te horen)

Hoeveel mis ik nu echt?

Hoe ga ik met andere communiceren?

Hoe vul ik mijn vrije tijd in?

Heb ik meer vrije tijd?

Word ik er rustiger van?

Hierbij gaan wij de uitdaging aan!

Wij gaan een week zonder de volgende sociale media:

Regels en afspraken, wat mag wel?

Bijlage 6 Instagram

Reacties

loi enzo wil
je alsjeblieft een foto van ons liken en tot
de meeting in den haag

19u 2 vind-ik-leuks Beantwoorden

Wil je nog een keer een potje
rust opnemen?

19u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

Mooie foto ❤️❤️
@enzoknol

19u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

g @ja ben je gay?

19u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

Genieten! ❤️❤️

19u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

19u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

.. .. 🥰🥰 mooi buikiee 😂😂

19u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

Is de winactie van het

Een reactie toevoegen...

Plaatsen

Reacties

kneus en ik ga weg op krosfiets valt er iets naast me fiets!💕💕

1d 2 vind-ik-leuks Beantwoorden

Waauw knapperd💕💕 dit word mijn nieuwe achtergrond💕💕

1d 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

eerlijk DM

Geld verdienen

1d 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

Weet iemand Waneer die actie komt van dat board gemaakt van doppen

1d 2 vind-ik-leuks Beantwoorden

Omg Enzo!💕💕

1d 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

- - @t die dea er al

1d Beantwoorden

Een reactie toevoegen...

Plaatsen

Reacties

18u 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

SIXPACK

OMG JE HEBT EEN

18u Beantwoorden

Volg mij

18u Beantwoorden

Je stinkt

18u Beantwoorden

Dikke Vette Peace 🙌🙌

🙌🙌🙌🙌🙌🙌🙌🙌🙌🙌🙌🙌

17u Beantwoorden

enzo ik weet nog iets
voor boerderie demirie maak vakantie
huisjes voor de bewoners

17u Beantwoorden

Enzo, je moet weer is een
Hide & Seek of een Eggwars video
opnemen met Milan, Link en Jeremy!!!!

17u 3 vind-ik-leuks Beantwoorden

Een reactie toevoegen...

Plaatsen

Reacties

Leuke foto

15u

1 vind-ik-leuk

Beantwoorden

Hoop dat het leuk was

15u

1 vind-ik-leuk

Beantwoorden

@sterm_c zie ik jou

ineens reageren😂

15u

1 vind-ik-leuk

Beantwoorden

logc: Wil jij meer dan 5000€
in 1dag?Volg me bij 100volgers geef ik
het weg💪💪💪

15u

Beantwoorden

logo: Wil jij meer dan 5000€
in 1dag?Volg me bij 100volgers geef ik
het weg💪💪💪

15u

Beantwoorden

#sixpack

14u

1 vind-ik-leuk

Beantwoorden

ssr
Ik vv me

Wil iemand dmen?

14u

1 vind-ik-leuk

Beantwoorden

olympik Detectie

Een reactie toevoegen...

Plaatsen

Reacties

1d Beantwoorden

— 💜💜🥰

1d 1 vind-ik-leuk Beantwoorden

's Helemaaal alleen op een onbewoond eiland, geen FOOD NIKS-Misschien gaat hij wel een reallife survival maken...#onlytargetgamers

1d Beantwoorden

Blijf daar en YouTube kanaal mee (grapje)

1d Beantwoorden

Loopt niemand voor je neus🤔

1d Beantwoorden

👁️

1d Beantwoorden

! — , Op een onbewoond eiland staat er niemand voor je neus

1d Beantwoorden

esma_cirak44 Staat er niemand voor je neus

1d Beantwoorden

Een reactie toevoegen...

Plaatsen

Bijlage 6

De dingen die je opzoekt op Google worden opgeslagen en sociale media kunnen die gebruiken. (waar)

Op Facebook kan iedereen je profiel zien, ook al ben je geen vrienden met elkaar. (ligt eraan, of je je profiel hebt afgeschermd of niet).

Bedrijven slaan geen persoonlijke gegevens van jou op als jij die invult. (niet waar, bedrijven mogen gegevens opslaan vanwege marketing)

Op Snapchat kunnen je foto's en video's niet worden opgeslagen door iemand anders. (niet waar, door middel van een screenshot kunnen foto's alsnog worden opgeslagen).

Ook al verwijder je later een bericht weer, hij blijft voor altijd te vinden op het internet. (waar, hij is altijd nog te vinden op het internet. Niet erg zichtbaar, maar als je goed zoekt is hij nog te vinden)

Je mag al het materiaal (foto's, video's, teksten, muziek) gewoon gebruiken. (niet waar, daar is auteursrecht op. Je moet de bron vermelden waar je het vandaan hebt gehaald).

Bloggers en vloggers moeten duidelijk aangeven waar ze reclame (en dus betaald worden) voor maken. (waar, alleen niet iedere blogger/vlogger doet dit).